

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΕ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1968 | ΑΡΙΘ. 20

ΕΚΚΛΗΣΙΣ

ΤΟΥ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΑΘΗΝΩΝ ΙΕΡΩΝΥΜΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟΝ ΛΑΟΝ

Ὡς Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀπευθύνω θερμοτάτην ἔκκλησιν πρὸς ὄλους τοὺς Ὀρθοδόξους Ἕλληνας, καὶ ἐξαιτοῦμαι τὴν ἐνεργὸν καὶ ἀποτελεσματικὴν συμπαράστασίν σας. Πρόκειται διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ προβλήματος τῆς συμπληρώσεως τῶν κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων. Ἴσως νὰ ἔχετε ἀκούσει, ὅτι εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχουν περισσότεραι ἀπὸ χίλια κενὰ ἐφημεριακαὶ θέσεις. Τοῦτο σημαίνει, ὅτι ἡ Ἐκκλησία μας, διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολήν της, χρειάζεται χιλίους ἀκόμη καλοὺς Ἱερεῖς. Ὅταν δὲ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι διὰ νὰ ἐκτελέσῃ πλήρως τὸν προορισμὸν της χρειάζεται νὰ ἔχῃ καλοὺς Ἱερεῖς καὶ διὰ τὸ Στράτευμα, καὶ διὰ τὰ Ἱδρύματα, καὶ διὰ τὰς Σχολὰς καὶ τὰ ὅμοια, τότε πρέπει νὰ ὑπολογίσωμεν, ὅτι χρειαζόμεθα ἐπὶ πλέον αὐτῶν ποὺ ὑπάρχουν σήμερον, γύρω εἰς τοὺς χιλίους πεντακοσίους κληρικούς.

Τὸ χειρότερον εἶναι, ὅτι τὰ περισσότερα κενὰ ἐμφανίζονται εἰς τὰς πλέον εὐαισθήτους περιοχὰς τῆς πατρίδος μας. Παραδείγματος χάριν, αἱ Μητροπόλεις Φλωρίνης καὶ Κιλκίς χρειάζονται σχεδὸν ἄλλους τόσους κληρικούς ἀπὸ ὅσους ἔχουν σήμερον. Εἰς ὅλας δὲ τὰς Μητροπόλεις τῆς Ἠπείρου, τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης εἶναι κενὰ περισσότεραι τοῦ ἐνὸς τετάρτου τοῦ συνόλου τῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Πρὸς, προσωρινὴν ἔστω, ἀντιμετώπισιν τῆς καταστάσεως αὐτῆς, ἐν συνεργασίᾳ μὲ τοὺς κατὰ τόπους Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας, ἀπεστάλησαν ἐκ τῶν μεγάλων πό-

λεων ἐφημέριοι πρὸς τὰς παραμεθορίους περιοχὰς τῆς χώρας μας. Παραλλήλως, ἔγινε μία προσπάθεια, νὰ ἐξευρεθοῦν ὅσοι θέλουν νὰ γίνων κληρικοί. Πράγματι, παρουσιάσθησαν 2058 ὑποψήφιοι. Ποία ὅμως ὑπῆρξεν ἡ ἀπογοήτευσίς ὄλων μας, ὅτε διεπιστώσαμεν, ὅτι ἐκ τῶν 2058 ὑποψηφίων μόνον οἱ 24 ἔχουν τελειώσει τὸ Γυμνάσιον. Βεβαίως, εἶναι γνωστὸν, ὅτι τὸ πρωτεῦον εἰς τὸ κληρικὸν εἶναι ἀφ' ἐνὸς ἡ ζωντανὴ καὶ θερμὴ πίστις καὶ ἀφ' ἑτέρου τὸ σεμνὸν ἦθος καὶ ἡ ἀρετὴ. Παρὰ ταῦτα ὅμως, χρειάζεται καὶ ἡ μόρφωσις, καθ' ὅτι πάνδημος καὶ ἀπολύτως δικαιολογημένη εἶναι ἡ ἀπαίτησις διὰ μορφωμένον κληρὸν καὶ μορφωμένους Ἱερεῖς.

Πῶς ὅμως νὰ προχωρήσωμεν, ὅταν ἔχωμεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ὑπὲρ τὰς χιλίας κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις, ὅταν κατ' ἔτος εἰς τὰς ἤδη κενὰς προστίθενται περὶ τὰς 250, καὶ ὅταν ἀπὸ τοὺς 2058 ἐπιθυμοῦντας νὰ ἱερωθοῦν, μόνον οἱ 24 ἔχουν τελειώσει τὸ Γυμνάσιον; Πῶς εἶναι δυνατὸν καὶ τὰ κενὰ νὰ συμπληρώσωμεν καὶ μορφωμένον κληρὸν νὰ ἀποκτήσωμεν;

Πολλοὶ θὰ διερωτᾶσθε: καὶ οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Σχολῶν, καὶ οἱ πτυχιούχοι τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν, τί γίνονται; Ποῦ εἶναι; Ἀπάντησις: Ἀπὸ ὅλας μὲν τὰς Ἐκκλησιαστικὰς Σχολὰς κατ' ἔτος ἀποφοιτοῦν κατὰ μέσον ὄρον μόνον 80, ἐκ τῶν ὁποίων πάλιν μόνον οἱ 25 γίνονται κληρικοί. Ἀπὸ δὲ τοὺς πτυχιούχους τῶν δύο Θεολογικῶν μας Σχολῶν, οἱ περισσότεροι διορίζονται καθηγηταὶ εἰς τὰ Γυμνάσια καὶ

ελάχιστοι, πάρα πολὺ ὀλίγοι, προσέρχονται εἰς τὸν κλῆρον. Πόσον ὀλίγοι εἶναι οἱ ἐκ τῶν ἀποφοίτων τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν προσερχόμενοι εἰς τὸν Κλῆρον, φαίνεται σαφῶς καὶ ἐκ τοῦ ὅτι ἀπὸ τοῦς 7350 σημερινοῦς κληρικούς μας, μόνον οἱ 350 περίπου εἶναι πτυχιούχοι Πανεπιστημίου.

Ἄλλὰ μὲ τόσον ὀλίγους μορφωμένους κληρικούς, πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐργασθῆ ἡ Ἐκκλησία, ὅπως τὸ ἀπαιτοῦν αἱ σημεριναὶ περιστάσεις; Πῶς εἶναι δυνατόν ἡ Ἐκκλησία νὰ ἀνταποκριθῆ καὶ νὰ ἀντιμετωπίσῃ τὰ διάφορα σημερινὰ ἰδεολογικὰ καὶ κοινωνικὰ ρεύματα; Κατὰ ποῖον τρόπον ἡ Ἐκκλησία μας θὰ εἶναι εἰς θέσιν, νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπωφελῆ ἐπαφὴν μὲ τοὺς ἐπιστήμονας, μὲ τὴν νεολαίαν μας, μὲ τὴν μεγάλην μᾶζαν τοῦ λαοῦ μας, ὁ δὲ Κλῆρός μας νὰ καταλάβῃ τὴν ἡγετικὴν θέσιν, ἢ ὁποῖα τοῦ ἀνήκει ἐντὸς τῆς κοινωνίας καὶ τοῦ Ἔθνους μας;

Κατόπιν αὐτῶν, δύνασθε ν' ἀντιληφθῆτε μὲ πόσον πόνον ἀντιμετωπίζομεν τὴν κατάστασιν αὐτὴν καὶ ἐνεκεν αὐτῆς μὲ πόσῃ ἀγωνίᾳ ἀτενίζομεν πρὸς τὸ μέλλον τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους μας.

Ἀδελφοί μου, κινδυνεύομεν νὰ μείνωμεν χωρὶς κληρικούς, ἢ νὰ συνεχίσωμεν ἐπὶ μίαν ἀκόμη γενεὰν νὰ εἰσάγωμεν εἰς τὸν κλῆρον ἀμορφώτους. Ἐντεῦθεν, ἀπευθύνω ὑστάτην ἔκκλησιν πρὸς ὅλους ὑμᾶς, τὰ πιστὰ καὶ ἀφωσιωμένα τέκνα τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ σᾶς ἱκετεύω καὶ σᾶς θερμοπαρακαλῶ: ἀποδείξατε ἐμπρόκτως τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ἀγάπην σας. Καὶ ὅσοι μὲν ἔχετε τὰ κανονικὰ προσόντα καὶ ἐπὶ πλέον εἴσθε εἴτε πτυχιούχοι τῶν ἀνωτάτων μας Σχολῶν, καὶ κατὰ πρόωτιστον λόγον θεολόγοι ἢ εἴσθε πτυχιούχοι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μας Σχολῶν ἢ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν μας Φροντιστηρίων, ἢ Δημοδιδάσκαλοι, ἀλλὰ καὶ ὅσοι εἴσθε ἔστω καὶ μόνον πτυχιούχοι τοῦ Γυμνασίου ἢ ἄλλης μέσης Παιδείας Σχολῆς, καὶ θέλετε νὰ βοηθήσετε τὴν Ἐκκλησίαν, προσέλθετε ἀμέσως εἰς τὸν Ἱερόν Κλῆρον, πυκνώνοντες οὕτω τὰς τάξεις τῶν μορφωμένων κληρικῶν μας. Αἱ σύζυγοί των, παρακαλῶ θερμότατα, μὴ προβάλετε εἰς αὐτοὺς δυσκολίας· μὲ μίαν μικρὰν ἰδικὴν σας θυσίαν, θὰ βοηθήσετε δεκάδας χιλιάδας ψυχῶν καὶ θὰ συντελέσετε εἰς τὴν δόξαν τῆς Ἐκκλησίας μας. Ὅχι μόνον

δὲν πρέπει νὰ ἐμποδίζετε τοὺς συζύγους σας νὰ γίνων κληρικοί, ἀλλὰ θὰ πρέπει καὶ νὰ τοὺς ἐνθαρρύνετε ἢ μᾶλλον νὰ τοὺς προτρέψετε. Ὅμοίως καὶ οἱ γονεῖς προτρέψατε καὶ συνεχῶς προτρέψετε τὰ παιδιὰ σας νὰ γίνων κληρικοί. Καὶ ὅλοι ἀνεξαιρέτως οἱ ὑπόλοιποι, ἰδίως δὲ ἡμεῖς οἱ κληρικοί, ὅταν ἀποκαλύπτωμεν κάποιον μορφωμένον, ὁ ὁποῖος θὰ ἦτο κατάλληλος διὰ νὰ γίνῃ κληρικός, ἄς τὸν προτρέπωμεν καὶ ὄχι μόνον ἄς τὸν προτρέπωμεν, ἀλλ' ἄς τὸν βοηθῶμεν δι' ὅλων τῶν εἰς τὴν διάθεσίν μας μέσων, ὥστε οὗτος νὰ λάβῃ τὴν ἀπόφασιν, νὰ ἀναδεχθῆ τὸ ἱερόν καὶ μέγα τοῦ Ἱερέως ὑποῦργημα. Τώρα, μάλιστα, τὸ πρᾶγμα δι' ὅλους εἶναι εὐκολώτερον, ὅτε χάρις εἰς τὴν ἐμπρόκτως ἐκδηλωθεῖσαν πρὸς τὸν Ἱερόν Κλῆρον στοργὴν τῆς Ἐθνικῆς μας Κυβερνήσεως ἐλύθη καὶ τὸ μισθολογικόν του πρόβλημα.

Εἶναι τρομερόν, καὶ μόνον νὰ τὸ σκέπτεται κανεὶς, ὅτι εἰς τὴν πατρίδα μας, εἰς τὴν Ἑλλάδα ποὺ ἔχει ἀνέκαθεν συνδέσει βαθύτατα τὴν ἱστορίαν της, τὴν δόξαν της, αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν της μὲ τὸν Χριστιανισμόν, εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὅπου ἡ εὐσέβεια τῶν κατοίκων της ἔχει γεμίσει τὰς πόλεις της, καὶ τὰ χωρία της, τὴν ὑπαιθρον καὶ τίς βουνοκορφές της μὲ ἀμέτρητες Ἐκκλησίες καὶ ἐρημοκλήσια, ὑπάρχοντα χωρία, ὅπου ἐδῶ καὶ εἴκοσι ἢ καὶ τριάντα χρόνια δὲν ἔγινε ποτὲ Ἐπιτάφιος, δὲν ἄκουσαν τὸ «Χριστὸς ἀνέστη», δὲν ἐώρτασαν Χριστούγεννα, δὲν ἔψαλαν τοὺς «Χαιρετισμούς».

Ἀδελφοί μου, ὅσοι εἴτε οἱ ἴδιοι θὰ προσέλθετε ἀξίως εἰς τὸν Ἱερόν Κλῆρον, εἴτε θὰ βοηθήσετε ἄλλους εἰς τοῦτο, θὰ ἔχετε προσφέρει διὰ τοῦ τρόπου αὐτοῦ μίαν μεγίστην ὑπηρεσίαν εἰς τὴν ἁγίαν μας Ἐκκλησίαν καὶ εἰς τὸ ἔνδοξον Ἔθνος μας. Σᾶς ἱκετεύω· κάμετε ὅ,τι εἶναι δυνατόν. Σᾶς προσκαλεῖ ἡ Ἁγία μας Ἐκκλησία. Σᾶς καλεῖ ὁ ἴδιος ὁ Θεός. Σᾶς θερμοπαρακαλοῦν περὶ τὸ ἐν ἑκατομμύριον Ἑλλήνων ἀδελφῶν μας· μὴ τοὺς ἀφίνωμεν χωρὶς ποιμένας, χωρὶς πνευματικὸν στῆριγμα, χωρὶς τὴν ἀνωθεν παρηγορίαν. Σᾶς ἱκετεύουν καὶ αὐτοὶ μαζί μας· καὶ ἀπὸ κοινοῦ σᾶς ἀπευθύνουν τὴν ἰδίαν ἔκκλησιν: «βοηθήσατέ μας. Δι' ὄνομα τοῦ Θεοῦ, μὴ μᾶς ἐγκαταλίπετε· βοηθήσατέ μας».

† Ὁ Ἀθηνῶν ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΔΟΣ

ΣΤ'

Ο ΙΕΡΟΣ ΚΛΗΡΟΣ
ΚΑΙ ΑΙ ΣΥΓΧΡΟΝΟΙ ΑΠΑΙΤΗΣΕΙΣ

1. Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 πρόβλημα τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας ἦτο μὲν πάντοτε, κατ' ἐξοχὴν ὅμως σήμερον εἶναι τὸ τοῦ ἱεροῦ Κληροῦ. Πρόβλημα πελώριον, πρόβλημα πολύπλευρον, πρόβλημα δυσχερές καὶ ἐν τῇ οὐσίᾳ καὶ τῇ ἐσωτέρᾳ αὐτοῦ ὑφῆ καὶ ἐν τῇ ἀναζητήσῃ τῶν μέσων πρὸς ἐπιτυχήν ἐπίλυσίν του. Ὁ ἱερός Κληρὸς διὰ τὴν Ἐκκλησίαν εἶναι ὅ,τι τὸ σῶμα τῶν ἀξιοματικῶν διὰ τὸν στρατὸν τοῦ Ἔθνους. Θὰ ἦτο κοινὸς τόπος, ἐὰν ἐπανελάμβανον τὰ γνωστὰ ἐπιχειρήματα, τὰ μυριάκις λεχθέντα, διατυπωθέντα καὶ δημοσιευθέντα, περὶ τοῦ ποῖον δεῖ εἶναι τὸν κατὰ Χριστὸν Κληρὸν. Τὰ ἠθικὰ προσόντα, ἅτινα δέον νὰ κοσμοῦν τὸν κληρικόν, καθώρισεν ἅπαξ διὰ παντὸς ὁ θεόπνευστος τῶν Ἐθνῶν ἀπόστολος Παῦλος. Δὲν ἔχω ἢ νὰ παραπέμψω εἰς τὰ χωρία τῆς Γραφῆς Α' Τιμ. 3,1-15, Τιτ. 1,5-10. 2,1-10. Θὰ ἠδυνάμην ἐπίσης νὰ παραπέμψω εἰς ἀναριθμήτους θέσεις Πατερικῶν ἔργων ἢ καὶ εἰς εἰδικὰ συγγράμματα τῶν μεγαλυτέρων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ φιλομαθὴς καὶ διακαῶς ποθῶν νὰ ἐγκύψῃ βαθύτερον εἰς τὴν ἐμπρέπουσαν ἀξιολόγησιν τοῦ μεγίστου τούτου, θεανθρωπίνου πράγματι, ἀξιώματος καὶ λειτουργήματος, δὲν ἔχει ἢ ν' ἀναγνώσῃ μετ' ἐπιστάσις τὰ δύο κλασσικὰ ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου συγγράμματα, ἦτοι τοῦ μεγάλου ἐκκλησιαστικοῦ Πατρὸς Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τοῦ καὶ Ναζιανζηνοῦ, «Ἀπολογητικὸς τῆς εἰς τὸν Πόντον φυγῆς ἐνεκεν καὶ αὐθις ἐπανόδου ἐκεῖθεν, μετὰ τὴν τοῦ πρεσβυτέρου χειροτονίαν, ἐν ᾧ τί τὸ τῆς ἱερωσύνης ἐπάγγελμα» (Migne, PG 35, 408-517. Πρβλ. καὶ Νικ. Καλογερά, Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνὸς ὡς ποιμαντορικὸς θεολόγος, ἐν «Εὐαγγελικὸς Κῆρυξ», Ἀθῆναι 1870. Πλεῖστα δ' ὅσα νεώτερα ἔργα ὑπάρχουν ἐπὶ τοῦ ἰδίου θέματος) καὶ τοῦ θείου Πατρὸς ἡμῶν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, «Περὶ ἱερωσύνης, βιβλία ἕξ» (Migne, PG 48, 623/92. Καὶ ἐπὶ τοῦ ἔργου τούτου πλουσιωτάτη βιβλιογραφία ἀνεπτύχθη ἡμετέρα τε καὶ ξένη).

2. Τὸ σύγχρονον πρόβλημα τοῦ ἱεροῦ Κληροῦ ἀφορᾷ κυρίως εἰς τὸν ἐκσυγχρονισμόν καὶ τὴν προσαρμοστικότητα τοῦ ὑψίστου τούτου ἱερατικοῦ ἀξιώματος εἰς τὰς συγχρόνους ἀπαιτήσεις τῆς Κοινωνίας. Τοῦτο δὲ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ, ὃν ὀφείλει καὶ νὰ ἐπιδιώκῃ καὶ νὰ πραγματοποιήῃ ὁ τὸ ὑψίστον τοῦτο ὑπόρρημα ἀναδεχόμενος. Ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία, προκειμένου νὰ ἐπιλέξῃ τοὺς κληρικούς της, ἰδίᾳ δὲ τοὺς Ἐπισκόπους αὐτῆς, οὐ μόνον ἐδοκίμαζε τὸ ἦθος αὐτῶν, ἀλλ' ἀπέδιδε βάρος καὶ σημασίαν μεγίστην εἰς τὴν οἰκογενειακὴν προέλευσιν, ὡς καὶ τὴν καθόλου μόρφωσιν τῶν μελλόντων νὰ ἀναδεχθῶσι τὸ ὑψίστον τοῦ κληρικοῦ ὑπόρρημα. Ἐάν τις μελετήσῃ τὴν οἰκογενειακὴν κατάστασιν καὶ τὴν κοινωνικὴν θέσιν, ἐξ ὧν οἱ μέγιστοι Ἰεράρχαι καὶ Πατέρες τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας τὸ πάλαι προήρχοντο, θὰ παρατηρήσῃ ὅτι σχεδὸν κατὰ κανόνα οἱ διαπρεπέστεροι τούτων προήρχοντο καὶ ἀνῆκον εἰς ἐπιφανεῖς οἴκους, εὐπόρους κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ὑψηλὰ ἀξιώματα ἔστιν ὅτε κατέχοντας, τοὺς τε οἰκείους των καὶ τοὺς ἰδίους.

3. Ἀλλὰ νεωτέρως ἀντεστράφησαν οἱ ὅροι. Εἰς τὸν ἱερὸν Κληρὸν εἰσέρχονται οἱ ἐκ τῶν τάξεων τοῦ λαοῦ κυρίως, οἱ ἔχοντες βεβαίως ποιὰν τινα κλίσιν πρὸς τοῦτο ἢ καὶ οἱ ἐλκυόμενοι ἐκ τῆς θέσεως τοῦ ἱερέως καὶ τῶν πολλαπλῶν ὠφελημάτων, ἅτινα ὁ ἐξ ἀσῆμων καὶ πτωχῶν γονέων ἰδίᾳ προερχόμενος θὰ ἠδύνατο νὰ προσαπολαύσῃ. Καὶ ἐφ' ὅσον μὲν οἱ προσερχόμενοι, ἔστω καὶ ἐκ μὴ καθαρῶς πνευματικῶν κινήτρων τὸ κατ' ἀρχὰς ἐλκυόμενοι, ἀποδεικνύονται σὺν τῷ χρόνῳ εὐσεβεῖς καὶ φιλόθεοι, πᾶσαν τὴν ἐξ ἑαυτῶν ἐξαρτωμένην καταβάλλοντες προσπάθειαν πρὸς βελτίωσίν των ἠθικὴν, θρησκευτικὴν, ἐκκλησιαστικὴν καὶ μορφωτικὴν καὶ γίνονται ἐν τέλει ἄξια ὄργανα σχετικῶς τῆς Ἐκκλησίας, τοῦλάχιστον μὴ σκανδαλίζοντα τοὺς πιστοὺς, δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν καὶ τούτους, ὡς καλῶς ἐκλεγέντας.

4. Ἀλλὰ ἡ Ἐκκλησία δὲν μένει ἱκανοποιημένη μόνον, ὅταν δύναται νὰ πληροῖ τὰ ἐκάστοτε κενὰ τῶν Ἐφημερίων της ἢ

πολλῶ ἤττον, ὅταν πρόκηται ν' ἀνυψώσῃ καὶ εἰς τὰ ὑπάτα τῆς Ἱερωσύνης ἀξιώματα ὅπως-ὅπως, δι' ἡμετέρων, μικρᾶς ἰκανότητος, μικρᾶς μορφώσεως, μικρᾶς ἀνταγωγείας καὶ ἐπιδράσεως ἀνδρας, μικρᾶς δυνάμεως, ζέσεως καὶ πνοῆς, θρησκευτικῆς τε καὶ κοινωνικῆς, καὶ κατ' ἀνάγκην ἥμιστα κειδόμενος πῶς δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστὶν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στυλὸς καὶ ἐδραίωμα τῆς Ἀληθείας» (Α' Τιμ. 3,15). Ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος ἀπαιτεῖ πολὺ περισσότερα πέραν τῆς εἰθισμένης Ἐφημερίας τοῦ κληρικοῦ· πέραν τοῦ ἔργου τῆς τελετουργίας· πέραν τῆς λειτουργίας καὶ ὑπουργίας τοῦ ἱερέως ἐν τῷ Ναῶ. Ἡ Ἐκκλησία ἐπιθυμεῖ νὰ ἐπιλέξῃ, νὰ μορφώσῃ, νὰ καταρτίσῃ, νὰ ὀπλίσῃ τὸν Κληρὸν τῆς με ὅλα τὰ ἐφόδια, ἅτινα θὰ καταστήσουν τοῦτον ἰκανὸν νὰ ἀναζητῇ κυρίως τοὺς μακρὰν τοῦ Ναοῦ, νὰ δύναται νὰ προσελκύῃ τούτους εἰς τὸν Ναόν, νὰ καθιστᾷ τούτους φίλους καὶ οἰκείους καὶ οὐχὶ ὡς πρότερον ξένους καὶ ἀδιαφόρους πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ. Σήμερον, κατὰ κανόνα, οἱ Κληρικοὶ μένουσιν ἐν τῷ Ναῶ καὶ ἀναμένουν νὰ ἔλθουν οἱ πιστοὶ νὰ τελέσουν τὰ θρησκευτικὰ των καθήκοντα ἐν τῷ Ναῶ. Εἰς τὸν Ναὸν οἱ Κληρικοὶ τελοῦν τὰ Μυστήρια καὶ ὀρθῶς· εἰς τὸν Ναὸν παρέχουν τὰς Εὐχὰς καὶ Εὐλογίας των, ὅταν ζητῶνται αὐταὶ ἀπὸ μέρους τῶν εὐσεβῶν χριστιανῶν· εἰς τὸν Ναὸν δίδονται τὰ πάσης φύσεως πιστοποιητικὰ καὶ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ Νεωκόροι καὶ Ἐπίτροποι, ἀλλὰ καὶ Ἱερεῖς καθορίζουν τόπον, ἡμέραν, ὥραν τελέσεως τῶν ἱερατικῶν πράξεων, τῶν Παρακλήσεων, τῶν Εὐχετικῶν Ἀκολουθιῶν, τῶν Μνημοσύνων, τῶν Κηδειῶν καὶ λοιπῶν ἱερῶν καὶ μὴ πράξεων.

5. Βεβαίως, κατὰ καιροὺς κατεβλήθη προσπάθεια διορθώσεως, βελτιώσεως τῶν κακῶς ἐχόντων, ἀλλὰ· πρέπει ταπεινῶς νὰ ἀναγνωρίσωμεν, ὅτι οὐδέποτε ἐπεδιώχθη ἡ ἄρσις καὶ ὁ βαθμιαῖος ἐξαφανισμὸς τῶν προκαλούντων τὴν κατάστασιν ταύτην αἰτίων. Ἡ εὐθύνη ἀπεδίδετο πάντοτε εἰς τοὺς πτωχοὺς Ἐφημερίους. Αὐτοὶ ἐθεωροῦντο ὡς αἰτιοὶ τῆς ἀνεπιτρέπτου ταύτης καταστάσεως. Καὶ ὅμως οὐδεὶς εἰς τὸ ἀπώτερον καὶ τὸ

πρόσφατον παρελθὸν ἔθεσε τὸν δάκτυλον εἰς τὸ τύπον τῶν ἤλων, οὐδ' ἀνεκάλυψε τὴν πρωταρχικὴν αἰτίαν, ἐξ ἧς ἡ δημιουργουμένη κατάστασις προεκάλει καὶ προκαλεῖ τόσα δυσμενῆ διὰ τὴν ἀγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν σχόλια.

6. Πεποίθησις ἡμετέρα εἶναι ὅτι ὁ Κληρὸς ἡμῶν δὲν εἶναι ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ, ὅπερ σκανδαλίζει ἡμᾶς καὶ τοῦ ὁποίου τὴν διόρθωσιν οἱ πάντες ἐπιθυμοῦμεν καὶ ἐπιζητοῦμεν. Ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ οὔτε εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλεται. Ἡ εὐθύνη τῆς διοικήσεως τῆς Ἐκκλησίας ἔγκειται μόνον εἰς τὸ ὅτι αὕτη δὲν ἀνεζήτησε τὴν ριζικὴν ἀντιμετώπισιν, βελτίωσιν καὶ παντελεῖ διόρθωσιν τοῦ κακοῦ τούτου, διὰ τῆς τελείας ἐξαλείψεως καὶ ἐξαφανίσεώς του. Ἡ αἰτία τοῦ κακοῦ κυρίως καὶ κατὰ πρόριστον λόγον εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς πολυπαθοῦς Πατρίδος ἡμῶν ὀφείλεται. Ἡ Ἑλλάς, κατὰ τὴν πολυκύματον, ὅσον καὶ ἔνδοξον ἱστορικὴν τῆς διαδρομῆν, ἐν ᾗ ἐβάσταζε φέρουσα ἐπὶ τῶν ἑαυτῆς ὤμων τὸ τεράστιον βᾶρος τοῦ μεγαλειώδους παρελθόντος τῆς, τοῦ ἀνυπερβλήτου Πολιτισμοῦ τῆς, τῆς ἀνεπαναλήπτου Σοφίας τῆς, τῆς ἐξ Ἀποκαλύψεως Χριστοῦ μόνης Ἀληθοῦς Πίστεως τῆς καὶ τῆς πράγματι Ὀρθοδόξου Ὁμολογίας τῆς, ἐν τούτοις τετραυματισμένη ὑπὸ ἐχθρῶν παντοειδῶν, καθημαγμένη ἐκ δουλείας σκληρᾶς καὶ ἀπανθρώπου σχεδὸν 400 ἐτῶν· καὶ μετὰ τὴν ἔνδοξον καὶ τετιμημένην Ἀπελευθέρωσιν τῆς τὸν περὶ ὑπάρξεως ἀγῶνα συνεχίζουσα ἀνευ σχεδὸν διακοπῆς, ἄχρι καὶ τῆς σήμερον, ὑποβλεπομένη πανταχόθεν καὶ μόλις πολλάκις σωζομένη καὶ ἀνισταμένη ἐκ τῶν πολυωνύμων δεινῶν καὶ περιπετειῶν, ἦτο φύσει ἀδύνατον νὰ δυνηθῇ νὰ στρέψῃ ὀλοκληρωτικῶς, ὡς θὰ ἔπρεπε, τὸ ὄμμα τῆς ἀφοσιώσεως, τοῦ ἐνδιαφέροντος καὶ τῆς ἀγάπης αὐτῆς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς Ὁργανισμὸν, ὡς Δύναμιν, ὡς Ὅγκον συμπαγῆ, θρησκευτικόν, ἠθικόν, κοινωνικόν, μορφωτικόν, ἀναπλαστικόν, καὶ κατ' ἐξοχὴν ἐθνικόν. Τούναντίον, ἡ δύναμις τῆς Πολιτείας ἐστράφη, ἅμα σχεδὸν τῇ Ἀπελευθέρωσει τοῦ Ἔθνους ἐκ τῆς δουλείας, εἰς κατάσχεσιν τῆς Μοναστηριακῆς περιουσίας. Ἴσως, διότι ἐξεβιάζετο πρὸς τοῦτο, πρὸς κάλυψιν ἀμέσων ἀναγκῶν τῆς ἰδίας. Ἀλλὰ

ΕΓΚΥΚΛΙΟΙ ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. | Πρωτ. 5367
 Διεκπ. 2292 Ἀθήνησι 4 Ὀκτωβρίου 1968

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1561

Π ρ ό ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος κοινοποιεῖ ὑμῖν κατωτέρω τὸ ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 176852/8634/20-8-1968 ἔγγραφο τοῦ Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους, σχετικῶς πρὸς τὸ τέλος χαρτοσήμου, εἰς ὃ ὑπόκειται αἱ ἀποδείξεις καταβολῆς τῶν νομίμων εισφορῶν ἐκ μέρους τῶν Ἱερῶν Ναῶν πρὸς τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις, ἵνα λάβητε γνῶσιν τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ, καὶ παρακαλεῖ ὑμᾶς διὰ τὴν πιστὴν τήρησιν τῆς προκειμένης νομίμου ὑποχρέωσως.

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
 † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανὸς
 † Ὁ Ἐάνθης Ἀντώνιος
 † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
 † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιεραμματεῦον
 Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
 ΓΕΝΙΚΟΝ ΛΟΓΙΣΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΙΙ (Γ.Ο.Ε.)
 ΤΜΗΜΑ Β'
 ΓΡΑΦΕΙΟΝ α'
 Πληροφορία: κ. Μπομπολάκη Μ.
 Ἀριθ. Πρωτ. 176852/8634

Ἐν Ἀθήναις τῆ 20 Ἀυγούστου 1968

Π ρ ό ς

Τοὺς κ.κ. Ἐπιθεωρητὰς Δημοσίων Ὑπολόγων
 καὶ Οἰκονομικοὺς Ἐπιθεωρητὰς

Θ έ μ α : Τέλος χαρτοσήμου ἐπὶ εισφορῶν Ἱερῶν
 Ναῶν ὑπὲρ Ἱερῶν Μητροπόλεων.

δυστυχῶς τὴν πολιτικὴν τῆς μειώσεως τῆς ὑλικῆς δυνάμεως τῆς Ἐκκλησίας ἐξηκολούθησεν ἡ Πολιτεία καὶ ὕστερον. Ἀλλὰ θὰ συν-εχίσωμεν.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ
 Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

Κοινοποιούντες ὑμῖν κατωτέρω τὸ ὑπ' ἀριθ. Α. 7067/55/15-7-68 ἔγγραφο τῆς Γενικῆς Δ/νσεως Φορολογίας πρὸς τὸν Οἰκονομικὸν Ἐφορον Μεσολογγίου, ἐξ οὗ προκύπτει ὅτι αἱ ἀποδείξεις καταβολῆς τῶν νομίμων εισφορῶν ἐκ μέρους τῶν Ἱερῶν Ναῶν πρὸς τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις ὑπόκεινται εἰς ἀναλογικὸν τέλος χαρτοσήμου 1^ο/₀, παρακαλοῦμεν ὅπως ἐχρητε τοῦτο ὑπ' ἄμφω σας κατὰ τὴν διενέργειαν τῶν διαχειριστικῶν ἐλέγχων τῶν Ἱερῶν Μητροπόλεων.

Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ
 Ὁ Διευθυντῆς
 Ν. ΜΠΑΛΑΦΟΥΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
 ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΦΟΡΟΛΟΓΙΑΣ
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ 2α
 ΤΜΗΜΑ Γ'
 Ἀριθ. Πρωτ. Α' 7067/55

Ἐν Ἀθήναις τῆ 15/7/1968

Π ρ ό ς

Τὸν κ. Οἰκονομικὸν Ἐφορον Μεσολογγίου

Θ έ μ α : Χαρτόσημον ἐπὶ ἀποδείξεων καταβολῆς
 εισφορῶν.

Κατόπιν τοῦ κοινοποιηθέντος ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν ὑπ' ἀριθ. 150626/7551/29-6-1968 ἔγγραφο τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ἑκπαιδευτικῶν, δι' οὗ διεβιβάσθη καὶ ἀντίτυπον ἐκθέσεως ἐλέγχου οἰκονομικῆς διαχειρίσεως τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας τοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Δημοσίων Ὑπολόγων κ. Γ. Νικολάου, ἀνακοινῶμεν τὰ κάτωθι:

Αἱ ἀποδείξεις καταβολῆς τῶν νομίμων εισφορῶν ἐκ μέρους τῶν Ἱερῶν Ναῶν πρὸς τὰς Ἱεράς Μητροπόλεις ὑπόκεινται εἰς ἀναλογικὸν τέλος χαρτοσήμου 1% δυνάμει τῆς διατάξεως τῆς παρ. 1 τοῦ ἄρθρου 10 τοῦ Ν. 187/1943 καθ' ὅσον αἱ ὑπὲρ ὧν εισφοραὶ Ἱεραὶ Μητροπόλεις θεωροῦνται Νομικὰ Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου, βάσει τῆς διατάξεως τοῦ ἄρθρου 59 τοῦ Ν. 671/1943 (Σ.τ.Ε. 106/1954).

Τὸ ὅτι αἱ ἐν λόγω εισφοραὶ ἀποστέλλονται ἐνίοτε παρὰ τῶν Ἱερῶν Ναῶν διὰ ταχ/κῶν ἐπιταγῶν, οὐδεμίαν ἀσκεῖ ἐπιρροὴν διὰ τὴν καταβολὴν τοῦ νομίμου ὡς ἀνωτέρω τέλους χαρτοσήμου.

Κατόπιν τῶν ἀνωτέρω, παρακαλοῦμεν ὅπως προέλθητε εἰς τὰς δεούσας ἐνεργείας διὰ τὴν εἰσπραξίν τοῦ κατὰ τὰ ἄνω ὀφειλομένου τέλους χαρτοσήμου.

Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ
 Ὁ Διευθυντῆς
 Κ. ΣΜΥΡΑΗΣ

**

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. | Πρωτ. 5251 Ἀθήνησι τῆ 8η/10/1968
 Διεκπ. 2318

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1562

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος, κοινοποιοῦσα ὑμῖν κατωτέρω τὴν ὑπ' ἀριθμ. Πρωτ. 109820 Ἐγκ. 91/14-8-1968 Ἐγκύκλιον τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων περὶ τοῦ Περιοδικοῦ «Θέσεις καὶ Ἰδέαι», παρακαλεῖ ὑμᾶς, ὅπως γνωστοποιήσετε ταύτην πρὸς τοὺς ὑφ' ὑμᾶς αἰδου. Ἐφημερίους τῆς πρώτης μισθολογικῆς κατηγορίας μετὰ τῆς συστάσεως, ὅπως ἐγγραφῶσιν, ἐὰν ἐπιθυμῶσι, συνδρομηταὶ εἰς τὸ ἐξαίρετον τοῦτο Περιοδικόν, σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἀνάλυσις, διάδοσις καὶ προαγωγή τῶν ιδεολογικῶν θέσεων τῆς Ἐθνικῆς Ἐπαναστάσεως τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967, ὡς καὶ ἡ ἔρευνα καὶ ἀνάπτυξις τῶν ἐν γένει Ἐθνικῶν θεμάτων.

- † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
- † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανὸς
- † Ὁ Ξάνθης Ἀντώνιος
- † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
- † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιεραγματεῦον
 Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
 ΔΙΝΣΙΣ Προσωπικῶν
 ΤΜΗΜΑ »
 Ἀριθμ. Πρωτ. 109820
 ΕΓΚΥΚΛ. 91

Ἐν Ἀθήναις τῆ 14-8-1968

Πρὸς τὸ Α.Ε.Σ., τὰς Γενικὰς Διευθύνσεις
 καὶ Διευθύνσεις τοῦ Ὑπουργείου, Ἐκπαιδευ-
 τικὰς Ἀρχάς, Ἐξηρημένους Ὑπηρεσίας καὶ
 Ν.Π.Δ.Α. ἀρμοδιότητος τοῦ Ὑπουργείου

Γνωρίζομεν εἰς ὑμᾶς, ὅτι τὸ Ὑπουργεῖον Προεδρίας
 τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 28540/6399/
 18-6-1968 ἐγγράφου του μᾶς ἐγνωστοποίησεν, ὅτι
 ἤρχισεν ἐκδιδόμενον ἀπὸ τετραμῆνον, μηνιαῖον περιο-
 δικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «ΘΕΣΕΙΣ καὶ ἸΔΕΑΙ».

Σκοπὸς τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὡς ἄνω περιοδικοῦ εἶναι
 ἡ ἀνάλυσις, διάδοσις καὶ προαγωγή τῶν ιδεολογικῶν
 θέσεων τῆς Ἐπαναστάσεως, ὡς καὶ ἡ ἔρευνα καὶ ἀνά-
 πτυξις τῶν ἐν γένει ἐθνικῶν θεμάτων.

Ὅσα ἐκ τῶν στελεχῶν τῆς Διοικήσεως ἐπιθυμοῦν
 δύνανται νὰ ἐγγραφοῦν συνδρομηταὶ εἰς τὸ ἐν λόγω
 περιοδικόν.

Τὰ Γραφεῖα τοῦ ἐν λόγω περιοδικοῦ εὐρίσκονται
 ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Βαλαωρίτου 15 — Ἀθήναι — Τ. 134.
 Ἡ ἐκ δραχμῶν 120 ἐτησίᾳ συνδρομὴ ἀποστέλλεται
 διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸν παρὰ τῆ Τραπεζῆ
 τῆς Ἑλλάδος (Κεντρικὸν Ἀθηνῶν) Λογαριασμὸν τοῦ
 Περιοδικοῦ «Θέσεις καὶ Ἰδέαι».

Ἐντολῆ Ὑπουργοῦ
 Ὁ Διευθυντῆς
 Γ. ΤΟΥΝΤΑΣ

**

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
 ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. | Πρωτ. 5128 Ἀθήνησι 8η Ὀκτωβρίου 1968
 Διεκπ. 2320

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1564

Πρὸς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
 τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἡ Ἱερά Σύνοδος, κοινοποιοῦσα ὑμῖν κατωτέρω,
 πρὸς γνώσιν ὑμῶν, τὸ ὑπ' ἀριθμ. 70536α/10-8-1968
 ἐγγράφον τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ
 Θρησκευμάτων, δι' οὗ γνωρίζεται Ἀδτῆ, ὅτι ἀπὸ 1-2-
 1950 ἔπαυσε ἰσχύουσα ἡ διάταξις τῆς περιπτ. η', τῆς
 παραγρ. 1, τοῦ άρθρου 22 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 περὶ
 εἰσφορᾶς 1/2^ο/10 ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων προσόδων τῶν
 Ἱερῶν Ἐνοριακῶν Ναῶν πρὸς ἀνέγερσιν Συνοδικοῦ
 Μεγάρου, παρακαλεῖ ὑμᾶς, ὅπως γνωρίσητε Ἀδτῆ,
 τὸ δυνάτον ταχύτερον, ποῖα ποσὰ εἰσπραχθῶσιν παρὰ
 τοῦ Γραφείου τῆς καθ' ὑμᾶς Ἱερᾶς Μητροπόλεως ἐκ
 τῆς ὡς ἄνω αἰτίας ἀπὸ 1-2-1950 μέχρι σήμερον, ὡς
 καὶ λεπτομερῆ στοιχεῖα περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διε-
 βιβάσθησαν ταῦτα εἰς τὸν παρὰ τῆ Ἐθνικῆ Τραπεζῆ
 τῆς Ἑλλάδος (Ὑποκατάστημα Μητροπόλεως) σχετι-
 κῶν ἐπ' ὀνόματι τῆς Ἱερᾶς Συνόδου λογαριασμῶν.

- † Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερόνυμος, Πρόεδρος
- † Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανὸς
- † Ὁ Ξάνθης Ἀντώνιος
- † Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος
- † Ὁ Κασσανδρείας Συνέσιος

Ὁ Ἀρχιεραγματεῦον
 Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
 ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΘΝ. ΠΑΙΔΕΙΑΣ
 ΓΕΝΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
 ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ Α'
 Ἀριθμ. Πρωτ. 70536α

Ἐν Ἀθήναις τῆ 10-8-1968

Πρὸς

Τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Θέμα: Ὅτι δὲν ὑφίσταται ὑποχρέωσις τῶν Ἱ.

Ναῶν διὰ καταβολὴν εἰσφορᾶς ὑπὲρ ἀνεγέρσεως Συνοδικοῦ Μεγάρου.

Ἀφορμὴν λαβόντες ἐκ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 184/29-4-1968 ἐκθέσεως τοῦ Ἐπιθ/τοῦ Δημοσίων Ὑπολόγων Ἡλία Λάλου ἐπὶ τοῦ διενεργηθέντος παρ' αὐτοῦ ἐλέγχου τῆς διαχειρίσεως τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου, ἐξ ἧς προέκυψε, ὅτι κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ 1-1-1960 ἕως 26-3-1968, καθ' ὃ διενεργήθη ὁ ὡς ἄνω ἔλεγχος, συνεχίζετο καταβαλλομένη ἐκ μέρους τῶν Ἱ. Ναῶν τῆς ὡς ἄνω Μητροπόλεως ἢ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 22 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 περιπτ. ἢ προβλεπομένη εἰσφορὰ ἐκ ποσοστοῦ 1/2^ο ἐπὶ τῶν ἀκαθαρίστων εἰσπράξεων αὐτῶν ὑπὲρ ἀνεγέρσεως Συνοδικοῦ Μεγάρου, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωρίσωμεν ὑμῖν, ὅτι ἢ ἐν λόγῳ διάταξις, οὕσα μεταβατικὴ, ἔπαυσε ἰσχύουσα ἀπὸ 1-2-1950.

Κατόπιν τούτου παρακαλοῦμεν διὰ τὰ καθ' ὑμᾶς.

Ὁ Γεν. Διευθυντῆς
Μ. ΣΙΩΤΗΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἡ ἹΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἀριθ. | Πρωτ. 4242 Ἀθήνησι τῆ 9 Ὀκτωβρίου 1968
| Διεκπ. 2353

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ 1565

Π ρ ὶ ς

Τοὺς Σεβασμιωτάτους Ἱεράρχας
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐπ' ἐσχάτων ἰδρῦθη ἐν Ἀθήναις Σωματεῖον, ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν «ὈΡΘΟΔΟΞΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΔΙΑΛΟΓΙΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ», (Διευθυνσις: Θεολογικὸν Σπουδαστήριον Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν — Κεντρικὸν Κτίριον), τελοῦν ὑπὸ τὴν ἐπίτιμον προεδρίαν τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερωσύμου καὶ περιλαμβάνον ἐν τοῖς κόλλοις αὐτοῦ ἄνδρας ἐπὶ παιδείᾳ διαπρέφαντας καὶ ἐμφορονομένους ὑπὸ εὐσεβοῦς φρονήματος καὶ θεοφιλοῦς ζήλου, ὅπερ ἤρξατο ἤδη τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ καὶ ὑπὸ τῆς ἐπωνυμίας αὐτοῦ δηλουμένου ἱεροῦ αὐτοῦ σκοποῦ, διὰ τῆς δωρεᾶν χορηγήσεως ἀρκετῶν χιλιάδων ἀντιτύπων τοῦ ἐκκλησιαστικῶς ἐγκριμένου κειμένου τῆς Καινῆς Διαθήκης μετ' ὀρθοδόξου ἐρμηνευτικῆς παραφράσεως τῶν κ.κ. Π. Τρεμπέλα καὶ Ἱ. Κολιτσάρα.

Ἡ διαληφθεῖσα «ὈΡΘΟΔΟΞΟΣ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΠΡΟΣ ΔΙΑΛΟΓΙΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ», ὑποβαλοῦσα τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ τὴν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 2-7-1968 ἀναφορὰν αὐτῆς, ἐζητήσατο τὴν ἠθικὴν καὶ ὕλικὴν συμπαράστασιν τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, οὕτως ὥστε νὰ καταστήτῃ δυνατὴ ἢ δωρεᾶν παροχὴ τῶν μνημονευθεισῶν ἐρμηνευτικῶν παραφράσεων τῆς Καινῆς Διαθήκης, πρὸς τοὺς

ἄλλοις, καὶ εἰς τοὺς κατ' ἔτος κατατασσομένους εἰς τὰς ἐνόπλους δυνάμεις νεοσυλλέκτους.

Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, εὐλογοῦσα δαφιλῶς τὸ θεάρεστον καὶ ἀξίεπαινον ἔργον τῆς ὡς ἄνω ἐταιρείας καὶ πεπειθυῖα, ὅτι διὰ τῆς εὐρείας κυκλοφορίας τοῦ ἐκκλησιαστικῶς ἐγκριμένου κειμένου τῆς Καινῆς Διαθήκης μετ' ὀρθοδόξου ἐρμηνευτικῆς παραφράσεως μεγάλως θέλει διευκολυνθῆ τὸ ἔργον τῆς καθ' ἡμᾶς Ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας, τῆς κατὰ Χριστὸν διαπαιδαγωγήσεως τοῦ χριστιανώμου Αὐτῆς πληρώματος, ἤχθη εἰς τὴν ἀπόφασιν, ὅπως παρακαλέσῃ ὑμᾶς, ἵνα ἔλθῃτε ἀρωγοὶ εἰς τὸ ἱερὸν ἔργον τῆς ὡς ἄνω Ἐταιρείας, ἐπαφιεμένης εἰς τὴν ποιμαντικὴν ὑμῶν σύνεσιν τῆς ἐξευρέσεως τοῦ προσφορωτέρου τρόπου ὕλικῆς ἐνισχύσεως αὐτῆς.

Τὰς πρὸς τὴν ὡς ἄνω Ἐταιρείαν χρηματικὰς προσφορὰς ὑμῶν δέον ὅπως ἀποστέλληται ἀπ' εὐθείας εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν τῆς Ἑλλάδος (Αἰόλου 86) πρὸς πίστωσιν τοῦ παρ' αὐτῇ ἐπ' ὀνόματι τῆς «ὈΡΘΟΔΟΞΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ ΠΡΟΣ ΔΙΑΛΟΓΙΝ ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΓΡΑΦΗΣ» ὑπ' ἀριθ. 480/848 λογαριασμοῦ καταθέσεως ὄψεως, γνωρίζετε δὲ σχετικῶς καὶ τῇ Ἱερᾷ Συνόδῳ.

† Ὁ Ἀθηνῶν Ἱερωσύμος, Πρόεδρος
† Ὁ Πατρῶν Κωνσταντῖνος
† Ὁ Ναυπακτίας καὶ Ἐδροντίας Δαμασκηνός
† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Στυλιανός
† Ὁ Ξάνθης Ἀντώνιος
† Ὁ Κοθήρων Μελέτιος
† Ὁ Διδυμοτείχου καὶ Ὁρεστιάδος Κωνσταντῖνος

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀρχιμ. Βαρθολομαῖος Κατσούρης

ΑΝΑΓΚΑΣΤΙΚΟΣ ΝΟΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 591*

Περὶ παρατάσεως τῆς θητείας τῆς Ἀριστίνδης Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ
ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Προτάσει τοῦ Ἡμετέρου Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἀπεφασίσσαμεν καὶ διατάσσομεν :

Ἄρθρον μόνον.

1. Ἡ θητεία τῆς δυνάμει τῆς παραγρ. 2 τοῦ ἄρθρου 1 τοῦ Α. Νόμου 3/1967 καὶ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 291/11.5.1967 Β. Διατάγματος συσταθείσης Ἀριστίνδης Ἱεραῆς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἧς ἡ διάρκεια παρετάθη διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. 551/27.9.1967 Β. Διατάγματος μέχρι τῆς 30ῆς Σεπτεμβρίου 1968,

* Ἐδημοσιεύθη τὴν 7 Ὀκτωβρίου 1968 εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 236 φύλλον τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (Τεύχος Α').

ΚΑΝΟΝΙΚΗ ΓΝΩΜΑΤΕΥΣΙΣ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 13ῃ Μαΐου 1968

Πρὸς

τὴν Αὐτοῦ Μακαριότητα τὸν Ἀρχιεπίσκοπον
Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ.κ. Ἱερώνυμον
Πρόεδρον τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος

Ἐνταῦθα

Μακαριώτατε,

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ τεθέντος ἡμῖν ἐρωτήματος διὰ τοῦ ὑπ' ἀριθ. Πρωτ. 2638/3-5-1968 Ἑμετέρου ἐγγράφου ἐρωτήματος περὶ τῆς δυνατότητος κατ' οἰκονομίαν στέψεως μετὰ τὴν διὰ τοῦ Ἁγίου Βαπτίσματος εἴσοδον εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας δύο ζευγῶν Ἀθιγγάνων, συνδεομένων διὰ τοῦ συνιστῶντος κάλυμα γάμου κατὰ τοὺς ἱεροὺς Κανόνας 4ου βαθμοῦ συγγενείας ἐξ αἵματος καὶ συζευχθέντων κατὰ τὰ ἴδια αὐτῶν ἔθιμα, ἔχομεν τὴν τιμὴν νὰ γνωματεύσωμεν ὡς ἀκολούθως:

1. Ἡ ὑπὸ τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας ρύθμισις τῶν περὶ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου θεμάτων χαρακτηρίζεται βασικῶς ὑπὸ τριῶν τάσεων: α) τῆς συμμορφώσεως τῶν πιστῶν πρὸς τὰς ἐν προκειμένῳ ἐπιταγὰς τῶν ἱερῶν αὐτῆς κανόνων, οὕτως ὥστε νὰ ἐπικρατῇ, εἰ δυνατόν, ἐν πᾶσι ἡ κανονικὴ ἀκρίβεια, β) τοῦ προσδιορισμοῦ τῶν κωλυμάτων τοῦ γάμου μετὰ τινος εὐκαμψίας καὶ ἐλαστικότητος καὶ μάλι-

παρατείνεται ἀφ' ἧς ἔληξε μέχρι καὶ τῆς 31ης Ἰανουαρίου 1969.

2. Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Ἀναγκαστικοῦ Νόμου ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς 1ης Ὀκτωβρίου 1968.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 4 Ὀκτωβρίου 1968

Ἐν Ὄνόματι τοῦ Βασιλέως

**Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ
ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΩ.Γ.ΤΑΚΗΣ**

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Α' Ο ΑΝΤΙΠΡΟΕΔΡΟΣ Β'
ΣΤΥΛ. ΠΑΤΤΑΚΟΣ ΔΗΜ. ΠΑΤΙΛΗΣ

ΤΑ ΜΕΛΗ

.....
Ἐθεωρήθη καὶ ἐτέθη ἡ μεγάλη τοῦ Κράτους σφραγίς.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Ὀκτωβρίου 1968

**Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ
ΗΛ. Γ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΣ**

στα καὶ ἐν πολλοῖς ἐν συμφωνίᾳ, συνεργασίᾳ καὶ ἀλληλεπιδράσει πρὸς τὴν πολιτειακὴν νομοθεσίαν καὶ γ) τῆς ἐντὸς τῶν ἐπιτρεπομένων πλαισίων ἐπιδείξεως συγκαταβάσεως καὶ ἐπιεικείας πρὸς τὴν ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν εἰς τὰς περιπτώσεις ἀθεμιτογαμίας καὶ δὴ καὶ πάντοτε ἐν ἀπολύτῳ συναρτήσῃ πρὸς τὸν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τῶν ἱερῶν αὐτῆς κανόνων ἐπιδιωκόμενον ὑπέρτατον σκοπὸν τῆς ἀπολυτρόσεως τ.ἔ. καὶ σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ὡς χαρακτηριστικῶς παρατηρεῖ καὶ ἡ Συνοδικὴ διάγνωσις (1693) ἐπὶ Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως Καλλινίκου Β' τοῦ Ἀκαρνᾶνος: «Οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἀκρεμόνες ἀνωθεν οὐ διέλιπον, ὡς τῆς τῶν πιστῶν σωτηρίας ὑπέρτι καὶ ἄλλο φροντίζοντες, οἰκονομεῖν διαφόρως τὰ καθ' ἕκαστον καιρὸν οὐκ εἰς εὐθετον ἀνακύπτοντα. . . καὶ πρὸς ἐν ἀποβλέποντες, σὴν δηλονότι κινδύνων ψυχᾶς λόγῳ εὐλόγοις οἰκονομίαις τῶ καιρῶ καταλλήλοισ ἀκαταγνώστως ἐχρήσαντο» (ἐν Γεδεών, Πατριαρχικαὶ Διατάξεις, Τόμ. Β', σ. 391-394).

2. Μεγίστην ἐπίδρασιν καὶ σημασίαν ἐνέχει διὰ τὴν ὑπὸ τῆς ἀρμοδίας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς ἐπίδειξιν συγκαταβάσεως καὶ ἐπιεικείας καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν κανόνων τῆς ἐκκλησιαστικῆς οἰκονομίας ἡ τυχὸν ἀγνοία τῆς παραβάσεως ἢ παραλείψεως ἢ καὶ ἡ ἔλλειψις ἐνοχῆς τῶν αἰτούντων. Ἐν προκειμένῳ εἶναι ἐξόχως χαρακτηριστικὴ ἡ ἀπόφασις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀχρίδος καὶ διαπρεποῦς κανονολόγου Δημητρίου Χωματινοῦ (IB' — II' αἰὼν) περὶ τῆς ἐγκυρότητος τοῦ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν συζευχθέντων περὶ ὑπάρξεως τῆς συγγενείας τελεσθέντος γάμου μεταξὺ προσώπων συνδεομένων διὰ 4ου βαθμοῦ συγγενείας (πρωτεξεαδελφῶν). Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχρίδος Δημήτριος ἐπέβαλε μὲν τῷ ἀμαρτήσαντι ἐξαετῇ ἐπιτίμια καὶ τὰ συνήθη στάδια τῆς μετανοίας, ἐκήρυξεν ὁμοῦ τὸν γάμον ἔγκυρον: «Τίμιος γάρ ἐστίν ὁ τοιοῦτος γάμος καὶ ἀμεμπτος, διὰ τὸ ἐνόμως προβῆναι» ἐπειδὴ καὶ κανόνι νομίμῳ διηγόρευται, τὰ ἐξ ἀρχῆς βέβαια ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβαινόντων μὴ ἀκυροῦσθαι» (ἐν JOS. ZHISHMANN, Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Τόμ. Β', ἐν Ἀθήναις 1913, σ. 692, ὑποσ. 5).

Ὁ βασικὸς αὐτὸς κανὼν τοῦ δικαίου «τὰ ἐξ ἀρχῆς βέβαια ἐκ τῶν μετὰ ταῦτα συμβαινόντων μὴ ἀκυροῦσθαι» ἰσχύει πολλῶ μᾶλλον εἰς τὴν ὑπὸ κρίσιν περίπτωσιν τῶν δύο ζευγῶν Ἀθιγγάνων, τῶν ἐπιθυμοῦντων νὰ προσέλθωσι καὶ καταστῶσι μέλη τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Εἰδικώτερον ἢ κατὰ συγκατάβασιν καὶ κατ' οἰκονομίαν ἐπικύρωσις διὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱερο-

ΑΦΕΤΗΡΙΑΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΝ ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΗΝ*

6. Ὅλα ἕμως αὐτά, τὰ ὁποῖα θεωρητικῶς γίνονται εὐκόλως ἀποδεκτά, εἰς τὴν ἱεραποστολικὴν πρᾶξιν ἐμφανίζονται πλῆθος ἐρωτηματικῶν. Τί ἀκριβῶς ἀπὸ τὸ παρελθὸν πρέπει νὰ χρησιμοποιηθῇ ὑπὸ μιᾶς ὀρθοδόξου κοινότητος καὶ τί νὰ ἀπορριφθῇ; Ποῖα ἔθιμα, ποῖοι συμβολισμοὶ ταυτίζονται ἀναποσπάτως μετὰ τῆς παλαιᾶς θρησκείας καὶ ποῖα ἀποτελοῦν ἀπλῶς τρόπον ἐκφράσεως μιᾶς α ἢ β ἐμπειρίας, λ.χ. ἑναρξὲν νέας περιόδου ζωῆς; Ἡ ἀνάγκη συστηματικῆς θρησκευολογικῆς καὶ ἐθνολογικῆς μελέτης διὰ νὰ κατανοηθῶν ὀρθῶς οἱ ἄλλοι πολιτισμοὶ εἶναι προφανής.

Γενικῶς ἡ σοβαρὰ σπουδὴ τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς τῶν μὴ χριστιανικῶν λαῶν εἶναι ἐπιβεβλημένη διὰ τὴν κατανόησιν καὶ οὐσιαστικὴν προσέγγισιν τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὅποιοι ἐπὶ αἰῶνας ἔχουν ἀναπτύχθῃ ἐντὸς αὐτῆς. Τοῦτο δὲν ἰσχύει μόνον διὰ τὰς μεγάλας θρησκείας τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰ ἀπλοῦστερα θρησκείματα τῶν κατὰ φύσιν ζώντων λαῶν. Πόσον βαθείας καὶ ἰσχυρὰς ρίζας ἔχει ἡ «πρωτόγονος» θρησκευτικότης των δεικνύει ἡ ἀντοχή, ἡ ἐκπληκτικὴ προσαρμοστικότης καὶ ζωτικότης, τὴν ὁποῖαν αὕτη παρουσίασεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν κατόπιν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σ. 471 τοῦ προηγουμένου τεύχους.

τόσων δικαστηρίων χριστιανικῆς ἐργασίας²⁰. Ἡ θρησκευολογικὴ ἔρευνα θὰ συντελέσῃ ἀκόμη εἰς τὴν βαθυτέραν γνῶσιν καὶ τὸν ἀκριβέστερον προσδιορισμὸν τῶν εἰδοποιῶν διαφορῶν, αἱ ὁποῖαι χωρίζουν τὸ Παλαιὸν ἀπὸ τὸ Νέον ἐν Χριστῷ. Τὰ περιορισμένα ὄρια τοῦ ἄρθρου τούτου δὲν ἐπιτρέπουν νὰ θίξωμεν τὸ πρόβλημα τῆς «Θεολογίας τῶν Θρησκειῶν», τὸ ὁποῖον, ἐνῶ τόσον ἔχει βασιάνει τὰς δυτικὰς Ἐκκλησίας²¹, κατὰ κανόνα ἀγνοεῖται — ἐκτὸς ὀλίγων

20. V.E.W. Hayward, (ed.), African Independent Church Movements (London 1963). — E. Benz, (hrsg), Messianische Kirchen, Sekten und Bewegungen im heutigen Afrika (Leiden 1965). — G. G. Sundkler, Bantu Prophets in South Africa (London 1961).

21. K. Barth, Das Christentum und die Religionen, ἐν Junge Kirche 24 (1963), σ. 436 κ.εξ. — E. Benz, Ideen zu einer Theologie der Religionsgeschichte, ἐν Mainzer Akademie der Wissenschaften und der Literatur, Abhandlungen der Geistes- und sozialwissenschaftlichen Klasse (Wiesbaden 1960), σ. 421-496. — A. J. Gütta, La rencontre des religions (Paris 1953). — F. Heiler, Christentum und die Religionen. Sonderdruck aus «Einheit des Geistes» (Jahrbuch der Evangelischen Akademie der Pfalz), 1964. J. Daniélou, Le problème théologique des religions non chrétiennes, ἐν Archivio di Filosofia, Metafisico et espressionza religiosa (Roma 1956). — K. Goldammer, Die Bibel und die Religionen, ἐν Fuldaer Hefte 16 (1966),

λογίας τοῦ ὑφισταμένου DE FACTO μεταξύ αὐτῶν γάμου, ἐπιβάλλεται καὶ διὰ τοὺς ἐξῆς λόγους:

α) Διότι ὁ μεταξύ αὐτῶν DE FACTO ὑφιστάμενος δεσμὸς εἶναι DE JURE διησαλισμένος κατὰ τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθιμα.

β) Διότι, συνεπῶς, ἀκολουθήσαντες τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθιμα εἰς οὐδεμίαν κατάκριτον πρᾶξιν ὑπέπεσαν καὶ οὐδεμίαν ἄρα ἐνοχὴν ὑπέχουν.

γ) Λόγω τῶν δημιουργηθεισῶν ἐκ τοῦ γαμικοῦ των δεσμοῦ σοβαρωτάτων καὶ πολυποικίλων καὶ δὴ καὶ ἀνεπὶ τῶν συνεπειῶν, εἶναι ἀπολύτως ἀνεπίτρεπτος ἡ ματαίωσις τῆς προσχωρήσεως τῶν δύο αὐτῶν ζευγῶν Ἀθιγγάνων εἰς τὴν Ἀγίαν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν καὶ συνεπῶς εἰς τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν, διὰ τῆς ἀπαιτήσεως τῆς διασπάσεως τοῦ γαμικοῦ αὐτῶν δεσμοῦ, τοῦθ' ὅπερ εἶναι ὅλως ἀντίθετον πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας ὡς Κοινωνίας τῆς Χάριτος. Ἡ ἐπιβολὴ μιᾶς τοιαύτης λύσεως προϋποθέτει ὄχι τὴν Κοινωνίαν τῆς Χάριτος, ἥτις τῇ ἐπιπεραγείᾳ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος ζωοποιεῖ, ἀλλὰ τὴν νομικὴν πολιτείαν, ἥτις προσκεκολλημένη εἰς τὸ γράμμα τοῦ νόμου ἀποκτείνει. Ἄλλ' ὁ Κύριος ἀπηλευθέρωσε τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τοῦ εἶδος ἐκεῖνο τῆς ἐρμηνείας τοῦ νόμου, ἥτις ἀποκτείνει καὶ τοὺς ὠδήγησεν εἰς τὴν χάριν τοῦ Πνεύματος, ἥτις ζωοποιεῖ.

Ἡ Ὀρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἔχει νὰ ἐπιδείξῃ λαμπρὰν παράδοσιν ἐφαρμογῆς τοῦ δικαίου τῆς Χάριτος, ἰδίᾳ εἰς τὰς περιοχὰς τῆς ἱεραποστολῆς, ἐπιδεικνύουσα ἔναντι τῶν ἐπιθυμούντων νὰ βαπτισθῶν ἀλλοθρήσκων πᾶσαν δυνατὴν ἐπιείκειαν καὶ συγκατάβασιν καὶ δὴ καὶ διὰ τῆς ἀναγνωρίσεως καὶ ἱερολογίας τῶν κατὰ τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθιμα συζευχθέντων, εἰς ἐν μόνον ἀποβλέπουσα, εἰς τὴν ἐν Χριστῷ σωτηρίαν καὶ ἀπολύτρωσιν πάντων ἀνθρώπων (Πρβλ. Κανονικὰς Ἀποκρίσεις τοῦ Ἑλληνικοῦ Μητροπολίτου Ρωσίας ἐν GOETZ, KIRCHENRECHTLICHE UND KULTURGESCHICHTLICHE DENKMÄLER ALTRUSSLANDS, σ. 163 ἐξ. καὶ KLUTCHEVSKY, HISTOIRE DE RUSSIE, σ. 242).

Κατὰ ταῦτα ἡ μετὰ τὸ ἅγιον Βάπτισμα κατὰ συγκατάβασιν καὶ ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν στέψις τοῦ γάμου τῶν DE FACTO ἤδη καὶ κατὰ τὰ πάτρια αὐτῶν ἔθιμα συζευχθέντων Ἀθιγγάνων, τῶν συνδεομένων διὰ τοῦ 4ου βαθμοῦ συγγενείας ἐξ αἵματος εἶναι οὐ μόνον δυνατὴ, ἀλλὰ καὶ ἐπιβεβλημένη.

Ὁ Γνωμοδοτῶν

ΚΩΝΣΤ. Δ. ΜΟΥΡΑΤΙΑΗΣ

Καθηγητῆς Κανονικοῦ Δικαίου καὶ Ποιμαντικῆς
τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ἐξαιρέσεων²² — ἀπὸ τὸν ὀρθόδοξον θεολογικὸν στοχασμὸν. Θέλωμεν ἐν τούτοις νὰ τονίσωμεν, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ θέμα ἀποτελεῖ βασικὸν ἐρώτημα διὰ τὴν σύγχρονον ὀρθόδοξον Θεολογίαν. Οὐχὶ δὲ μόνον διὰ τὸν ὀρθὸν προσανατολισμὸν τῆς ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς, ἀλλὰ γενικώτερον διὰ τὴν στάσιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς διαφόρους τομεῖς τῆς συγχρόνου ζωῆς. Πρόκειται οὐσιαστικῶς διὰ τὴν θεολογικὴν κατανόησιν τῆς πορείας τῆς ἀνθρωπότητος, τῆς παγκοσμίου Ἱστορίας, ἢ ὅποια εἶναι νευραλγικῆς σημασίας καὶ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν συγχρόνων κοσμοθεωρητικῶν ρευμάτων ἐγγύτατα ἡμῶν κινουμένων.

Αἱ ἀνωτέρω διαπιστώσεις ἐπισημαίνουν καὶ πάλιν, ὅτι δὲν ἀρκοῦν καλὰ διαθέσεις καὶ ἀόριστοι ἐνθουσιασμοί, ἀλλὰ θὰ ἀπαιτηθῆ κατάρτισις ἐπὶ τῶν ὑφισταμένων θεμάτων, πρόσωπα καὶ μέσα ἐπαρκῆ, συστηματικὴ ἐργασία καὶ πίστις, ἃν δὲν θέλωμεν νὰ ἀρχίσωμεν ὑποθέσεις θηρησιγενεῖς καὶ νὰ παρηγορούμεθα μὲ γενικότητος καὶ ψευδαισθήσεις ἐφημέρων ἐπιτυχίων.

7. Εἰς τὴν πρόσφατον ἱστορίαν τῆς ἀναβιώσεως τοῦ ἐνδιαφέροντος διὰ τὴν Ἱεραποστολὴν δὲν λείπουν αἱ ἀπλουστεύσεις καὶ ὠραιοποιήσεις. Συχνάκις μάλιστα ἐπιδιώκεται δημιουργία ἐντυπώσεων καὶ «ἐνθουσιασμοῦ» ὑπὲρ τῆς Ἱεραποστολῆς διὰ διογκώσεως τῶν γεγονότων. *Εἶναι καιρὸς ὅμως νὰ μάθωμεν νὰ βλέπωμεν μὲ ρεαλισμὸν τὰ δεδομένα, τὴν συγκεκριμένην ἐκάστοτε κατάστασιν καὶ νὰ ὀνομάζωμεν τὸ Α Ἄλφα καὶ τὸ Β Βῆτα.*

Ἀσφαλῶς, μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ καὶ τὸν μόχθον ἐλαχίστων ἀφιερωμένων ἀνθρώπων, ἔχουν γίνεαι τὰ τελευταῖα ἔτη ὠρισμένα σημαντικὰ βήματα. Αἱ ἐξωγκωμένοι ὅμως πληροφορίαι περὶ «θριάμβων τῆς Ὀρθοδοξίας» λ.χ. εἰς Οὐγκάντα, «ἐπιστροφῆς εἰς Χριστὸν ἐκ τῆς εἰδωλολατρίας χιλιάδων Ἀφρικανῶν» διὰ τῆς Ὀρθοδόξου Ἱεραποστολῆς κ.τ.τ., αἱ ὅποια ἐνίστε κυκλοφοροῦν μετὰ προχειρότητος, ὅχι μόνον δὲν ὠφελοῦν, ἀλλὰ ἀποδεικνύονται πολλαχῶς ἀπρόσφοροι. Δὲν πρόκειται μόνον διὰ τὸν κίνδυνον τῆς διεθνοῦς γελοιοποιήσεως ἐκ τοῦ ὀρθοδόξου αὐτοεπαίνου, τοῦ στηριζομένου εἰς θρύλους, τοὺς ὁποίους οἱ ἄλλοι εὐκολώτατα ἐλέγχουν, οὔτε ἀκόμη διὰ τὴν ἀπογοήτευσιν τῶν εἰλικρινῶς ἐνδιαφερομένων ἐκ τῆς συγχύσεως πραγματικότητος καὶ εὐσεβῶν πύθων· ἀλλὰ κυρίως διὰ τὸ ὅτι ὁ Θεὸς τῆς ἀληθείας — τὸν ὅποιον ἡ Ἱεραποστολὴ ζητεῖ νὰ διακονήσῃ — δὲν εὐδοκεῖ εἰς «ἐνθουσιώδεις» ἀνακριβείας, ἔστω καὶ ἂν γίνωνται καλῆ τῆ προθέσει καὶ πρὸς δόξαν Του. Ὁ σεβασμὸς πάσης μορφῆς ἀληθείας εἶναι λα-

τρεῖα τοῦ Θεοῦ καὶ ἄρα ἱεραποστολικὸν δέον. Διὰ νὰ μεταμορφώσωμεν ἐν Χριστῷ τὴν πραγματικότητά πρέπει νὰ τὴν γνωρίσωμεν πρῶτον ὡς ἔχει, νὰ τὴν συνειδητοποιήσωμεν, νὰ τὴν «προσλάβωμεν». Ὁταν ἐπιμένωμεν νὰ τὴν ἀγνοῶμεν, θὰ μᾶς ἐκδικηθῆ.

Αὐτὰ δὲν σημαίνουν καθόλου πνεῦμα ἀπαισιοδοξίας, ἀλλὰ στοιχειώδη σοβαρότητα ἐναντι τῆς ζωῆς καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ αἰσιοδοξία διὰ τὴν ἐπιτυχίαν καὶ ἡ δημιουργία νέων κλήσεων δὲν μπορεῖ νὰ στηριχθῆ εἰς τὸ ὅτι ὅλα εἶναι ρόδινα, «λίγο νὰ ἐργασθοῦμε καὶ ὅλοι ἔγιναν ὀρθόδοξοι», ἀλλὰ εἰς τὴν λιτὴν ἐσωτερικὴν βεβαιότητα, ὅτι Ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος εἶπε «Πορευθέντες μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» προσέθεσε «Καὶ ἰδοὺ ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμι πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος» (Ματθ. κη' 20). Ὁ πόθος τοῦ ἀκολουθεῖν τὸν Ἰησοῦν, ἡ βεβαίωσις τοῦ Κυρίου, ὅτι ὁ «μένων ἐν ἐμοί, κἀγὼ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολὺν» (Ἰωάν. ιε' 5) εἶναι ἡ ἀσφαλεστέρα πηγὴ ἐνθουσιασμοῦ. Ἡ μόνη — καὶ ἀπολύτως ἐπαρκῆς — ἐγγύησις!

8. Ἐν κατακλείδι, ἐπιβάλλεται νὰ τονίξεται ἀδιακόπως, ὅτι τὸ κρισιμώτερον σημεῖον εἰς τὴν ἅλην ὑπόθεσιν παραμένει ἡ πνευματικὴ ζωὴ ὅσων θὰ διακονήσωμεν εἰς τὸ ἔργον τῆς ἱεραποστολῆς. Τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται τελικῶς ἀπὸ τὰ ζῶντα πρόσωπα καὶ ὄχι ἀπὸ θεωρητικὰς μελέτας. Ὁ Θεὸς ἀπέστειλεν ἀνθρώπους καὶ ὄχι σχέδια διὰ τὴν μεταμόρφωσιν τοῦ κόσμου. Καθῆκόν μας εἶναι ἀσφαλῶς νὰ χρησιμοποιοῦμεν κατὰ τὸν καλύτερον τρόπον τὰ σύγχρονα μέσα, τὴν πείραν καὶ πᾶσαν ἄλλην δυνατότητα διὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ («πάντα γὰρ ὑμῶν ἐστίν») (Α' Κορ. γ' 21-23), χωρὶς ὅμως νὰ παρασυρθῶμεν εἰς τὸν πειρασμὸν μιᾶς ὀργανωτικο-οικονομικῆς νοστρωπίας καὶ ἐνὸς ἐπιπολαίου ἀκτιβισμοῦ. Ἡ ὑψίστη μέριμνά μας θὰ πρέπη νὰ μὴν πῶς θὰ εἴμεθα ζῶσα μαρτυρία τῆς παρουσίας τοῦ Κυρίου ἐντὸς τοῦ συγκεκριμένου ἐξελισσομένου κόσμου.

Ἐφ' ὅσον ἔργον τοῦ ἱεραποστόλου εἶναι ἡ συνήχισις τῆς ἀποστολῆς τοῦ Κυρίου, μόνον ὅταν οὗτος κινῆται ἐπὶ τοῖς ἔχνεσιν Ἐκεῖνου, ὅστις «οὐκ ἤλθεν διακονηθῆναι, ἀλλὰ διακονῆσαι» (Μάρκ. ι' 45) καὶ «ἐαυτὸν ἐκένωσεν μορφῆν δούλου λαβῶν» (Φιλ. β' 7), δύναται νὰ τὸ πραγματοποιήσῃ. Ἡ σεμνὴ κένωσις ἐν ἀγάπῃ καὶ ἐλπίδι, ἡ ταπεινὴ ὑπομονητικὴ διακονία ἐν πνεύματι ἀδιακόπου θυσίας θὰ παραμείνουν τὰ ἀναντικατάστατα ἐγγύα τῆς ἱεραποστολικῆς ἐπιτυχίας. Καθὼς ὁ Κύριος «ἐσκῆνωσεν ἐν ἡμῖν» (Ἰωάν. α' 14) καὶ ἐμαρτύρησεν περὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου καὶ ὁ ἱεραπόστολος καλεῖται νὰ μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ μυστηρίου τῆς Σαρκόσεως, περὶ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ.

Ἡ διαρκὴς προσωπικὴ ἐπαφὴ μετὰ τοῦ Πρώτου Ἀπεσταλμένου ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἶναι ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ διὰ τὴν ἀντοχὴν μιᾶς τοιαύτης ποιότητος ζωῆς. Τὸ «χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθαι ποιεῖν οὐδὲν»

σ. 55-135.—H. R. Schlette, Die Religionen als Thema der Theologie (Freiburg—Basel—Wien 1963).

22. Λ. Φιλίππιδου, Πρωτογόνων θρησκευτικῆς ζωῆς (Ἀθήναι 1964), σ. 117-140. Εἰδικώτερον σ. 127-128.—Τοῦ Αὐτοῦ, Ἱστορία τῆς ἐποχῆς τῆς Καινῆς Διαθήκης ἐξ ἐπόψεως παγκοσμίου καὶ πανθρησκειακῆς (Ἀθήναι 1958), σ. 882 κ. ἐξ., 956 κ. ἐξ.—N. A r s e n i e v, Revelation of Life Eternal. An Introduction to the Christian Message, (New York 1965).

ΑΙ ΠΕΡΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΓΝΩΜΑΙ ΡΩΣΩΝ ΘΕΟΛΟΓΩΝ ΤΟΥ 19^{ΟΥ} ΑΙΩΝΟΣ¹

Δὲν θὰ ἐδεχόμην νὰ κάμω τὴν διάλεξιν αὐτὴν ἐὰν δὲν ἐθεώρουν σκόπιμον νὰ ἐκθέσω ὀρισμένες προσωπικὰς ἀνησυχίας. Τελευταίως εἰς τὴν Πατρίδα μας ἠϋξήθησαν αἱ ἀντιγραφαί. Ὅ,τι ρωσικόν, τὸ δίδομεν εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαὸν χωρὶς ἱστορικὰ κριτήρια. Προηγούμενον: Ὅταν ὁ Φρόυντ εἶχε πλέον ξεπερασθῆ εἰς τὴν πατρίδα του, τότε τὸν παρουσίαζαν οἱ εἰδικαί μας εἰς τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Τὸ ἴδιον πρόβλημα παρουσιάζεται καὶ σήμερον μὲ τὰς ἀντιγραφὰς ρώσων θεολόγων, πρᾶγμα τὸ ὅποιον θεωρῶ ὡς ἐπικίνδυνον διὰ τὴν ἑλληνικὴν θεολογικὴν ἐπιστήμην καὶ σκέψιν.

Τὸ θέμα παρουσιάζεται δύσκολον, δεδομένου ὅτι ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ πάντα σχεδὸν τὰ σχετικὰ κείμενα δὲν εἶναι εἰδικαί ἐκκλησιολογικαὶ μελέται, ἀλλὰ κείμενα τῶν περιστασίων, πολεμικοῦ κυρίως χαρακτήρος, καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτὸν ἐγράφησαν εἰς δυτικὰ πλαίσια. Ἡ Ἐκκλησία ἔζησε ἐπὶ 15 αἰῶνας, χωρὶς νὰ καθορίσῃ τὴν φύσιν της. Ὁ

1. Ἀνακοίνωσις γενομένη εἰς τὸ «Σεμινάριον τῶν Θεολόγων» τὴν 14ην Ἰανουαρίου 1968, ἐν Θεσσαλονίκῃ.

(Ἰωάν. ιε' 5) κατὰ μείζονα λόγον ἰσχύει ἐνταῦθα. Προτοῦ νὰ ὀρίσῃ τὸ ἀποστολικὸν ἔργον τῶν μαθητῶν Του ὡς ἄμεσον συνέχισιν τοῦ ἰδικοῦ Του (Ἰωάν. κ' 21) ὁ Κύριος ἐτόνισεν ἰδιαίτερος τὴν σχέσιν μετὰ τοῦ Πατρὸς Του. Τὸ ἔργον Του, τὸ κήρυγμά Του συνδέονται ἀμεσῶτα μετὰ τοῦ Πατρὸς καὶ ἐξαρτῶνται ἐξ Αὐτοῦ: «καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέ με ὁ Πατήρ μου, ταῦτα λαλῶ» (Ἰωάν. η' 28). Ἡ ἀποστολή Του δὲν εἶναι τίποτε περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι «ἤκουσε» καὶ «ἐώρακε» (Ἰωάν. η' 26, η' 38, πρβλ. ιβ' 49, ι' 25). Τὸ «θέλημά» Του εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Πατρὸς (Ἰωάν. ε' 30, πρβλ. στ' 38). Τὰ ἔργα Του εἶναι ἔργα τοῦ Πατρὸς (Ἰωάν. ε' 36). Οἱ ἀπόστολοι συμμετέχουν τῶν σχέσεων τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ: «ὁ λαμβάνων, ἐὰν τίνα πέμψω, ἐμὲ λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με» (Ἰωάν. ιγ' 20).

Ἐφ' ὅσον ἱεραποστολή, ἐν τελευταία ἀναλύσει, σημαίνει συνέχισιν τοῦ ἐπὶ τῆς γῆς ἔργου τοῦ Χριστοῦ, συμμετοχὴν εἰς τὴν ζωὴν, τὴν ἀγάπην τῆς Ἀγίας Τριάδος, τὸ κρισιμώτερον θέμα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἱεραποστόλου εἶναι ἡ διατήρησις τῆς ζωῆς σχέσεως μετ' Αὐτῆς ἐν τῇ ζωῇ τῆς Ἐκκλησίας — τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ — ἡ ἀδιάκοπος μεταμόρφωσις ἐν Χριστῷ ὀλοκλήρου τῆς ὑπάρξεώς του διὰ τοῦ Ἀγίου Πνεύματος δι' αὐτῆς οὐσιαστικῶς ἀποκαλύπτεται ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν μονοτονίαν τῆς καθημερινότητος. Πέραν πάσης φροντίδος καταρτισμοῦ τεχνικοῦ ἢ ἐπισταθμονικοῦ, πέραν παντὸς συντονισμοῦ μὲ τὸν ρυθμὸν τῆς συγχρόνου ζωῆς, πρέπει νὰ πάλλῃ εἰς τὰ βαθύτερα μέλη τῆς ψυχῆς του ὁ πόθος τῶν ἀγαπώντων τὸν Κύριον, ἡ μυστικὴ κραυγὴ τῶν ἁγίων: «Οἶδας ὅτι ἀγαπῶ σε καὶ ἀπὸ ψυχῆς ζητῶ σε, ἀποκάλυψον καὶ ἐμφάνισον σαυτόν μοι» (Ἅγιος Συμεών, ὁ νέος Θεολόγος). Δι' αὐτοῦ τοῦ τρόπου θὰ εἶναι ἡ παρουσία του ὅπου καὶ ἂν εὐρεθῆ, εἰς τὴν ζούγκλαν τῆς Ἀφρικῆς ἢ τὴν ζούγκλαν — ἀπὸ μπετόν, κρύσταλλα καὶ πάθος — τῶν δυτικῶν μεγαλοπόλεων, μυστικὴ Φανέρωσις τῆς Ἐπιφανείας Τοῦ Ἠγαπημένου του.

★

Τὰ ἐσωτερικὰ προβλήματα τῆς Ἐκκλησίας μας,

εἶναι ὁμολογουμένως πολύπλοκα καὶ δὲν εἶναι δυνατόν νὰ τὰ παρίδωμεν. Ἡ ἀνακαινίσις, ἐν τούτοις, τοῦ θέματος τῆς ἐξωτερικῆς ἱεραποστολῆς οὔτε ἀκαιρος οὔτε «εἶδος πολυτελείας» δύναται νὰ θεωρηθῆ. Ἀντιθέτως, ἐνδέχεται νὰ ἀποδειχθῆ λυτρωτικὴ καὶ διὰ τὸ ἐσωτερικόν. Ἡ διεύρυνσις τοῦ ὀριζοντός μας διὰ τῆς συνειδητοποιήσεως τῆς οἰκουμενικῆς μας εὐθύνης εἶναι κατ' ἀρχὴν ζωτικῆς σημασίας δι' ἡμᾶς τοὺς ἰδίους, διὰ τὴν ἀναγέννησιν τῆς πνευματικῆς μας ζωῆς, καὶ ἐκ δευτέρου διὰ τοὺς «ἐξέω», εἰς τοὺς ὁποίους θὰ κατευθυνθῆ ἡ ἱεραποστολικὴ μας διακονία. Ἡ κίνησις ἐνὸς σώματος εἰς ἀνοικτὸν πεδῖον αὐξάνει τὴν ἀναπνευστικὴν καὶ κυκλοφοριακὴν του ἰκανότητα. Ἡ παρατεινομένη κατάκλισις εἰς κλειστὸν καὶ πνιγηρὸν χῶρον ἐπιτείνει τὴν ἀτονίαν καὶ τὸν μαρασμὸν. Βασικὸν «ἐσωτερικόν» πρόβλημα παραμένει ἐὰν εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ «τηρήσωμεν ὅσα ὁ Κύριος ἐνετείλατο ἡμῖν» (Ματθ. κη' 20) μετὰ συνεπειᾶς ἢ ἐὰν ἔχωμεν ἰδικὴν μας ἐκαστοτε ἐρμηνείαν τοῦ Εὐαγγελίου προσθαφαιροῦντες ἐντολὰς συμφώνως πρὸς τὰς ἰδικὰς μας ἀντιλήψεις περὶ ἀναγκῶν τῆς ἐποχῆς: ἐὰν πιστεύωμεν ἢ ὅχι ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι «ἡ Ὁδὸς καὶ ἡ Ἀλήθεια καὶ ἡ Ζωὴ» δι' ἅλον τὸν κόσμον, ὁ ὁποῖος ὀλονὲν καὶ περισσότερον συσφίγγεται καὶ ζῆ ἐνιαίως.

Ἀσφαλῶς ἐκάστη χριστιανικὴ λεγομένη χώρα ἀποτελεῖ σήμερον ἐκτεταμένον πεδῖον ἱεραποστολῆς. Τοῦτο ὅμως δὲν προσφέρει ἐπιχείρημα διὰ νὰ μείνωμεν κλεισμένοι εἰς τὴν πόλιν ἢ ἐνορίαν μας — διὰ νὰ μὴ κάμωμεν οὔτε ἐκεῖ κάτι ἀξιόλογον! — ἀλλὰ τὸνίζει τὰς νέας διαστάσεις τοῦ ἱεραποστολικοῦ χρέους πρὸς ὅλας τὰς κατευθύνσεις: «καὶ ἔσεσθέ μοι μάρτυρες ἐν τε Ἱερουσαλὴμ καὶ ἐν πάσῃ τῇ Ἰουδαίᾳ καὶ Σαμαρείᾳ καὶ ἕως ἐσχάτου τῆς γῆς» (Πράξ. α' 8). Τὰ ἐπιτελικά σχέδια ἀποστολικῆς ἐνεργείας πρέπει ἀπλούστατα νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν παλαιὰν τακτικὴν τοῦ πολέμου χαρακωμάτων ἐπὶ ἐνὸς μετώπου καὶ νὰ προσαρμοσθοῦν μὲ ἀποφασιστικότητα, διορατικότητα καὶ ρεαλισμὸν εἰς τὴν νέαν προβληματικὴν, ἢ ὅποια διαμορφοῦται κατὰ τὴν σύγχρονον παγκόσμιον πλέον πνευματικὴν σύρραξιν.

(Τέλος) Ἀρχιμ. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΣ Γ. ΓΙΑΝΝΟΥΛΑΤΟΣ

Προτεσταντισμὸς ἔθεσε τὴν ἐκκλησιολογίαν ὡς πρόβλημα εἰς τὴν ἐν Τριδέντῳ σύνοδον τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ Α' ἐν Βατικανῷ σύνοδος μετέδωκε τὸν προβληματισμὸν εἰς τὴν Ἀνατολήν². Ἡ ἐκκλησιολογία δὲ τοῦ 19ου αἰῶνος εἰς τὴν Ρωσίαν τυγχάνει ἀντιπροσωπευτικῆ τῆς ὅλης ρωσικῆς θεολογικῆς σκέψεως.

1. Η ΚΑΗΡΟΝΟΜΙΑ ΤΟΥ 18ου ΑΙΩΝΟΣ

Ὁ Μ. Πέτρος καταργεῖ τὴν κανονικὴν διαβίωσιν τοῦ Πατριαρχείου τῆς Μόσχας καὶ ἐγκαθιστᾷ τὴν συνοδικὴν διοίκησιν. Ἡ Ἄννα, Ἐλισάβετ καὶ Μ. Αἰκατερίνη ὑποστηρίζουν τὸν ρωσικὸν ἰωσηφισμὸν καὶ καταδιώκουν τὸν ὁρθόδοξον μοναχισμὸν. Εὐρισκόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ φωτός, διὰ τὰς τέχνας καὶ τὰ γράμματα, ἀλλὰ διὰ τὴν ρωσικὴν Ἐκκλησίαν πρόκειται περὶ αἰῶνος τοῦ λαϊκισμοῦ. Εἰς τὴν κατάστασιν αὐτὴν ἡ Ἐκκλησία ἀντιτάσσει δύο πνευματικὰ προσωπικότητας: τὴν τοῦ Ἀγ. Τύχωνος τοῦ Ζαντόνσκου (1724-1782)³, καὶ ἐκείνην τοῦ Ὁσίου Παΐσιου Βελιτσκόφσκου (1722-1794)⁴, ὅστις ἐγκαταλείπει τὴν ἐκλατινισμένην Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν τοῦ Κιέβου καὶ μεταβαίνει εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του δὲ μεταφέρει τὸ πνεῦμα τῆς «Φιλοκαλίας». Ἀμφότεροι δὲν ἄφησαν ἐκκλησιολογικὰ συγγράμματα. Ἀνεγέννησαν ὅμως τὸν μοναχισμὸν. Ὁμίλησαν καὶ ἔζησαν («ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ»)⁵. Ἦσαν οἱ μόνοι, οἱ ὅποιοι ἐκληροδότησαν εἰς τοὺς δημιουργοὺς τῆς θεολογικῆς παραδόσεως τοῦ 19ου αἰῶνος τὴν ἡσυχαστικὴν παράδοσιν, ὥστε οὗτοι νὰ δυναθῶν νὰ ἀντιμετωπίσουν τὰς ἀντιξοότητες τοῦ αἰῶνος τῶν.

2. ΓΕΝΙΚΑ ΠΕΡΙ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΟΣ

Μὲ τὸν 19ον αἰῶνα ἄρχεται ἡ παραχώδης βασιλεία τοῦ Ἀλεξάνδρου Α'. Αἱ συνεχεῖς μετακινήσεις τοῦ ρωσικοῦ στρατοῦ διευκολύνουν τὴν εἴσοδον εἰς τὴν Ρωσίαν τοῦ μασωνισμοῦ, τῆς «Βιβλικῆς Ἐταιρείας» καὶ τῆς γερμανικῆς φιλοσοφίας. Ὁ γερμανικὸς ρωμαντισμὸς συναντᾷ τὸν ρωσικὸν πιετισμὸν καὶ βλέπομεν τὰς ἀντιδράσεις αὐτῆς τῆς συναντήσεως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Γκόγκολ. Εὐρισκόμεθα εἰς τὸν αἰῶνα τῆς «Ἱερᾶς Συμμαχίας» καὶ ὁ Βασ. Ἐπίτροπος παρὰ τῆ Ἱ. Συνόδῳ, πρίγκιψ Golitzine, παρουσιάζεται ὡς ὁ

βικάριος τοῦ «Ἐπισκόπου τῶν ἐκτός», δηλ. τοῦ Τσάρου. Ἀναφερόμενος εἰς τὴν σύγχυσιν ταύτην τῶν ἰδεῶν ὁ π. Γ. Φλωρόφσκυ, γράφει χαρακτηριστικῶς: «Εἰς τὴν σφαῖραν τῆς μιμήσεως ἢ ρωσικῆς θεολογίας διήλθεν ἀπὸ ὄλας τὰς φάσεις τῆς θρησκευτικῆς ἱστορίας τῆς συγχρόνου Εὐρώπης. Ἡ θεολογία τῆς συνόδου τοῦ Τριδέντου, ἡ περίοδος τοῦ μπαρόκ, ὁ προτεσταντικὸς σχολαστικισμὸς καὶ ἡ προτεσταντικὴ ὁρθοδοξία, ὁ πιετισμὸς καὶ ὁ τεκτονισμὸς, ὁ γερμανικὸς ἰδεαλισμὸς καὶ ὁ ρωμαντισμὸς, τὰ χριστιανοκοινωνικὰ κινήματα, τὰ ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὴν Γαλλικὴν ἐπανάστασιν, ἡ ἀποσύνθεσις τῆς Ἐγγελανῆς Σχολῆς, ἡ νέα κριτικὴ καὶ ἱστορικὴ Ἐπιστήμη, ἡ Τυβίγγη καὶ ὁ Ritschl, ὁ νεορωμαντισμὸς καὶ ὁ συμβολισμὸς, ὅλα αὐτὰ εἶχαν εἰς τὴν ἐποχὴν τῶν ὁπαδῶν καὶ μιμητᾶς μεταξὺ τῶν ἐκπροσώπων τοῦ ρωσικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ πνεύματος»⁶. Εἰς πάντα ταῦτα θὰ προσθέσωμεν καὶ τὸν «θεοκρατικὸν οἰκουμενισμὸν» διὰ τοῦ ἀπουργείου τῆς ἐκλείψεως», (κατὰ τὴν εἰρωνικὴν ἔκφρασιν τοῦ Karamsine περὶ τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων), τὸ ὅποion ἀπηγόρευε πᾶσαν κριτικὴν ὑπὸ ὁρθοδόξων, στρεφομένων κατὰ μὴ ὁρθοδόξου δόγματος⁷. Παρ' ὅλας τὰς ἀντιξοότητας ταύτας, ὁ 19ος αἰῶν ἦτο ὁ αἰὼν τῆς ἀφυπνίσεως καὶ τῆς πνευματικῆς ἀνατάσεως, ἐχούσης ὡς σκοπὸν τὴν καταπολέμησιν τοῦ λαϊκισμοῦ καὶ τὴν μόρφωσιν τοῦ κλήρου. Αἱ μεταρρυθμίσεις εἰς τὰ προγράμματα διδασκαλίας τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ θεολογικῶν σχολῶν τῷ 1809 εἶχον ὡς σκοπὸν, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ τὸν περιορισμὸν τῆς διδασκαλίας καὶ διαδόσεως τῆς λατινικῆς γλώσσης, ἐκ παραλλήλου δὲ τὴν αὐξήσιν τῶν ὠρῶν διδασκαλίας τῶν ἐλληνικῶν καὶ τῆς σλαβωνικῆς. Πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως, αἱ ἐκκλησιαστικαὶ σχολαὶ ὑπήγοντο εἰς τὸ Ὑπουργεῖον Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων, μετὰ ὑπήχθησαν εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον. Τὴν ἐποχὴν ταύτην ἰδρύνονται αἱ Θεολογικαὶ Ἀκαδημίαι, ὑπαγόμεναι εἰς τὴν Ἱ. Σύνοδον καὶ διοικούμεναι ὑπὸ ἰδιοῦ ἐσωτερικοῦ κανονισμοῦ (Θεολογικὴ Ἀκαδημία Πετροπόλεως, ἔτος ἰδρύσεως 1809, Μόσχας 1814, Κιέβου 1819 καὶ Καζάν 1842). Ἐκάστη τῶν Θεολογικῶν Ἀκαδημιῶν, ἐκτός τῆς ἐπετηρίδος τῆς, ἐξέδιδεν ἴδιον ἐπιστημονικὸν περιοδικὸν καὶ ἐστεγάζετο ἐντός ἱερᾶς μονῆς, ὅπου, διὰ τῆς ἐπιστημονικῆς καταρτίσεως καὶ τῆς λειτουργικῆς καὶ μοναχικῆς ζωῆς, ἐζητεῖτο ἡ δημιουργία ἐκκλησιαστικοῦ τύπου, μὴ ὑστεροῦντος εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν κατάρτισιν⁸. Ἡ ἴδρυσις τῆς ρωσικῆς Βιβλικῆς Ἐταιρείας τῷ 1814, ὡς αὐτονόμου παραρτήματος τῆς British and Foreign Bible Society, δίδει τὴν εὐκαιρίαν εἰς ἕνα καταπληκτικὸν ἐκδοτικὸν ὄργανον. Τὴν πρώτην δεκαετίαν ἀπὸ τῆς ἰδρύσεώς της παρουσιάζει τὴν Βίβλον εἰς 700.000 ἀντίτυπα καὶ εἰς 43 γλώσσας καὶ διαλέκτους. Ἡ διάδοσις τῆς Βίβλου προκαλεῖ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον

2. Evdokimoff P., Les principaux courants de l' Ecclésiologie Orthodoxe au XIXe s., ἐν τῷ συλλογικῷ ἔργῳ: L' Ecclésiologie au XIXe s., Paris (éd. du Cerf) 1960, σ. 58. Ὁρα. ἐπίσης, καὶ τὸ ἀρκούντως κατατοπιστικὸν ἄρθρον τοῦ Dom. E. Lanne. O.S.B., L' Eglise dans la perspective de la Théologie Orthodoxe, ἐν «Irenikon», 2 (1962) 171-212.

3. Tyszkewicz S. (s. j.), Moralistes en Russie, Rome 1951, σ. 45-63, καὶ Kologriov I., Essai sur la Sainteté en Russie, Bruges (éd. Beyerart), 1952) σ. 329-378, ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

4. Ταχιάου Α.—Α., Ὁ Παῖσιος Βελιτσκόφσκυ (1722-1794) καὶ ἡ ἀσκητικοφιλολογικὴ σχολή του, Θεσσαλονίκη (ΙΜΧΑ) 1964, ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

5. Ἰωάν. 4, 23,

6. Φλωρόφσκυ Γ., Ἡ πορεία τῆς ρωσικῆς θεολογίας, ἐν τῷ συλλογικῷ ἔργῳ: «Θεολογία, ἀλήθεια καὶ ζωὴ» (πνευματικὸν συμπόσιον), Ἀθήναι 1962, σ. 41.

7. Evdokimoff P., ἐνθ' ἄνωτ. σ. 59.

8. Kern C. (Arch.), L' Enseignement théologique supérieur dans la Russie du XIXe s., ἐν «Istina» (Boulogne s/Seine), 3 (1956) 249-286.

τῆς μελέτης τῶν πατερικῶν ὑπομνημάτων καὶ ἐπακολουθεῖ ἡ ἐντακτικὴ ἐργασία τῆς μεταφράσεως εἰς τὴν ρωσικὴν τῶν ἔργων τῶν Πατέρων.⁹

3. Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΜΟΣΧΑΣ ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ¹⁰ ΚΑΙ Η ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ¹¹

Ὁ Φιλάρετος δὲν κατέλιπε σύστημα. Αἱ παραδόσεις του ὅμως εἰς τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν, τὰ συγγράμματά του, ἡ ἀλληλογραφία του καὶ προπάντων τὰ κηρύγματά του καταπλήσσουν διὰ τὸν θεολογικὸν του δράματισμόν. Ὡς θεολόγος, ὁ Φιλάρετος σκέπτεται πάντοτε μὲ βάσιν τὰ ἀγιογραφικά δεδομένα. Αἱ ρίζαι τῆς ἐκκλησιολογίας του τρέφονται ἐξ ὀλοκλήρου ἐκ τῶν Ἁγίων Γραφῶν. Γενικῶς, ἡ στάσις του ἀπέναντι τῶν Ἁγίων Γραφῶν εἶναι ὁμοία μὲ τὴν στάσιν τῶν Πατέρων. Οἱ χριστιανοί, ἐπαναλαμβάνει συνεχῶς, πρέπει νὰ τρώγουν τὸν Λόγον, ὅπως ἀκριβῶς τρώγουν τὸν εὐχαριστιακὸν Ἄρτον καὶ πίνουν τὸν εὐχαριστιακὸν Οἶνον. Συμβαίνει ὅμως ἐδῶ ὅ,τι καὶ εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς λειτουργικῆς Ἐπικλήσεως: μόνον τὸ Πνεῦμα εἶναι δυνατὸν νὰ ζωοποιήσῃ καὶ νὰ φανερῶσῃ εἰς ἡμᾶς τὸν Λόγον, τὸν παρόντα εἰς τὰς Γραφάς. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ἐκκλησία, κοινότης κατὰ πρῶτον καὶ κύριον λόγον μυστηριακῆ, εἶναι κατ' ἐξοχὴν τόπος συμμετοχῆς μας εἰς τὸ μόνιμον Μυστήριον

9. Kern C. (R. P.), Les traductions russes des textes patristiques, Chevetogne (1957), σσ. 5-16.

10. Ὁ μητροπολίτης Μόσχας Φιλάρετος (1782-1867), κατὰ κόσμον Βασίλειος Drozdov, ἦτο υἱὸς διακόνου. Τῷ 1800 εἰσέρχεται εἰς τὸ Σεμινάριον τοῦ Troitzky, τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ Ἁγίου Σεργίου, πλησίον τῆς Μόσχας. Τῷ 1808 χειροτονεῖται διάκονος καὶ μεταβαίνει εἰς τὴν Πετρούπολιν. Τῷ 1809 γίνεται ἱερομόναχος καὶ καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Ἀκαδημίας Πετρούπολεως. Μετὲ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν Θεολογικῶν Ἀκαδημιῶν τοποθετεῖται πρῶταν εἰς τὴν Θεολογικὴν Ἀκαδημίαν Πετρούπολεως. Ἐνδιαφέρεται σοβαρῶς διὰ τὴν μόρφωσιν θεολόγων κληρικῶν, τὸ χαρακτηριστικὸν τῶν ὁποίων ἦτο: σοβαρότης, ταπεινότης, ὑπακοή· ὁ τύπος τοῦ ἱερέως τῆς ἐποχῆς του—«φιλαρέτειος», (ὅρα καὶ Kern C.—R. P.—, Philarète, Métropolitte de Moscou, ἐν «Istina», 2, (1952) σ. 152). Τῷ 1817, εἰς ἡλικίαν 35 ἐτῶν, τὸν συναρτῶμεν Ἐπίσκοπον Πετρούπολεως. Τῷ 1820 Ἀρχιεπίσκοπον τοῦ Iaroslavl καὶ τῷ 1821 Ἀρχιεπίσκοπον Μόσχας. Τῷ 1826 ἡ Ἀρχιεπισκοπὴ Μόσχας, δι' αὐτοκρατορικῶν διατάγματος προβιβάζεται εἰς μητρόπολιν. Ὁ Φιλάρετος παρέμεινεν εἰς τὴν μητρόπολιν Μόσχας μέχρι τοῦ θανάτου του (1867). Ἐπὶ 51 συναπτὰ ἔτη ἐποίμανε τὴν μητρόπολιν Μόσχας, ἀποκτιῶσας διορθόδοξον καὶ διαχριστιανικὴν φήμην ἰσχυρᾶς πνευματικῆς προσοπικότητος. Εἰς τὸ συλλυπητήριον γράμμα, τὸ ὁποῖον ἀπήρθονεν πρὸς τὴν Ἱ. Σύνοδον τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ τῷ θανάτῳ του, τῷ 1867, ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης τὸν ὀνομάζει «σῦλον, ἔδρα ἀλωμα, φῶς καὶ δὶ ἀσκαλον συμπάσης τῆς Ὀρθοδόξιας». («Ὁρα καὶ Korsunskij L.N., Svjatitel Filaret, mitropolitte Moskovskij, Charkov 1894.—Ammann A.M. (S. J.), Storia della Chiesa Russa, Torino 1948, σ. 426 κ. ἐξ. καὶ Jugie M., Philarète Drozdov, ἐν D.T.C., v. XII, I, coll. 1376-1395, ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία).

11. Evdokimoff P., ἐνθ' ἂνωτ., σ. 60-64. Τὸ ἄρθρον τοῦ Γεωργίου Δ., Ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ Φιλαρέτου Μόσχας (ἐν «Ἀνάπλασις», Δεκέμβριος 1965, σ. 6-7 καὶ 10-13), εἶναι ἡ εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἀκριβῆς μετάφρασις τῶν ἀνωτέρω ἀναφερθεισῶν σελίδων τοῦ καθηγητοῦ P. Evdokimoff. Ἴσως ἐκ τυπογραφικῆς ἢ ἄλλης ἀβλεψίας τῶν ὑπευθύνων τοῦ περιοδικοῦ παρελείφθη τὸ ὄνομα τοῦ πραγματικοῦ συγγραφέως.

τῆς Ἀληθείας, εἰς τὴν διαρκῆ Σύνοδον, τὴν ὁποίαν ἔχει συγκαλέσει τὸ παράκλητον Πνεῦμα, τὸ ἐπιδημηῶσαν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἡμέραν τῆς Πεντηκοστῆς. Ὁ Λόγος ζῆ καὶ δημιουργεῖ τὴν Παράδοσιν, τὴν καθιστᾶ διαρκῶς κατὰ τὸ τελείως διαφοροτικὸν ἀπὸ μίαν ἀπλῆν ἀνάμνησιν τύπων καὶ κειμένων. Τόπος τῆς ζωοποιήσεως τῆς παραδόσεως ὑπὸ τοῦ Λόγου, τοῦ ἐμπλουτισμοῦ καὶ τῆς ὀλοκληρώσεώς της, εἶναι τὸ πνευματοφόρον Σῶμα τοῦ Χριστοῦ, ἡ Ἐκκλησία. Ἀπὸ τοῦ σημείου τούτου, ὁ Φιλάρετος διακρίνει τὴν Παράδοσιν τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰς παραδόσεις τῶν ἐπὶ μέρος Σχολῶν. Ἡ αὐθεντία τῶν τελευταίων, ὅσονδήποτε μεγάλη, ἔρχεται πάντοτε εἰς δευτέραν μοῖραν, συγκρινομένη μὲ τὴν αὐθεντίαν τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι ἡ αὐθεντία τῆς ἰδιωτικῆς πείρας, τῆς ἰδιωτικῆς μαρτυρίας, ἐνῶ ἡ αὐθεντία τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἡ αὐθεντία τοῦ Παρακλήτου, τοῦ Πνεύματος τῆς Ἀληθείας καὶ Χορηγοῦ τῆς Ζωῆς. Διὰ τὸν λόγον δὲ αὐτὸν παραμένει ὁ Φιλάρετος ἐπιφυλακτικὸς ἀπέναντι τῶν ἰδιωτικῶν γνωμῶν. Ἐξεγείρεται ἐναντίον ἐκείνων, οἱ ὅποιοι μὲ εὐκολίαν ἀνάγουν εἰς δόγμα ὠρισμένας «ἰδιωτικὰς διδασκαλίαις» καὶ καταδικάζουν ὡς «αἰρετικὰς» ἄλλας. Γενικῶς, ὑπενθυμίζει πάντοτε τὴν ἀνάγκην νὰ διακρίνωμεν τὰς «γνώμας» τῶν θεολόγων ἀπὸ τὰ «δόγματα» τῆς Ἐκκλησίας. Καὶ τοῦτο, διότι μόνον ὁσάκις οἱ χριστιανοὶ συνέρχονται ἀεπὶ τὸ αὐτόν, ὑπὸ τὴν καθοδήγησιν καὶ τὴν εὐλογίαν τῶν νομίμων Ποιμένων των, ἡμποροῦν νὰ φθάσουν εἰς τὸ ἀποκορύφωμα τῆς πλήρους κοινωνίας ἐν τῇ Ἀληθείᾳ, τῆς πλήρους ἐνώσεως μετὰ τοῦ Χριστοῦ. Ἐπιμένει ἰδιαιτέρως ὁ Φιλάρετος ἐπὶ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ Γραφή εἶναι κατὰ πρῶτον λόγον Ἱστορία, μῦσις εἰς τὴν Ἱστορίαν. Ἡ Ἱστορία τοῦ κόσμου, λέγει, ἀποκτᾶ ἐνότητα καὶ εὐρίσκει λογικὴν συνοχὴν μόνον ἐπὶ τοῦ ἐπίπεδου τῆς Διαθήκης. Τοῦτο καθιστᾶ τὴν Ἱστορίαν τοῦ Λόγου τοῦ Θεοῦ μυστικὸν θεμέλιον, ὀργανωτικὸν πυρῆνα, μορφοποιὸν ἀρχὴν ὅλης τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως τοῦ κόσμου καὶ τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον δίδει νόημα καὶ προσανατολισμὸν εἶναι ἡ ἔλευσις τοῦ Ἡλίου τῆς δικαιοσύνης, τοῦ Νυμφίου τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ κόσμος, διδάσκει ὁ Φιλάρετος, ἐδημιουργήθη διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὄχι ἡ Ἐκκλησία διὰ τὸν κόσμον. Διότι τόπος γενέσεως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ Παράδεισος. Χρόνος γενέσεως δὲ ἡ στιγμή τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ πτώσις, ὅμως, ἤλθε νὰ διακόψῃ τὴν κοινωνίαν Θεοῦ καὶ ἀνθρώπων, τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴν ἀποψιν τοῦ τελευταίου. Ἀλλὰ ἡ Σοφία τοῦ Θεοῦ δὲν ἐπέτρεψε τὴν καταστροφὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς ρίζης τοῦ ἀνθρώπου, δὲν ἄφησεν ὁ Θεὸς νὰ χαθῆ ἡ ἀρχὴ τῆς Ἐκκλησίας. Κυρίως, κατὰ τὸν Φιλάρετον, ἡ Ἐκκλησία ἐν πρώτοις εἶναι Σῶμα Χριστοῦ, εἶναι ἡ ἐνότης τῆς συζυγικῆς φύσεως, ἡ Διαθήκη ἡ ἐπισφραγίζομένη διὰ τοῦ γάμου, διὰ τῆς ἀκοιῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τοῦ Θεοῦ. Ὅλη ἡ ἐκκλησιολογία του ἀποδεικνύεται κατ' οὐσίαν περιγραφὴ καὶ ἐπεξήγησις τῆς θεοποιῦ κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων μετὰ τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἤρχισεν εἰς τὸν Παράδεισον, συνεπίσθη ἀνολοκλήρωτος καὶ ἐλλιπῆς εἰς τὴν κατάστασιν τῆς πτώσεως, ἀποκατεστάθη ὑπὸ τοῦ Χριστοῦ, ἐπεκυρώθη διὰ τοῦ

αἵματος τοῦ Ἀρνίου, γίνεται ἀπλῆ καὶ βεβαία πραγματικότης ὡςάκις τελεῖται ἡ θ. Εὐχαριστία, ἐπιβεβαιώνεται ἀπὸ τὰς ἀδιακόπους φανερώσεις καὶ ἐνεργείας τῆς Δόξης καὶ Ἀγάπης τοῦ Θεοῦ. Ρίζα αὐτῆς τῆς κοινωνίας εἶναι τὸ ἀφατον μυστήριον τοῦ Σταυροῦ. Ὁ Σταυρὸς εἶναι ἡ ἐν χρόνῳ φανέρωσις τῆς Πατρείας καὶ τῆς Ἀγάπης. Ἡ Ἀγάπη εἶναι τὸ χαρακτηριστικώτερον γνώρισμα τῆς ζωῆς τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ. Ἴδου ἐν χαρακτηριστικὸν ἀπόσπασμα, ὅπου συνοψίζεται ἡ σημασία τοῦ Σταυροῦ, ἀπὸ ἕνα λόγον τὸν ὁποῖον ἐξεφώνησε κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Μ. Παρασκευῆς: «Σταυρὸς, ἔλεγε, εἶναι ἡ Ἀγάπη τοῦ Πατρὸς ποὺ θυσιάζει τὸν Υἱόν· ἡ Ἀγάπη τοῦ Υἱοῦ, ποὺ δέχεται νὰ θυσιασθῇ· ἡ Ἀγάπη τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ποὺ θριαμβεύει διὰ τῆς ἀηττήτου δυνάμεως τῆς θυσίας». Περισσότερον ἀπὸ ἀπλοῦν ὄργανον σωτηρίας, ὁ Σταυρὸς εἶναι ἡ ἐν χρόνῳ φανέρωσις τῆς αἰωνίας ἀγάπης τοῦ τριαδικοῦ Θεοῦ, συγχρόνως δὲ καὶ ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀληθοῦς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ὡς ἐκκλησιαστικοῦ ὄντος, ὡς εἰκόνας τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐπιμονὴ τοῦ Φιλαρέτου εἰς τὴν ἀνάγκην τῆς «ἐσωτερικῆς σταυρώσεως», τῆς «ὑψώσεως τοῦ Σταυροῦ ἐν τῇ καρδίᾳ». Κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τῆς Ἁγίας Τριάδος, ἡ Ἐκκλησία εἶναι πρωτίστως κοινωνία πιστῶν. Τὸ πρόσωπον, ὅμως, σχηματίζεται καὶ οἰκοδομεῖται προπάντων διὰ τῆς θυσίας. Ὅπως εἰς τὰ βῆθη τοῦ «κεκρυμμένου Θεοῦ» ὁ ποθητὸς Σταυρὸς ἀποτελεῖ τὴν οὐσίαν καὶ τὸ κέντρον τῆς τριαδικῆς ζωῆς, παρομοίως πρέπει νὰ γίνῃ ὁ γνώμων καὶ ἡ πηγὴ τῆς ζωῆς καὶ εἰς τὰ βῆθη τοῦ «κρυπτοῦ τῆς καρδίας ἀνθρώπου»¹², περὶ τοῦ ὁποῖου ὁμιλεῖ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος.

Ἡ μοναδικὴ κεφαλὴ τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸν Φιλάρετον, εἶναι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός. Ἡ πέτρα ἐπὶ τῆς ὁποίας εἶναι ὠκοδομημένη ἡ Ἐκκλησία, δὲν εἶναι τὸ πρόσωπον τοῦ Ἀποστόλου Πέτρου, ἀλλὰ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεώς του: «Σὺ εἶ ὁ Χριστός...». Διότι «θεμέλιον γὰρ ἄλλον οὐδεὶς δύναται θεῖναι παρὰ τὸν κείμενον, ὅς ἐστιν Ἰησοῦς Χριστός»¹³.

Ἡ Ἀνατολικὴ Ἐκκλησία, ἀπολύτως καθαρὰ καὶ ἀληθῆς, παραμένει ὁ πιστὸς οἰκονόμος καὶ συνεχιστὴς τῆς ἀρχαίας παραδόσεως τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας. Τὰ ζητήματα τῆς πίστεως εἶναι δυνατόν νὰ τεθοῦν ὑπὸ τὴν κρίσιν τῆς, διότι εἰς αὐτὴν ἐξακολουθεῖ νὰ ἀντηχῇ ἡ φωνὴ τῶν Πατέρων τῶν μεγάλων Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Ἡ ἐνότις τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μυστηριακῆς φύσεως. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἐνότις δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τυπικὰ ἢ νομικὰ κριτήρια. (Ὁ Α. S. Chomiakoff θὰ τονίσῃ ἰδιαιτέρως αὐτὸ τὸ σημεῖον). Ἐξωτερικῶς ἡ ἐνότις τῆς Ἐκκλησίας φανερώνεται διὰ τῆς ὁμολογίας τῆς αὐτῆς πίστεως, διὰ τῆς βιώσεως τῶν αὐτῶν μυστηρίων, διὰ τῆς διακηρύξεως τῶν αὐτῶν δογματικῶν ἀληθειῶν τῶν μεγάλων Συνόδων. Πηγὴ ὅμως ὅλων εἶναι τὸ «ἐσωτερικὸν σύνταγμα» τῆς Ἐκκλησίας, τὸ ἐξ ἴσου μυστηριακὸν

μὲ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον («ἐμφυχώνει» τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ἀποτελεῖ τὴν «ἐνοποῖον ἀρχὴν» τῆς.

Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία, κατὰ τὸν Φιλάρετον, εἶναι καὶ αὐτὴ θεῖος ὀργανισμὸς, ὑπερφυσικὴ πραγματικότης, σῶμα ἐκκλησιαστικόν, παρ' ὅλον ὅτι ἔχει χωρισθῆ ἀπὸ τὴν ἀνατολικὴν ἀδελφὴν τῆς. Αἱ ἀποφάνσεις τῶν μεταγενεστέρων δυτικῶν συνόδων (τῶν μετὰ τὰς 7 Οἰκουμενικὰς) δὲν εἶναι ἀναγκαστικῶς ἐσφαλμένοι ἢ αἰρετικοί. Ἀπλῶς δὲν ἔχουν ἀναγνωρισθῆ ἀπὸ ὅλην τὴν Ἐκκλησίαν καί, συνεπῶς, δὲν ἔχουν καθολικὸν κῦρος. «Ἡ νόμιμος ἀγάπη καὶ ὁ σεβασμὸς μου πρὸς τὴν Ὀρθόδοξον Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς δὲν σημαίνει κατ' ἀνάγκην καταδίκην (ἢ, ἔστω, κρίσιν) τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Μίαν τοιαύτην κρίσιν μόνον ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία (μία Οἰκουμενικὴ Σύνοδος) ἔμπορεῖ νὰ διατυπώσῃ... Ἐν τῷ μεταξύ, προτιμῶ νὰ ὑπακούω εἰς τὸ Πνεῦμα τῆς Ἐκκλησίας μου καὶ νὰ προσεύχωμαι ὑπὲρ τῆς ἐνώσεως τῶν πάντων»¹⁴.

Ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ μητροπολίτου Μόσχας Φιλαρέτου κατέχει ἴσως τὴν κεντρικώτεραν θέσιν εἰς τὴν θεολογικὴν ζωὴν τῆς Ρωσίας τοῦ 19ου αἰῶνος.

4. Η ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΧΟΛΗ

Ὁ 19ος αἰὼν εἶναι ὁ αἰὼν οὐχὶ μόνον τῆς ἀναγεννήσεως τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ τῆς συνθέσεως αὐτῆς ὑπὸ τὰ καθαρῶς ρωσικὰ πλαίσια. Παρήλθε πλέον ἡ ἐποχὴ ἐνὸς Μαξίμου Γραικοῦ καὶ ἐνὸς Παῖσιου Βελιτσκόφσκου.

Μετὰ τὴν ἀναδιοργάνωσιν τῶν Θεολογικῶν Ἀκαδημιῶν (1809), παρουσιάζεται πλειὰς ρώσων θεολόγων. Μία προσωπικότης ἀμέσως μετὰ τὸν μητροπολίτην Μόσχας Φιλάρετον, τὴν ὁποίαν πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν, εἶναι ὁ διάδοχός του ὡς μητροπολίτης Μόσχας, ὁ Μακάριος Boulgakoff (†1882), γνωστὸς ἐκ τοῦ ἐγχειριδίου τῆς Δογματικῆς του. Παρ' ὅλας τὰς ἐλλείψεις τῆς ἡ Δογματικῆς αὐτῆς, ἐν συγκρίσει μὲ τὴν «Theologiae Christianae compendium» τοῦ Εἰρηναίου Folkonsky (1802), ἢ τὴν Δογματικὴν τοῦ μητροπολίτου Μόσχας Πλάτωνος (1780), παρουσιάζει ἀπομάκρυνσιν ἐκ τῶν δυτικῶν ἐγχειριδίων καὶ ἐπιστροφὴν εἰς τὰς πατερικὰς πηγὰς. Περισσότερον ζωντανὸς καὶ πλέον εἰδικὸς ὁ Φιλάρετος Goumilevsky, ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Tchernigov (†1866), παλαιοδιαθηκολόγος καὶ πατρολόγος, παρουσιάζει μὲ ἐπιτυχῆ ἀνάλυσιν μέσα εἰς ἱστορικὰ πλαίσια, τὸ ἐγχειρίδιον τῆς Δογματικῆς του. Οἱ δύο Φιλάρετοι (Drozdov καὶ Goumilevsky), ὁ Μακάριος Boulgakoff, ὁ Σίλβεστρος Malevansky, ὡς καὶ ὁ Ν. Malinovsky, ἔδωσαν μὲ ὅλον τὸ κῦρος τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ καθηγητοῦ Θεολογικῆς Ἀκαδημίας, ἕνα πατριστακὸν «κανόνα» εἰς τὰ δογματικὰ ἐγχειρίδια. Ὁ «κανὼν» αὐτὸς θὰ ἀποτελέσῃ τὴν πλέον παραδοσιακὴν καὶ πλέον παραγωγικὴν Σχολὴν, τὴν ὁποίαν ὀνομάζομεν, κατὰ τὸν ἐπιτυχῆ ὀρισμὸν τοῦ π. Γ. Φλωρόφσκου, «Ἰστορικὴν Σχολὴν»¹⁵.

12. Α' Κορ. 14,25.

13. Α' Κορ. 3,11.

14. Evdokimoff P., ἐνθ' ἄνωτ., σ. 63.

15. Αὐτόθι, σ. 64-65.

Ἡ Ἱστορική Σχολή πλησιάζει τὴν θεολογίαν μὲ τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἱστορίαν καὶ ἀναλύει τὰ δόγματα ἐπὶ τῶν ἱστορικῶν βάσεων ἐντὸς τῆς ζώσης παραδόσεως. Πλήθος ἐπιστημόνων : ἱστορικῶν, φιλοσόφων, δογματολόγων, λειτουργιολόγων καὶ κανονολόγων, εἶναι δυνατόν νὰ ἀναφεροῦν. Ὅλοι αὐτοὶ ἐργάζονται διὰ τῆς ἱστορικῆς μεθόδου. Μεταξὺ αὐτῶν οἱ πλέον γνωστοὶ εἶναι : ὁ Bolotov, ὁ E. Goloubinsky, ὁ A. Gorsky, ὁ A. Katansky, ὁ A. Lebedev, ὁ J. Troitsky, ὁ A. Dimitrievsky, ὁ ἐπίσκοπος P. Ouspensky, ὁ ἀρχιμ. A. Kapoustine, ὁ P. Kazansky, ὁ Pavlov, ὁ Barsov, ὁ Berdnikov, ὁ T. Goloubinsky, ὁ Koudriavtzev, ὁ A. Wredensky, ὁ Karpov, ὁ Jourkevitch καὶ ὁ Karinsky. Ἐργάζονται διὰ τὴν ἐπαναφορὰν τῆς παραδόσεως. Ἀναζητοῦν εἰς τὸ ἐκκλησιαστικὸν μυστήριον ὄχι μόνον πληροφορίας περὶ τοῦ Θεοῦ τῆς ἱστορίας, ἀλλὰ αὐτὸν τοῦτον τὸν Θεὸν ὡς γνωρίζεται καὶ ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Ἡ θρησκευτικὴ φιλοσοφία τῆς ἱστορίας παρουσιάζεται μὲ τὴν ιδέαν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ὁ τόπος, ὅπου ἐκπληροῦνται τὰ πεπρωμένα τοῦ κόσμου.

5. Οἱ ΣΛΑΒΟΦΙΛΟΙ ΚΑΙ Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ «SOBORNOST»

Εἷς κύκλος ἐνθουσιωδῶν νέων, οἱ ὅποιοι καταβροχθίζουν τὴν ἀπολυταρχίαν τοῦ Schelling, τὴν κριτικὴν τοῦ Καντίου, τὸν ἰδεαλισμὸν τοῦ Fichte καὶ τοῦ Hegel, τὸν πανθεϊστικὸν ρεαλισμὸν τοῦ Σπινόζα καὶ τέλος τὸν σπιριτουαλισμὸν τοῦ Κουζανοῦ, ἀποτελεῖ τὸν πυρῆνα τῶν «σλαβοφίλων»¹⁶.

Ἐάν οἱ «δυτικοὶ» ἐζήτουν τὴν δυτικοποίησιν τοῦ ρωσικοῦ πολιτισμοῦ, οἱ «σλαβοφίλοι» εἶχον τὴν γνώμην, ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Θεολογία ἦτο ἡ μόνη ἱκανὴ νὰ ἀποκαλύψῃ τὴν θρησκευτικὴν ἀξίαν τῆς ἰδεαλιστικῆς φιλοσοφίας καί, ἐξ αὐτοῦ, νὰ σχηματισθῇ εἰς συγκεκριμένους ἰδεαλισμούς, ὅπως τὸν συναντῶμεν ἀργότερον, κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα, εἰς τοὺς S. Frank καὶ N. Lossky¹⁷. Ἐκπρόσωπος τῆς κινήσεως τῶν «σλαβοφίλων» εἶναι ὁ Aleksej Stepanovits Chomiakoff¹⁸.

16. Αὐτόθι, σ. 66.

17. Αὐτόθι, σ. 66.

18. Οὗτος ἐγεννήθη τὴν 1ην Μαΐου 1804 καὶ ἦτο υἱὸς παλαιᾶς ἀριστοκρατικῆς οἰκογενείας. Τὰ πρῶτα γράμματα ἔμαθε ὑπὸ ΡΚαθολικοῦ ἱερέως. Ἐσπούδασε μαθηματικὰς ἐπιστήμας. Ἐνυμφεύθη τῷ 1836 τὴν Ekaterina Michailovna Jazykovna, ἧς ἦς ἀπέκτησε τέσσαρα τέκνα. Δις ἐταξίδευσεν εἰς Δυτικὴν Εὐρώπην. Ἐδρασεν εἰς τὴν Ρωσίαν ὡς ἐφευρέτης, φιλόσοφος καὶ ἱστορικός, συγχρόνως δὲ ἐθεολόγει. Σημειωτέον ὅτι τῷ 1821 ἠθέλησε νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν πατρίδα μας, ὡς ἐθελοντὴς κατὰ τῶν Τούρκων. (βλ. A.S. Chomiakoff, Izbranje sotsinenje—ἐπιμελεία I. A. Arseniev—N. Ὑόρκη, ἔκδ. «Τσέχοφ», 1955, σ. 5). Προσφέρων ἱατρικὴν βοήθειαν εἰς θύματα πανώλους, ἐμολύνθη καὶ ἀπέθανε τὴν 23ην Σεπτεμβρίου 1860. (Ὅρα καὶ B. P I a n k, Katholizität und Sobornost, Würzburg 1960, σ. 54, παρὰ Χαρκιανῆς Στ., Ἀρχιμ., Περὶ τὸ ἀλάθητον τῆς Ἐκκλησίας ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Θεολογίᾳ, Ἀθήναι 1965, σ. 128). Ἡ κυριώτερα βιβλιογραφία περὶ τοῦ A. S. Chomiakoff : Ammann A. M. (S.J.), Μνημ. ἔργον. Berdjajev N., A.S. Chomiakoff, Μόσχα 1912. Gratieux A., A.S. Chomiakov et le mou-

Ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ sobornost¹⁹ ὡς ὅρος δὲν εἶναι τοῦ Chomiakoff. Ἡ λέξις sobornost προέρχεται ἐκ τῶν συνθετικῶν so καὶ brat, ἥτοι sobirat ἢ sobrat, ὅπερ σημαίνει : σ υ λ λ ἔ γ ε ι ν. Διὰ τοῦ ἐπιθέτου «sobornaja» μετεφράσθη ἡ λέξις «καθολικὴ» τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Ἀπὸ τοῦ «sobornaja» θὰ ἔπρεπε νὰ χρησιμοποιηθοῦν οἱ ὅροι «vselenskaja» ἢ «vsemirnaja». Οἱ δύο τελευταῖοι ὅροι σημαίνουν «οἰκουμενικὴ». Διὰ τοῦ ὅρου sobornost ἐπέρχεται σοβαρὰ ἀλλαγὴ εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως. Ἡ φράσις «...εἰς Μίαν, Ἀγίαν, Καθολικὴν καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν» γίνεται : «...εἰς Μίαν, Ἀγίαν, Συνοδικὴν (ἢ Συλλογικὴν) καὶ Ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν». Ὑπάρχει μεγάλη φιλολογία εἰς τὸ θέμα τῆς ἀκριβοῦς μεταφράσεως τοῦ ὅρου «καθολικὴ», ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «sobornaja», ἐάν δηλ. σημαίη «συνοδικὴ». Πολλοὶ ρῶσοι ὑποστηρίζουν ὅτι «sobornaja» σημαίνει «συνοδική», ἐνέχουσα ὅμως τὴν ἔννοιαν τῆς καθολικότητος²⁰. Μία σύγχρονος ἀθθεντία τῆς ρωσικῆς θεολογικῆς σκέψεως τῆς διασποράς, ὁ π. N. Afanassieff (1893-1966), ὑποστηρίζει ὅτι : «Εἶναι δυνατόν, τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν ἐγένετο ἡ μεταφράσις αὕτη, ἡ «sobornaja» νὰ ἀπέδιδεν ἐπακριβῶς τὴν ἔννοιαν τῆς λέξεως «καθολικὴ», σημαίνουσα συγχρόνως «συνοδική»²¹. Ὁ Chomiakoff εἰς τὸ ἔργον του «Μία Ἐκκλησία» γράφει χαρακτηριστικῶς : «Ἡ Ἐκκλησία καλεῖται : Μία, Ἀγία, Συνοδικὴ (Καθολικὴ ἢ Οἰκουμενικὴ), Ἀποστολικὴ, διότι . . .» κ.τ.λ.²². Ἡ

vement slavophile, t. I : Les hommes, t. II : Les doctrines, Paris (éd. du Cerf) 1939. Guillou (Le) M.—J. (o.p.), Mission et Unité, Les exigences de la communion, t.I. t. II, Paris (éd. du Cerf) 1960. Skobtsova E., A. Chomiakoff, Παρίσι (ἔκδ. YMCA-PRESS) 1929.

19. Ἡ κυριώτερα βιβλιογραφία περὶ τῶν πηγῶν τῆς ἐκκλησιολογίας τοῦ Chomiakoff :

α) Chomiakoff A. S., Tserkon Odn (—Μία Ἐκκλησία), ρωσικὸν κείμενον : 1. Βερολίνον 1926, ἔκδ. L. P. Karamsin, 2. Σάν Πάολο 1953 καὶ 3. ἐν Izbranje sotsinenje, N. Ὑόρκη, ἔκδ. «Τσέχοφ», 1955, σ. 206-229. Γαλλικὴ μετάφρασις : ἐν Gratieux A., Le mouvement slavophile à la veille de la révolution, Paris (éd. du Cerf) 1953, σ. 213-243. Γερμανικὴ μετάφρασις : N. v. Bubnoff—H. Herenberg, Östliches Christentum, Documente II : Philosophie, München 1925. Ἀγγλικὴ μετάφρασις : ἐν Birkbeck W. J., Russia and the English Church during the last fifty years, vol. I, London 1895.

β) Chomiakoff A. S., L' Eglise Latine et le Protestantisme au point de vue de l' Eglise d' Orient. Recueils d' articles sur des questions religieuses, Lausanne et Vevey 1872.

20. «Or la racine slave voulant dire a s s e m b l é e est plus particulièrement c o n c i l e, s y n o d e, les termes dérivés soborny, s o b o r n o s t, reçoivent par là une nouvelle nuance pour l' oreille russe sans perdre pour cela leur sens direct, celui de c a t h o l i q u e, c a t h o l i c i t é». Lossky V., Du troisième attribut del' Eglise, ἐν «Dieu Vivant» (Paris), No 10, σ. 79.

21. «Il est possible qu' à l' époque, où cette traduction a été faite, le mot «sobornaja» rendait assez exactement l' idée de «catholique», tout en signifiant en même temps «consiliaire», Afanassieff A., Le Concile dans la théologie orthodoxe russe, ἐν «Irenikon» (Chevetogne), 3 (1962) σ. 316.

22. Chomiakoff A., Izbranje sotsinenje, N. Ὑόρκη, ἔκδ. «Τσέχοφ», 1955, σ. 210.

λέξεις «sobor», κατά τον Chomiakoff, περιλαμβάνει την ιδέα της συναθροίσεως, ήτις βεβαίως δὲν εἶναι ἀπαράιτητον νὰ ἔχη συγκεντρωθῆ ἐν ὀρισμένῳ τινὶ τόπῳ, ἀλλὰ δυναμικῶς ὑφίσταται καὶ ἄνευ τυπικῆς συνενώσεως. Τοῦτο εἶναι ἡ ἐνότης ἐν τῇ πολλότητι»²³.

Ἡ ἐκκλησιολογία τοῦ Chomiakoff δυσκόλως δύναται νὰ ἐρμηνεύσῃ ὀρθῶς τὴν ἐν Φλωρεντία Σύνοδον, ὅπου κατ' ἀρχὴν αἱ ἀποφάνσεις ἐγένοντο δεκταὶ ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων, ἀλλ' ἀπερίφθησαν ὑπὸ τῶν ἰδίων, ὑπὸ τὴν πίεσιν τῶν πιστῶν. Κατὰ τὸν Chomiakoff, οἱ πιστοὶ ἀπετέλουν τὸν ἐ λ ε γ κ τ ῆ ν τῶν ἐπισκόπων. Μόνον ἡ βοήθεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς ὅλον τὸ Σῶμα, ὡς ὑπεσχέθη ὁ Κύριος, ἐγγυᾶται τὴν παραμονὴν ἐν τῇ ἀληθείᾳ. «Ἡ Ἐκκλησία ἀπεδέχετο ἡ ἀπέρριπτε τὰς ἀποφάνσεις τῶν συνόδων, ἀναλόγως τοῦ ἐὰν εὑρίσκε ταύτας συμφώνως ἢ ἐναντίας πρὸς τὴν Πίστιν ἢ τὴν Παράδοσιν· καὶ ὠνόμαζεν Οἰκουμενικὰς ἐκεῖνας ἐκ τῶν συνόδων, τὰς ὁποίας ἀνεγνώριζεν ὡς ἔκφρασιν τῆς ἐσωτερικῆς αὐτῆς σκέψεως»²⁴.

Τὸ σημεῖον τοῦτο εἶναι πολὺ σοβαρὸν ἀπὸ ἐπόψεως ὀρθοδόξου, διότι ὁ Chomiakoff ζητεῖ, ἴσως ἐν ἀγνοίᾳ του, νὰ μειώσῃ (ἀπὸ ἀντίθεσιν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς ΡΚκαθολικῆς Ἐκκλησίας) τὴν θέσιν τῶν ἐπισκόπων ἐν τῇ Ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Ἀρνεῖται τὸ διδακτικὸν ἔργον ὡς προνόμιον τῶν ἐπισκόπων, διότι, λέγει, «ὅλη ἡ Ἐκκλησία διδάσκει»²⁵. Τί εἶναι τότε Ἐκκλησία, κατὰ τὸν Chomiakoff; «Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἀποκάλυψις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς ἀμοιβαίαν ἀγάπην τῶν χριστιανῶν, εἶναι ἡ ἀγάπη ἢ ὁποία ὁδηγεῖ εἰς τὸν Πατέρα διὰ τοῦ σαρκωθέντος Λόγου, τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ»²⁶. Καὶ ἡ «ἀγάπη» εἶναι: «ἡ ὀργανικὴ ἀπαρχὴ τῆς Ἐκκλησίας, τῆς ὁποίας ἡ ζωὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ τὴν γνῶσιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν μυστηρίων Του»²⁷. Ἡ κοινωνία αὕτη πιστοῦ καὶ Θεοῦ δὲν ἔχει, κατὰ τὸν Chomiakoff, οὐδὲν παραδοσιακὸν σχῆμα ἢ ἐξωτερικὴν ὀρατότητα. Ἡ Ἐκκλησία, λοιπόν, χαρακτηρίζεται ὡς ὀργανισμὸς Πίστεως καὶ Ἀγάπης. Ἴδου τί ἔγραψεν ὁ ἴδιος ὁ Chomiakoff εἰς τὸν Ἀγγλικανὸν διάκονον W. Palmer, προτιθέμενον νὰ μεταστραφῆ εἰς τὴν Ὀρθοδοξίαν: «Ἀσφαλῶς δύναμαι νὰ εἶπω, ὅτι πρὸ πολλοῦ ἔχετε αἰσθανθῆ, ὡς ἔχομεν αἰσθανθῆ καὶ οἱ πλεῖστοι ἐξ ἡμῶν, ὅτι ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅλων τῶν Δυτικῶν Ὀμολογιῶν, τόσον τῶν Ρωμαϊκῶν ὅσον καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ρώμης, ὑπὸ μορφήν διαμαρτυρίας, προκυψασῶν, δὲν ἐγκυβερτῶν ἐν τοῖς διαχωρίζουσιν δόγμασιν ἢ ἄρθροισιν τῆς πίστεως, ἀλλ' ἐν ἄλλῳ τινί, ὅπερ μέχρι τοῦδε δὲν καθωρίσθη εἰσέτι, οὐδὲ ἐξεφράσθη σαφῶς. Ἡ διαφορὰ αὕτη ἐγκυβερτῶν ἐν τῷ διαφορῶ τρόπῳ θεωρήσεως αὐτῆς ταύτης τῆς Ἐκκλησίας»²⁸.

Προβαίνων, ὁ Chomiakoff, εἰς περιγραφὴν τῆς οὐσίας τῆς Ἐκκλησίας γράφει: «Ἡ Ἐκκλησία ἐν τῇ ἐπιγείῳ ἀποστολῇ αὐτῆς εἶναι συγχρόνως καὶ ὀρατὴ καὶ ἀόρατος. Εἶναι ὄντως ἡ κοινωνία τῶν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκλελεγμένων, ἐν σῶμα καὶ μία ψυχῇ· καὶ ἐν τῇ ἐννοίᾳ ταύτῃ ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἀόρατος. Ἀλλ' εἶναι ὡσαύτως αὕτη καὶ κοινωνία τῶν ἀνθρώπων, οἵτινες (ἀνεξαρτήτως πάντοτε τῆς ἐσωτερικῆς καὶ ἰδιωτικῆς αὐτῶν ζωῆς) ἀναγνωρίζουσι τὴν ἀρχὴν (Prinzip) τῆς χριστιανικῆς ζωῆς καὶ ὑποτάσσονται εἰς αὐτήν, τοῦλάχιστον ἐξωτερικῶς... Αὕτη — ἡ Ἐκκλησία — δὲν ἐτάζει καρδίας· δὲν ἀρνεῖται τὴν κοινωνίαν αὐτῆς εἰς τὴν μετάνοιαν, οὔτε καὶ εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν φαινομενικὴν μετάνοιαν· ἄλλως ὅμως ἔχει τὸ πρᾶγμα, ὅταν τινες τῶν ἀδελφῶν ἀπορρίπτουσιν ἢ ἀρνοῦνται αὐτὴν ταύτην τὴν ἀρχὴν, τὴν τῆς ἐνότητος πρόξενον. Τότε δὲν κρίνεται ἡ Ἐκκλησία περὶ αὐτῶν, ἀλλ' ἀπομακρύνεται. Ὁ ἀνθρώπινος δεσμὸς ἐξακολουθεῖ ὑφιστάμενος μεταξὺ τῶν ἐπὶ μέρους, ἀλλὰ, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῶν θέλησιν, ἔχει παύσει νὰ ὑφίσταται ὀρατῶς ὁ μυστικὸς δεσμὸς τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ εἰδικὴ χάρις, ἢ μετ' αὐτοῦ συνδεδεμένη, ἀφῆρη ἀπ' αὐτῶν. Τοῦτο εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς ὀρατῆς Ἐκκλησίας. Ὑπάρχει δηλ. μόνον ἐφ' ὅσον ὑποτάσσεται εἰς τὴν ἀόρατον Ἐκκλησίαν καὶ εἶναι διατεθειμένη νὰ ἀποτελῆ τὴν ἀποκάλυψιν αὐτῆς. Ἐξ ἐτέρου καὶ ἡ ἀόρατος Ἐκκλησία, λόγῳ αὐτῆς τῆς φύσεώς της, οὐδεμίαν θρησκευτικὴν κοινωνίαν δύναται νὰ δεχθῆ ὡς ἀποκάλυψιν αὐτῆς, ἐὰν δὲν ὑποτάσσεται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς χριστιανικῆς κοινωνίας. Ἡ ἀρχὴ αὕτη εἶναι, ὡς ἤδη εἶπον, ἡ τῆς ἀμοιβαίας ἀγάπης ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ φέρει μεθ' ἑαυτῆς τοὺς καρπούς της, τὴν ἀγιότητα καὶ τὴν γνῶσιν τῶν θείων μυστηρίων, ἥτοι τὴν Πίστιν»²⁹. Ἡ ὀρατὴ Ἐκκλησία, θὰ παρεθῆρει τις, οὐδεμίαν κέκτηται, κατὰ τὸν Chomiakoff, ἰδιότητα τοῦ κρίνεαι καὶ δικάζειν τὰ μέλη της, ὡς αἱκεῖ ἀρνοῦνται ἐπίσημως τὴν ἀρχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ, ἀλλ' ἀπλῶς ἀπομακρύνεται ἀπ' αὐτῶν!

Γενικῶς ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, διὰ τοῦ Chomiakoff, παρουσιάζεται εἰς τοὺς μὴ ὀρθοδόξους ἀδελφούς μας ὡς κοινωνία ἀγίων εἰς μίαν πνευματικὴν ἐσωτερικότητα, μὴ ἔχουσαν ἀνάγκην οὐδενὸς ἐξωτερικοῦ ὀργάνου³⁰. Ἐκ τοῦ σημείου τούτου ὀρμώμενοι πολλοὶ ρῶσοι θεολόγοι τῆς διασπορᾶς, συγχρόνως δὲ καὶ μὴ ὀρθόδοξοι θεολόγοι, ἀναφέρουν συνεχῶς ὅτι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία «εἶναι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος»³¹. Ὁ ὅρος οὗτος πρέπει νὰ μᾶς ἐμβάλλῃ εἰς ἀμηχανίαν³²: Ἡ ΡΚκαθολικὴ, ἡ ΠΚκαθολικὴ, ἡ

29. Αὐτόθι, σ. 134.

30. «L' Eglise peut exister dès que deux ou trois sont réunis au nom du Christ. Ces alvéoles ecclésiastiques ou églises locales peuvent, en fait, s' ignorer mais cela ne signifie rien, car l' unité dans l' Esprit n' est pas affaiblie». Boulgakoff S., L' Orthodoxy, Paris 1932, σ. 95.

31. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 1.

32. «Ὅρα καὶ ἄρθρον τοῦ πάστορος L. Boyer (τοῦ ἀργότερον ΡΚκαθολικοῦ ἱερέως), Protestantisme et Orthodoxy, ἐν «Irénikon», 1938, σ. 228, εἰς τὸ ὅποιον παραπέμπει ὁ Guillou (Le) M.—J. (O. p.), Mission et Unité...

23. Plank B., μνημ. ἔργον, σ. 63· παρὰ Χαρκιανᾶκη, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 131-132.

24. Chomiakoff A. S., L' Eglise Latine κλπ., ἐνθ' ἄνωτ. σ. 48-49.

25. «Toute l' Eglise, autrement dit l' Eglise dans son ntégrité, enseigne», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 55.

26. Αὐτόθι, σ. 267.

27. Αὐτόθι, σ. 117.

28. Χαρκιανᾶκη Στ., μνημ. ἔργον, σ. 133-134.

Προτεσταντική καὶ ἡ Ἀγγλικανική Ἐκκλησία δὲν εἶναι τοῦ Ἁγίου Πνεύματος; Ἡ τάσις αὕτη τῆς ἐκκλησιολογίας τοῦ Chomiakoff εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀμφισβήτησιν ὑπὸ πολλῶν σλάβων ὀρθοδόξων θεολόγων καὶ τοῦ ἀλαθῆτου τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων³³. Ἄ Ἡ σύγχυσις, ἀναφέρει ὁ π. Στ. Χαρκιανάκης, γίνεται εἰς βάρος τοῦ ὁργάνου, εὐρυνομένου τούτου κατ' ἀρχὰς ἐπὶ ἐπικινδύνῳ ἰσοπεδώσει Κλήρου καὶ Λαοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, τελικῶς δὲ αἰρομένου πάντη, διότι ἐν τῇ τοῦ sobornost θεωρίᾳ τοῦ Chomiakoff οὐδὲν ἐξωτερικὸν αὐθεντικὸν ὄργανον ἔχει θέσιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ³⁴. Ἰδοὺ οἱ κίνδυνοι ἐκ τῆς ἀποδοχῆς τῆς ἐκκλησιολογίας τοῦ Chomiakoff, τοὺς ὁποίους ἐπισημαίνει ὁ π. Στ. Χαρκιανάκης: «1. (Μυστήρια) καὶ (Λόγος) δὲν θεωροῦνται ἐν τῇ ἐνιαίᾳ αὐτῶν αὐθεντία ὡς δύο διάφοροι μορφαὶ τοῦ αὐτοῦ θελήματος τοῦ Ἐνὸς Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀλλὰ χωρίζονται ἀπ' ἀλλήλων, τῆς ἀρμοδιότητος περὶ τὰ μυστήρια ἀποδιδόμενης εἰς τοὺς κληρικούς, τῆς δὲ περὶ τὸν Λόγον εἰς πάντας τοὺς πιστοὺς. 2. Ἐπιφέρεται πλήρης ἰσοπέδωσις μεταξὺ Κλήρου καὶ Λαοῦ, διὰ προφανοῦς ἀρνήσεως τοῦ θεοκαταστάτου τῆς Καινῆς Διαθήκης πολιτεύματος τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας, ὅπερ θεωρεῖται τελικῶς ὡς ζήτημα ἐξωτερικῆς τάξεως καὶ οὐχὶ διὰ τῆς σημασίας τῆς Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς ὡς ἐχέγγυον τῆς καθαρότητος τῆς πίστεως καὶ διδασκαλίας. 3. Διὰ τοῦ ἀκράτου μυστικισμοῦ ἐπιζήτειται ἠθικιστικὴ θεώρησις τοῦ Χριστιανισμοῦ, συγχεομένων οὕτω τῶν ὀρίων μεταξὺ φυσικῆς τάξεως καὶ τῆς τάξεως τῆς χάριτος. 4. Κηρῶσεται ἄκρατος ὑποκειμενισμός, καὶ δὴ κατὰ σχῆμα ὀξύμωρον, διότι ἡ τοῦ sobornost θεωρία, καίτοι τὴν ἀλήθειαν ἐπιζητεῖ ἐν τῇ ὁλότητι, οὐδὲν κανονιστικὸν μέγεθος δύναται νὰ ἐξελέγξῃ ἢ ἀναχαιτίσῃ τὸ ἐσωτερικὸν βίωμα τοῦ πιστοῦ. 5. Μοιραῖον ἐπακόλουθον τῆς τοῦ sobornost θεωρίας εἶναι ἄκρα ἀγνωσιαρχία καὶ ἀβεβαιότης ἐν τοῖς τῆς Πίστεως»³⁵.

Πολλοί, ἐν οἷς καὶ ῥῶσοι, ἐπέκριναν τὸν Chomiakoff. Ὁ καθηγητὴς P. N. Evdokimoff, νομίζω ὅτι τοποθετεῖ καλῶς τὰ πράγματα, ὅταν γράφῃ ὅτι: «Ὁ Chomiakoff δὲν εἶναι θεολόγος ex professo. Τὰ γραφόμενά του εἶναι πολλάκις συγκεχυμένα. Ἡ πολεμικὴ ὑπερέβη καὶ παρεμόρφωσε πολλάκις τὴν σκέψιν του. Μόλις ἀρχίζει νὰ ἐπιβεβαιώσῃ κάτι «ἐξ ἀντιθέσεως», προσεγγίζει τὰ σφάλματα τοῦ προ-

τεσταντισμοῦ. Τοιοῦτοτρόπως ἡ διδασκαλία τοῦ ἐπὶ τῆς Θ. Εὐχαριστίας εἶναι διφορούμενη καὶ ἐλλιπής. Ὁ ὑπέρμετρος τονισμὸς τῆς ἠθικῆς ἐπόψεως τῆς καθολικότητος παραβλέπει τὸ δογματικὸν χάρισμα τῶν ἐπισκόπων. Ἡ κανονικὴ ἐξουσία τῶν ἐπισκόπων δὲν προέρχεται ἐκ τοῦ πλήθους τῶν πιστῶν· προέρχεται ἐκ τοῦ κοινοῦ Ἀρχοντος τοῦ Ὀλοῦ Σώματος καὶ μεταβιβάζεται διὰ τῆς Ἀποστολικῆς Διαδοχῆς»³⁶.

6. Η ΕΝ ΡΩΣΙΑ ΑΠΗΧΗΣΙΣ ΤΗΣ Α' ΕΝ ΒΑΤΙΚΑΝΩ ΣΥΝΟΔΟΥ

Ἡ Α' ἐν Βατικανῷ Σύνοδος τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδίως αἱ συναντήσεις τῶν Ὀρθοδόξων μετὰ τῶν ΠΚαθολικῶν θεολόγων (Βόννη, 1872-1875) προῦκάλεσαν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ῥώσων θεολόγων, ὥστε νὰ ἐξετάσῃσαν πάντα σχεδὸν τὰ δογματικὰ θέματα τῆς Ὀρθοδόξου Θεολογίας. Ἐξ ἀντιθέσεως πλεόν καὶ διὰ λόγους καθαρῶς ἀπολογητικούς ἀρχίζει ἡ θεολογία τοῦ αὐτοκεφάλου τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἐπανέρχονται εἰς τὴν μνήμην ὄλων οἱ Ἱ. Κανόνες: α) Ὁ 34ος τῶν Ἁγίων καὶ πανσέπτων Ἀποστόλων, β) ὁ 9ος τῆς Ἀντιοχείας (τῷ 341) καὶ γ) ὁ 28ος τῆς 4ης Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Τὸ ἀλάθητον τοῦ Πάπα ἐπιτείνει τὴν ὀρθόδοξον θέσιν, ὅτι ἀρχηγὸς τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μόνον ὁ Κύριος. Διαδίδονται εὐρέως α) ἡ Ὁμολογία πίστεως τοῦ Πατριάρχου Δοσιθέου (1672) καὶ ἡ Ἀπάντησις τῶν Ὀρθοδόξων Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς πρὸς τὸν Πάπαν Πῖον Θ' (1848). Κατὰ γενικὴν γνώμην τῶν θεολόγων τῆς ἐποχῆς, μόνον Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἶναι δυνατὸν νὰ τίξῃ τὰ δογματικῆς φύσεως θέματα. Ἡ ταῦτισις Πάπα καὶ Ἐκκλησίας καὶ ἡ τοποθέτησις τοῦ Πάπα ὑπεράνω καὶ αὐτῆς τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναγκάζει τοὺς θεολόγους τῆς ἐποχῆς νὰ ταυτίσῃσαν τὸν Θεάνθρωπον μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν, ἐξ οὗ καὶ ἡ ἐρμηνεία τῆς φύσεως τῆς Ἐκκλησίας ὡς θεανθρωπίνου ὄργανισμοῦ. Οἱ καθηγηταὶ Goussev, Kerenisky, Beliaev καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Σέργιος, ἐξ ἀντιθέσεως πρὸς τὰς ἀποφάσεις τῆς Α' ἐν Βατικανῷ Συνόδου τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας, δηλοῦν καὶ γράφουν, ὅτι μόνον ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι πλεόν ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία τοῦ Κυρίου³⁷.

7. ΜΥΣΤΑΓΩΓΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΟΛΟΓΙΑ

Ἡ μυσταγωγικὴ ἐκκλησιολογία³⁸ ἀνεπτύχθη εἰς τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν τὸν 19ον αἰῶνα, παραλλήλως

36. Evdokimoff P., μνημ. ἔργον, σ. 69. Πλείονα περὶ τῶν ἐλλείψεων καὶ σφαλμάτων τῆς ἐκκλησιολογίας τοῦ Chomiakoff ὅρα ἐν R o m a n i d i s J. S., Orthodox Ecclesiology according to A. Khomiakov, ἐν «The Greek Orthodox Theological Review», Π, (1956), σ. 57-73.

37. Evdokimoff P., μνημ. ἔργον, σ. 71.

38. Ἡ μυσταγωγικὴ ἢ εὐχαριστιακὴ ἐκκλησιολογία, ἡ γνωστὴ εἰς ἡμᾶς κυρίως ὡς ἐκκλησιολογία ἢ κάλλιον ὡς ἐκκλησιολογικὴ θεωρία τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ π. N. Afanassieff, δὲν ἐδημιουργήθη ὑπ' αὐτοῦ. Εἰς τὸν π. Afanassieff ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ὀφείλει τὴν συστηματοποίησιν τῆς μυσταγωγικῆς ἐκκλησιολογίας. Κατὰ τὸν Afanassieff, ἐκάστη τοπικὴ Ἐκκλησία, ὡς εὐχαριστιακὴ κοινότης, εἶναι καὶ ὁλοκληρὴ Ἐκκλησία. Ὅρα σχετικῶς τὰ κάτωθι ἔργα τοῦ

τ. 2ος, Paris (éd. du Cerf), 1960, σ. 194. Ὅρα ἐπίσης καὶ τὴν διένεξιν μεταξὺ τῆς Χριστοκεντρικῆς Ἐκκλησιολογίας τοῦ π. Γ. Φλωρόφσκου (Christ and his Church, ἐν τῷ συλλογικῷ ἔργῳ: L' Eglise et les Eglises, éd. Chevetogne 1954, vol. 2, σ. 159-170) καὶ τῆς πνευματολογικῆς ἐκκλησιολογίας τοῦ V. Lossky (Essai sur la Théologie mystique de l' Eglise d' Orient, Paris, éd. Aubier—1954—, μεταφρασθὲν δὲ ἑλληνιστὶ ὑπὸ τῆς πρεσβυτέρας Στ. Κ. Πλευράκη, μετὰ τὸν τίτλον: Ἡ μυστικὴ θεολογία τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας — Δοκίμιον — Θεσσαλονίκη 1964). Πλείονα περὶ τῆς λίαν ἐνδιαφερούσης ταύτης διενέξεως ἐν: Y.—N. Lebouvier, Perspectives russes sur l' Eglise. Un théologien contemporain: Georges Florovsky, Paris, (éd. du Centurion), 1968.

33. Guillou (Le) M.—J. (o.p.) Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 311-313.

34. Μνημ. ἔργον, σ. 115.

35. Αὐτόθι, σ. 115.

πρὸς τὴν «σχολικὴν» ἐκκλησιολογίαν, ἐκ τῶν μοναστικῶν τάσεων, κυρίως ὁμῶς ὑπὸ τῶν Startsi. Ἡ ἐκκλησιολογία αὕτη εὐρίσκεται εἰς τὴν αὐτὴν παραδοσιακὴν γραμμὴν τοῦ Νικολάου Καβάσιλα, τοῦ Μαξίμου Γραικοῦ καὶ τοῦ Παΐσιου Βελιτσκόφσκυ³⁹. Εἰς τὴν Ρωσίαν, μετὰ τοὺς διαδόχους—μαθητὰς τοῦ Ὁσίου Παΐσιου Βελιτσκόφσκυ, διεδόθη εὐρύτατα ἡ περὶ συγχῆς Θ. Κοινωνίας ἀπόφασις τῆς Συνόδου τῆς Κ/Πόλεως, τῷ 1829, ὅπου ἀναφέρεται ὅτι : «...χρέος ἔχουσιν οἱ εὐσεβεῖς ἐν ἐκάστη Ἱερᾷ Μυσταγωγίᾳ νὰ προσέρχωνται καὶ νὰ μεταλαμβάνωσι τοῦ Ζωοποιοῦ Σώματος...»⁴⁰. Τὴν ἐκκλησιολογίαν ταύτην ἐνεθάρρυναν οὐχὶ μόνον αἱ μεταφράσεις ἀσκητικῶν ἔργων τοῦ Ἰωάννου τοῦ Κλίμακος, τοῦ Ἁγίου Ἰσαάκ, τοῦ Ἐφραίμ τοῦ Σύρου καὶ τοῦ Ἀββᾶ Μακαρίου, ἀλλὰ καὶ ἡ συμμετοχὴ τῆς «ἱστορικῆς σχολῆς» εἰς τὴν μοναχικὴν ἀναγέννησιν τῶν μονῶν τῆς ἐρήμου Optina, διὰ τῆς μεταφράσεως παλαμικῶν ἔργων. Οἱ Startsi Μακάριος καὶ Ἰωάννης Kireĭfsky, ὑποστηριζόμενοι ὑπὸ τῶν καθηγητῶν Goloubinsky καὶ Chevirev, συνεχίζουσιν τὰς μεταφράσεις, τὰς ὁποίας ἤρchiσεν ὁ Ὁσιος Παΐσιος Βελιτσκόφσκυ καὶ οἱ μαθηταὶ του. Δύο προσωπικότητες, αἱ ὁποῖαι ἔχουν συνδέσει τὸ ὄνομά των μετὰ τῆς μυσταγωγικῆς ἐκκλησιολογίας, θὰ ἀναφέρωμεν ἀκόμη, τὴν τοῦ Ἁγίου Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ (1759-1833)⁴¹, γνωστοῦ ἐκ τῆς συζητήσεως αὐτοῦ μετὰ τοῦ Μοτοβίλωφ⁴² «περὶ οἰκειώσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», καὶ ἐκείνην τοῦ ἱερέως τῆς Κροστάνδης Ἰωάννου (†1908)⁴³, τοῦ ἐγγάμου ἱερέως, ὅστις κατέπληξε καὶ τὴν ἐποχὴν του ἀλλὰ καὶ τὰς μετέπειτα γε-

νεάς. Ὅλη ἡ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία τοῦ ἱερέως ἐκείνου δύναται νὰ συνοψισθῇ εἰς τὴν γνωστὴν φράσιν : «πεθαινω ὅταν δὲν λειτουργῶ».

8. ANTI ΕΠΙΛΟΓΟΥ

Εἰς τὴν ἐπὶ τροχάδην ἀνάλυσιν τῆς ἐκκλησιολογίας τοῦ 19ου αἰῶνος, ἥτις τυγχάνει ἀντιπροσωπευτικῆ τῆς ὅλης ρωσικῆς ἐκκλησιολογικῆς σκέψεως, εἶδομεν τὰ μεγάλα ρεύματα καὶ προβλήματα, ὅπως ταῦτα παρουσιάζονται.

Δύο σημεῖα ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ τονίσω : α) τὴν ἐκκλησιολογίαν τοῦ Φιλαρέτου καὶ τῆς Ἱστορικῆς Σχολῆς (ἐκκλησιολογία θεολόγων), οὐχὶ τελείαν, οὐχὶ ἰδανικὴν βεβαίως, ἀλλὰ δεικνύουσαν ἀνθρώπους ἀγωνιστὰς, οἱ ὅποιοι ζητοῦν τὴν ἱστορικὴν ὁδὸν τῆς Ὁρθοδοξίας. Καὶ β) ἐκείνην τῶν «σλαβοφίλων» (ἐκκλησιολογία μὴ θεολόγων), οἱ ὅποιοι ἠθέλησαν νὰ παρουσιάσουν τὴν Θεολογίαν ὡς θρησκευτικὴν φιλοσοφίαν. Τοὺς βλέπομεν νὰ πελαγοδρομοῦν, νὰ παραπαίουν. Τοὺς βλέπομεν νὰ ἀντικρούουν τὰς ἀκρότητας τοῦ Παπισμοῦ, ἀλλὰ, δυστυχῶς, νὰ χρησιμοποιοῦν προτεσταντικὰ ὅπλα. Πρέπει νὰ σημειθῇ, ὅτι τοὺς «σλαβοφίλους», ἐκτὸς τῶν «δυτικῶν», ἐπολέμησαν ἐν τῇ γενέσει τῆς θεωρίας των καὶ οἱ : K. Leontieff, V. Solovieff, V. Perniskij, A. Gorskij, P. Liniskij κ. ἄ.

Καλὸν θὰ ἦτο νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὰ κοινὰ σημεῖα καὶ τὰς διαφορὰς τῶν δύο ἐκκλησιολογιῶν, ἥτοι τῆς τοῦ Μητροπολίτου Μόσχας Φιλαρέτου καὶ ἐκείνης τοῦ Chomiakoff : π.χ. ἡ θέσις τοῦ Λόγου εἰς τὸν Φιλαρέτον καὶ τὸν Chomiakoff, ἡ θέσις τῆς ἐξωτερικῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας καὶ τέλος ἡ θέσις καὶ ὁ ρόλος τῆς ἀγάπης.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχουν τὰ πράγματα, ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ εἶναι δυνατὸν νὰ δεχθῶμεν τὰς γνώμας τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ μου A. V. Kartacheff, ὅστις ἔγραψεν ὅτι : «...ἐν τῇ Ρωσίᾳ καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ αὐτῆς ἡ ἀνατολικὴ Ὁρθοδοξία ἀπέκτησε τὸ θεολογικὸν της ἀπόθεμα (bogoslowski reserv), ὅπερ ἀπώλεσε μετὰ τὴν παράλυσιν καὶ τὸ «σβύσιμον» (ougassanie) τοῦ ἐλληνικοῦ ἔθνους (sic)... Ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία εἶναι ἡ ἡγεμὸν (ἐν τῷ πρωτοτύπῳ : γεγεμὸν) τῆς Ὁρθοδοξίας»⁴⁴.

Ἡ αὐτοκέφαλος Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἔχει, βεβαίως, πολλὰς σελίδας δόξης. Ἐχει ὁμῶς πάντα τὰ προβλήματα τῶν λοιπῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ δυστυχῶς ἐν ἐπὶ πλέον : τὴν μ ο ν ο ρ θ ο δ ο ξ ῖ α ν.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ Κ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΔΗΣ

ἰδίῳ : α) La doctrine de la primauté à la lumière de l' ecclésiologie, en «Istina», 4 (1957), σ. 401-420. β) Τὸ Κυριακὸν Δεῖπνον, (ρωσιστῆ), Παρίσι 1952, σ. 93, γ) L' Infaillibilité de l' Eglise du point de vue d' un théologien orthodoxe, ἐν τῷ συλλογικῷ ἔργῳ «L' Infaillibilité de l' Eglise», Chevotogne 1962, σ. 183-201, δ) Una Sancta, ἐν «Irenikon», 4 (1963) 436-475. Περὶ τῆς μυσταγωγικῆς ἐκκλησιολογίας ἔγραψαν καὶ οἱ κάτωθι : Schmemmann A., Unity, division, reunion in the light of orthodox Ecclesiology, en «Θεολογία» (Ἀθηνῶν), 1951, καὶ Primauté et autocréation dans l' Eglise Orthodoxe, ἐν «Istina», 1954, σ. 28-45. Meyendorff J., Sacraments et hiérarchie dans l' Eglise, ἐν «Dieu Vivant», No 26, σ. 81-91.

39. Evdokimoff P., μνημ. ἔργον, σ. 74-75.

40. Mansi—Petit, Collectio Consiliorum, XL, 82. Ὅρα σχετικῶς καὶ περὶ τῆς καλουμένης ἐριδος τῶν κολλύβων καὶ τῆς συγχῆς Θ. Μεταλήψεως τὸ ἡμέτερον ἔργον : Nicodème l' Hagiorite (1749-1809), (Extrait de la Revue «Theologie») 1966-1967), Athènes 1967, σ. 33-48.

41. Kologriov I., μνημ. ἔργον, σ. 418-440, ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

42. Τὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετάφρασιν τοῦ σπουδαίου τούτου κειμένου ὄρα ἐν : Γκατζιρούλη Νικοδήμου (Ἀρχιμ.), Ὁ Σεραφεῖμ τοῦ Σάρωφ (1759-1833), Ἀθῆναι (ἐκδ. οἴκος «Ἀστὴρ»), 1966.

43. Ἀνεκρηχθῆ εἰς Ἄγιον ὑπὸ τῆς ἐν ὑπερορίᾳ Ρωσικῆς Ἐκκλησίας.

44. Kartacheff A. V., Tserkon v yeya istoricheskomo ispolnenii, Ἀνακοίνωσις κατὰ τὴν ἀγγλορωσικὴν ἐν High—Lea συνδιάσκεψιν τῆς 24ης Ἰουνίου 1934, (δημοσιευθεῖσα ἐν «Rout»—Παρίσιον—47, 1934, 15-27). παρὰ Γρ. Παπαμιχαήλ, Μάξιμος ὁ Γραικός, ὁ πρῶτος φωτιστὴς τῶν ρώσων, ἐν Ἀθῆναις 1951, σ. 643-644.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἐκκλησις ὑπὲρ τῆς πυκνώσεως τῶν τάξεων τοῦ Κλήρου μας.

Πονῶν καὶ ἀνησυχῶν λόγῳ τῆς ὑπάρξεως πολλῶν ἑκατοντάδων κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰς εὐχαισθήτους ἀκριτικὰς περιοχὰς τῆς Χώρας μας, καὶ ἀγωνιῶν διὰ τὸ μέλλον τῆς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας ἡμῶν ἔνεκα τῆς παρατηρουμένης ἀπροθυμίας τῶν μορφωμένων τέκνων αὐτῆς νὰ προσέρχονται εἰς τὰς τάξεις τοῦ ἱεροῦ Κλήρου, ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμος, τῇ 8ῃ Ὀκτωβρίου ἀπήθυνεν ἀπὸ τοῦ Ραδιοφώνου, τῆς Τηλεοράσεως καὶ τοῦ Τύπου θερμοτάτην ἔκκλησιν πρὸς τὸν εὐσεβῆ λαόν μας, τὴν ὁποίαν δημοσιεύομεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ παρόντος. Δι' αὐτῆς ὁ Μακαριώτατος ζητεῖ τὴν ἐνεργὸν καὶ ἀποτελεσματικὴν συμπαράστασιν αὐτοῦ διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ σοβαροτάτου προβλήματος τῆς πληρώσεως τῶν ἐφημεριακῶν κενῶν καὶ τὴν πύκνωσιν τῶν τάξεων τοῦ Κλήρου μὲ μορφωμένους ἱερεῖς.

Εἴθε, ὅσοι ποιοῦν εὐλαβῶς τὴν ἀγίαν Ἐκκλησίαν μας καὶ δραματίζονται πράγματι τὴν ἀναγέννησίν της, νὰ ἀνταποκριθῶν εἰς τὴν θεομὴν καὶ συγνηθητικὴν ἔκκλησιν τοῦ Μακαριωτάτου, συνεργούντες εἰς τὴν ἐπ'ἀνδρῶσιν αὐτῆς διὰ καταλλήλων ποιμένων, μὲ ἱερὸν ζῆλον καὶ θεομὴν πίστιν, μὲ σεμνὸν ἦθος καὶ ἐνάρετον βίον, μὲ ἀρτίαν γενικὴν καὶ εἰδικὴν μόρφωσιν.

Ἄς δεηθῶμεν «τοῦ Κυρίου τοῦ, θεορισμοῦ ὅπως ἐκβάλλῃ ἐργάτας εἰς τὸν θεορισμὸν αὐτοῦ», ἱκανοὺς «παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαίνουσῃ καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν».

Παγκόσμιος Ἡμέρα τοῦ Παιδιοῦ.

Ἄξιον ἰδιαιτέρας ἐξάρσεως εἶναι τὸ ὑπὸ τῆς εἰδικῆς συσταθείσης ἐπιτροπῆς καταρτισθὲν πρόγραμμα τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἑορτασμοῦ τῆς Παγκοσμίου Ἡμέρας τοῦ Παιδιοῦ, ὅστις κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἀποβλέπει εἰς τὸν τουρισμὸν καὶ τὴν προβολὴν τῶν πρωταρχικῶν δικαιωμάτων τοῦ παιδιοῦ. Ἡ ὀργάνωσις τοῦ ἑορτασμοῦ ὑπὸ ἐκπροσώπων τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ Ὑπουργείου Κοινωνικῆς Προνοίας, ὡς καὶ ἄλλων Ὑπουργείων, διαφόρων ὀργανισμῶν καὶ ἐθελοντικῶν ὀργανώσεων ἐργυῖται, ὅτι αἱ ποικίλαι ἐκδηλώσεις τοῦ ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς ἐπαρχίαις ἑορτασμοῦ, ὅστις θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ τρίμηνον, θὰ καταστήσῃσιν συνειδητὰ τὰ δικαιώματα τοῦ παιδιοῦ.

Ὡς τονίζεται εἰς τὴν ἐπὶ τῇ ἐοκαιρία ταύτῃ εἰδικὴν ἐκδοσιν τῆς ὑπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐκτυπουμένης καὶ εἰς ἑκατοντάδας χιλιάδων ἀντιτύπων δωρεὰν διανεμομένης «Φωνῆς Κυρίου», πάντα τὰ παιδιὰ ὅλου τοῦ κόσμου ἔχουν τὰ αὐτὰ δικαιώματα καὶ δέον νὰ τυγχάνουν τῆς αὐτῆς μεταχειρίσεως καὶ εἰδικῆς συμπαραστάσεως διὰ τὴν

σωματικὴν, ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν ἀνάπτυξίν των· νὰ ἔχουν τὸ ὄνομά των, τὴν ἐθνικότητά των, κοινωνικὴν προστασίαν καὶ ἀσφάλειαν, ὡς καὶ εἰδικὴν προστασίαν ἐπὶ τυχὸν ἀναπηριῶν· νὰ ἔχουν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν ἀγάπην τοῦ οἰκογενειακοῦ περιβάλλοντος· νὰ τυγχάνουν εἰδικῆς συμπαραστάσεως καὶ βοήθειάς εἰς περιπτώσιν ἀνάγκης· νὰ διασφαλίζονται διὰ προστασίας εἰς περιπτώσιν ἐγκαταλείψεως, ἐκμεταλλεύσεως καὶ βαναυσότητων καὶ νὰ ἔχουν τὸ δικαίωμα νὰ ἀναπτύσσονται εἰς ἀτιμώφαιραν εἰρήνης καὶ πυγκοσμίου ἀδελφοσύνης.

Εἶναι περιττὸν νὰ ὑπογραμμισθῇ, ὅτι ἡ κατοχόρωσις, προβολὴ καὶ ἀξιοποίησις τῶν δικαιωμάτων τούτων θὰ ἐπιτευχθῇ μόνον, ὅταν ἡ καθ' ὅλου ὑπὲρ τοῦ παιδιοῦ μέριμνα διέπηται ὑπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἐπιτελεῖται τῇ συμπαραστάσει τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀλήθεια αὕτη πρέπει νὰ ἀποτελέσῃ τὴν ἐντελέγειαν, ἥτις θὰ ἐμφοχώσῃ πάσας τὰς ἐπὶ μέρους ἐκδηλώσεις τοῦ προγράμματος τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἑορτασμοῦ.

Ἡ ἀποστολὴ καὶ αἱ ὑποχρεώσεις τῶν ἱεροψαλτῶν.

Αἱ πρὸς τοὺς συγκεντρωθέντας ἐν τῷ Ἱ. Ναῶ Χρυσοσπηλαιωτίσεως ἱεροψάλτας πατρικαὶ προτροπαὶ καὶ νοθεσίαι τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἰερώνυμου, ὅστις ἐκτενῶς ὡμίλησε πρὸς αὐτοὺς περὶ τῆς ἀποστολῆς καὶ τῶν ὑποχρεώσεών των, ἀσφαλῶς θὰ εἴδον ἀπήχησιν εἰς τὴν ψυχὴν των καὶ θὰ συντελέσῃσιν, ὥστε οἱ νὰ διεξάγουν τὸ ἱερὸν των λειτουργημάτων μετ' εὐλαβείας καὶ κατανοήσεως τῆς ἱερότητός του.

Οἱ ἱεροψάλται ἔχουν ὡς ἀποστολὴν ἀφ' ἑνὸς νὰ ψάλλουν κοσμίως καὶ εὐλαβῶς κατὰ τρόπον οἰκοδομοῦντα τοὺς ἐκκλησιαζομένους καὶ ὑποβοηθοῦντα αὐτοὺς εἰς τὸ συμπάλλειν, ἀφ' ἑτέρου νὰ συμπεριφέρωνται ἐν τῷ ναῶ κατὰ τρόπον κόσμιον καὶ ἀρμόζοντα εἰς τὴν ἱερότητα τοῦ χώρου καὶ ἐκ τρίτου νὰ εἶναι ἐν τῷ καθ' ἡμέραν βίῳ πρότυπα χριστιανικῆς ζωῆς, ἀνταξίας πρὸς τὸ ἱερὸν λειτουργημά των.

Προσβάλλουν τὸν πολιτισμὸν μας.

Μεθ' ἱκανοποιήσεως ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς παρακολουθεῖ τὰς προσπάθειάς πρὸς ἔλεγχον καὶ κάθαρσιν τῶν νυκτερινῶν κέντρων διασκέδασης, πολλὰ τῶν ὁποίων ὑποβοηθοῦν τὴν ἀκολασίαν, προσβάλλουν τὸν πολιτισμὸν μας καὶ ὀδηγοῦν μαθητὰς καὶ μαθητριάς εἰς τὴν ὁδὸν τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς διαστροφῆς.

Ὡς ὀρθῶς ἐτονίσθη, «ἐπιβάλλεται, ὅπως ἡ νυκτερινὴ ζωὴ τῆς Πρωτευούσης ἀνεύρη τὸν ρυθμὸν, διὰ τοῦ ὁποίου δὲν θὰ προσβάλλεται ὁ πολιτισμὸς μας... Τὰ νυκτερινὰ κέντρα θὰ πρέπει νὰ εἶναι μόνον ψυ-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Ἱερώνυμος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 26 Ἰουλίου μέχρι τῆς 10ης Ὀκτωβρίου ἔ. ἔτους:

Ἐχοροστάτησε τὴν 30 Σεπτεμβρίου κατὰ τὸν πανηγυρικὸν Ἑσπερινὸν τοῦ ἱ. Ναοῦ Χρυσοσπηλαιωτίσσης, τελεσθέντα ὑπὸ τοῦ Συλλόγου Ἱεροφαλτῶν «Ρωμανὸς ὁ Μελωδὸς καὶ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός».

Ἐτέλεσε τὴν 3 Ὀκτωβρίου τὴν θείαν Ἐκκλησιαστικὴν λειτουργίαν εἰς τὸν ἑορτάζοντα ἱ. Ναὸν Ἁγίου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου καὶ ἐκήρυξε τὸν θείον λόγον, αὐθιμερὸν δὲ τὸ ἀπόγευμα προέστη τῆς λιτανεύσεως τῆς ἱεράς εἰκόνας τοῦ Ἁγίου μετὰ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Νουβίας κ. Συνεσίου, Ἀκκρας κ. Εὐσταθίου, πρώην Καναδῶ κ. Ἀνατολίου καὶ Θεοφίλ. Περιστερῶς κ. Ἠλία.

— Τὴν 6 Ὀκτωβρίου εἰς τὸν ἱ. Ναὸν Ἁγίας Σκέπης Μνημόσυνον ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου στρατάρχου Ἀξεζάνδρου Παπάγου, καθὼς καὶ Μνημόσυνον ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῷ ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Εὐστρατίου Καραγιαννοπούλου.

Προήδρευσε τὴν 2 Ὀκτωβρίου τοῦ Γενικοῦ Φιλοπτώχου Ταμείου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν.

— Τὴν 4 Ὀκτωβρίου τοῦ Συμβουλίου τοῦ Βαφειαδακείου Κληροδοτήματος, καθὼς καὶ τῆς συσκέψεως διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ ἱ. Ναοῦ τοῦ Σωτήρος, ἧς μετέσχε καὶ ὁ Ἐξοχώτατος Ἀντιπρόεδρος τῆς Κυβερνήσεως κ. Στ. Παττακός, καὶ ἦτις συνεκλήθη καὶ τὴν 5 Ὀκτωβρίου.

— Τὴν 8 Ὀκτωβρίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ἀσύλου Ἁγίου Ἀνδρέου τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς.

— Τὴν 10 Ὀκτωβρίου τῆς συνεδρίας τῆς Ἱεράς Συνόδου.

Μετέσχε τὴν 27 Σεπτεμβρίου τῆς συσκέψεως περὶ κοινωκίης πολιτικῆς τῆς Κυβερνήσεως.

Ἀπηύθυνε τὴν 8 Ὀκτωβρίου ἔκκλησιν ἀπὸ τοῦ Ραδιοφώνου καὶ τῆς Τηλεοράσεως διὰ τὴν προσέλευσιν εἰς τὸν

ἱερόν Κλῆρον καὶ τὴν ἐπάνδρωσιν τῶν κενῶν ἡμερησιακῶν θέσεων.

Συνειργάσθη τὴν 3 Ὀκτωβρίου μετὰ τοῦ Ἐξοχωτάτου Ἀντιπροέδρου τῆς Κυβερνήσεως κ. Στ. Παττακοῦ.

— Τὴν 4 Ὀκτωβρίου μετὰ τοῦ Ἐξοχωτάτου Ὑφυπουργοῦ Προεδρίας Κυβερνήσεως κ. Βοβολίνη.

— Τὴν 9 Ὀκτωβρίου μετὰ τοῦ Γενικοῦ Γραμματέως τοῦ Ὑπουργείου Δημοσίας Τάξεως κ. Λαδᾶ.

Παρέστη τὴν 7 Ὀκτωβρίου εἰς τὴν ἐν τῇ Ἐθνικῇ Ἐστία τελετῇ τῆς ἀπονουμῆς διπλωμάτων εἰς τοὺς φιλοξενηθέντας 86 ἱερεῖς τῆς ὑπαίθρου.

— Τὴν 9 Ὀκτωβρίου εἰς τὰ ἐγκαίνια τῆς Ἐκθέσεως γλυπτῶν καὶ σχεδίων τοῦ Γιαννούλη Χαλεπᾶ εἰς τὴν αἴθουσαν «Νέες Μορφές».

Ἐδέχθη τὴν 26 Σεπτεμβρίου τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας Κυρηναίας κ. Κυπριανὸν καὶ Φλωρίνης κ. Αὐγουστίνον, τὸν ἐκπαιδευτικὸν σύμβουλον κ. Κων. Κούρκουλαν, τὸν κ. Χάν Βόλφγκαγκ Στρέτς, τὸν καθηγητὴν κ. Σλίικ καὶ τὴν κ. Μαρτίτταν Ντουραντοῦ.

— Τὴν 28 Σεπτεμβρίου τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας Κιτίου κ. Ἀνθίμων, Ἀκκρας κ. Εὐστάθιον, πρ. Πάφου κ. Φώτιον καὶ Δαφουσίας κ. Γρηγόριον, τὸν καθηγητὴν κ. Νησιώτην, τὸν Ταξίαρχον κ. Λ. Οἰκονόμου, τοὺς κ.κ. Ἀναστασόπουλον καὶ Σταμάτην, τὴν δεσποινίδα Beryl Eaman, τὸν καθηγητὴν Πανεπιστημίου κ. Δερτιλῆν, τὸν κ. Τρ. Τσίρον, τὸν ὀφθαλμίατρον κ. Γεώργιον Σγουρόν, τὸν θεολόγον κ. Μαρτίνου Γιόρνταν, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Χρυσόστομον Βέργην, τοὺς μουσικοὺς κ.κ. Ἀδάμην καὶ Βασιλειάδην, τὸν θεολόγον κ. Κων. Γρηγοριάδην καὶ τὸν κ. Πιτσούλην.

— Τὴν 1 Ὀκτωβρίου τὸν ἐν Ἀθήναις Ἐξοχώτατον πρέσβυν τῆς Ἀργεντινῆς.

— Τὴν 2 Ὀκτωβρίου τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας Λεωντοπόλεως κ. Κωνσταντίνου, Μαρωνείας κ. Τιμόθεον καὶ Φιλαδελφείας κ. Ἰάκωβον, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας καθηγητὴν κ. Εὐάγγελον Θεοδώρου, τοὺς πανοσ. ἀρχιμ. Σεραφεὶμ Πάτσιον καὶ Ἰάκωβον Πανούσην,

χαγωγικὰ καὶ νὰ λειτουργοῦν εἰς ἀτμόσφαιραν, ἣ ὅποια θὰ πρέπει νὰ διέπεται ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς. Διότι εἶναι ἀπαράδεκτον νὰ ὑπάρχουν κέντρα ὑποπτα νυχτερινά, εἰς τὰ ὅποια νὰ παρασύρονται νέοι καὶ νέαι εἰς τὴν διαφθορὰν καὶ ἀκολασίαν».

Μυωπικὰ καὶ οὐτοπιστικά.

Ἐρευνα, τὴν ὁποίαν διεξήγαγε μία ἐβδομαδιαία ἡμέρα τοῦ Βελιγραδίου, ἀπεκάλυψε, ὅτι 70% τῶν Γιουγκοσλάβων διατηροῦν τὴν πίστιν των εἰς τὸν Θεόν, ἐνῶ 30% φέρονται ὡς ἀθεῖστοι. Ὑπὸ τὸ φῶς τῶν πορισμάτων τῆς ἐρεῦνης τῆς, ἡ ἀθεϊστικὴ ἡμέρα συνιστᾷ ζωηροτέραν ἀθεϊστικὴν προπαγάνδαν κατὰ τῆς θρησκείας.

Τὰ γεγονότα ταῦτα εἶναι νέα ἀπόδειξις ἔνθεν μὲν τῆς ἀληθείας, ὅτι οὐδεμία δύναμις εἶναι δυνατόν νὰ ἐκριζώσῃ τὴν θρησκείαν, ἣτις ἔχει τὰς ρίζας αὐτῆς συμφυεῖς εἰς τὰς μυχαϊτάς πτυχὰς τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, ἐτέρωθεν δὲ τῆς ματαιοπονίας τῶν ἀθεϊστικῶν καθεστώτων, ἀτινα ἀποπειρώμενα τὴν ἐκρίζωσιν ταύτην ἀποτυγχάνουν καὶ ἀποδεικνύονται μυωπικὰ καὶ οὐτοπιστικά.

Πάσχει, ἐνῶ ζῆ ἐν εὐημερίᾳ.

Ἐδστόχος ὁ Ἀκαδημαϊκὸς καὶ Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου κ. Ἰ. Θεοδορακόπουλος τονίζει, ὅτι ἡ ὀλικὴ εὐημερία δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προσφέρει εἰς τὸν ἄνθρωπον τὴν ἐσωτερικὴν γαλήνην καὶ εὐτυχίαν. «Φαίνεται, βεβαίως, λέγει, παράδοξον νὰ ἰσχυρίζομεθα, ὅτι ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος πάσχει, ἐνῶ συγχρόνως ζῆ ἐν εὐημερίᾳ. Τοῦτο δὲν εἶναι ἀντίφασις· διότι ἀκριβῶς καὶ ἡ εὐημερία εἶναι εἰς ἀπὸ τοὺς λόγους, ἕνεκα τῶν ὁποίων ὁ ἄνθρωπος ὁ σύγχρονος πάσχει. Ἡ εὐημερία δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἰκανοποίησις τῶν συνεχῶς πολλαπλασιαζομένων ἀναγκῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἀκριβῶς δὲ ὁ συνεχῆς πολλαπλασιασμὸς τῶν ἀναγκῶν εἶναι ἡ αἰτία ἢ τοῦλάχιστον μία αἰτία, διὰ τὴν ὁποίαν ὁ σύγχρονος ἄνθρωπος πάσχει καὶ δὲν κατορθώνει νὰ ἡρεμήσῃ. Εἶναι συνεχῶς ἐν ταραχῇ».

Ἀληθῶς ἡ ἐπιδίωξις τῶν ὀλικῶν ἀγαθῶν ἀνευ καλλιουργίας τῆς ἐν Χριστῷ πνευματικῆς ζωῆς δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἰκανοποιήσῃ τὰς βαθύτερας ἐφῆσεις τοῦ ἀνθρώπου. Σήμερον λοιπόν, εἴπερ ποτὲ ἢ ἄλλοτε, ἔχει τὴν ἐφαρμογὴν τῆς διὰ τὸν ἀικανοποίητον ἄνθρωπον ἡ εὐαγγελικὴ ρῆσις: «Ζητεῖτε πρῶτον τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν δικαιοσύνην αὐτοῦ καὶ ταῦτα πάντα προστεθήσεται ὑμῖν» (Ματθ. 6, 33).

τὸν αἰδεσ. πρωτοπρεσβύτερον κ. Ἰωάννην Ράμφον, τὸν Διευθύνοντα Σύμβουλον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Καρρᾶν, τὸν κ. Ἀντώνιον Παπαντωνίου καὶ τὸν κ. Βανδῶρον.

— Τὴν 3 Ὀκτωβρίου τὸν ἀρχιτέκτονα κ. Δοξιάδη καὶ τὸν Jose Dragan.

— Τὴν 4 Ὀκτωβρίου τὸν Σύμβουλον τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν κ. Κωνσταντόπουλον, τὸν συνταγματάρχον κ. Ἀποστολόπουλον, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Ἰουστίνον Παληβᾶν, τὸν κ. Χρυσόστομον Παπαδόπουλον, τὸν δημοσιογράφον κ. Κ. Παράσχον, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Βασίλειον Οἰκονόμου, τὸν πρωτοψάλτην καὶ καθηδρικοῦ ναοῦ κ. Περιστέρην, τὰς ἀδιορίστους θεολόγους καὶ τὸν κ. Δημ. Εὐσταθόπουλον.

— Τὴν 8 Ὀκτωβρίου τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας Ἰωαννίνων κ. Σεραφεῖμ, Κεφαλληνίας κ. Προκόπιον, Κερκύρας καὶ Παξῶν κ. Πολύκαρπον καὶ Λαρίσης κ. Θεολόγον, τὸν ἐκπαιδευτικὸν σύμβουλον κ. Κων. Κούρκουλαν, τὸν διευθυντὴν τοῦ Ο.Δ.Ε.Π. κ. Βοσυνιώτην, τὸν καθηγητὴν Παν/μίου κ. Κούργιαν, τὸν θεολόγον κ. Κων. Πάτελον καὶ τὸν κ. Βασίλειον Σκουβάκην.

— Τὴν 9 Ὀκτωβρίου τοὺς Σεβασμ. Μητροπολίτας Πατρῶν κ. Κωνσταντίνου καὶ Ἐάνθης κ. Ἀντώνιον καὶ τὸν πρέσβην κ. Λεωνίδα Παπάγον.

Ἱερά Μητρόπολις Μηθύμνης

Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρου ἐλειτούργησαν εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Λειμῶνος παιδικὰ μαθητικὰ κατασκηνώσεις.

— Τὴν 1 Ὀκτωβρίου ἔ. ἔτους ἤρξατο ἡ λειτουργία τοῦ Οἰκοτροφείου τῶν ἀριστούχων γυμνασιοπαίδων Καλλονῆς, τὸ ὁποῖον στεγάζεται ἐφέτος εἰς τὸ ἀνακαινισθὲν παλαιὸν κτίριον τοῦ ξενῶνος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Λειμῶνος. Τὸ Οἰκοτροφεῖον φιλοξενεῖ 30 μαθητὰς ἐκ τῶν πτωχῶν καὶ ὀρειῶν κοινοτήτων τῆς Ἐπαρχίας.

— Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ θέρου ἡ Ἱ. Μητρόπολις Μηθύμνης προέβη εἰς ἀντιαιρετικὴν ἐξόρμησιν, διανείμασα ἀντιχιλιαστικὰ φυλλάδια τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας εἰς ὅλας τὰς ἐνορίας τῆς Ἐπαρχίας.

— Τὴν 17 καὶ 19 Σεπτεμβρίου ἐπραγματοποιήθησαν ἱερατικὰ συνάξεις ἀπάντων τῶν ἐφημεριῶν τῆς Ἐπαρχίας, κατὰ τὰς ὁποίας συνεζητήθησαν πνευματικὰ καὶ διοικητικὰ θέματα.

— Τὸ κοινοβιακὸν σύστημα εἰσήχθη καὶ εἰς τὰς δύο Ἱερὰς Μονὰς τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μηθύμνης, τὴν ἀνδρῶν τοῦ Λειμῶνος καὶ τὴν γυναικείαν τῆς Μυρσινιωτίσσης. Ἡ πρώτη ἔχει 6 ἀδελφούς, ἡ δὲ δευτέρα 12 ἀδελφάς.

Ἱερά Μητρόπολις Φωκίδος

Ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Φωκίδος κ. Χρυσοστόμου συνεκλήθησαν κατὰ τὴν θερινὴν περίοδον τέσσαρα τοπικὰ Ἱερατικὰ Συνέδρια τῶν ἐφημεριῶν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Φωκίδος. Τὸ πρῶτον συνεκλήθη εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Προφήτου Ἡλιοῦ-Παρνασίδος τὴν 8ην καὶ 9ην Ἰουλίου ἔ. ἔ. καὶ συμμετέσχον αὐτοῦ 26 ἱερεῖς καὶ δύο διάκονοι· τὸ δεύτερον εἰς τὸν Ἱερόν Ναὸν Ἀγίου Ἀθανασίου Γραβιάς τὴν 29ην καὶ 30ην Ἰουλίου ἔ. ἔ. καὶ συμμετέσχον αὐτοῦ 15 ἱερεῖς· τὸ τρίτον εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Βαρνακόβης Δωρίδος τὴν 16ην καὶ 17ην Αὐγούστου ἔ. ἔ. καὶ συμμετέσχον αὐτοῦ 31 ἱερεῖς καὶ τὸ τέταρτον εἰς τὸν Ἱερόν Ναὸν Ζωοδόχου Πηγῆς—Λιδωρικίου τὴν 9ην καὶ 10ην Σεπτεμβρίου ἔ. ἔ. καὶ συμμετέσχον αὐτοῦ 23 ἱερεῖς. Τὸ πρόγραμμα τῶν ἐργασιῶν τῶν Συνεδρίων ἦτο κοινόν. Τὴν πρώτην ἡμέραν ἐτελεῖτο ἡ θεία Λειτουργία ὑφ' ἐνὸς ἱερέως, τὴν δὲ δευτέραν ἐτελεῖτο ἱερατικὸν συλλειτουργον. Κατ' ἀμοφτέρας δὲ τὰς ἡμέρας ἐτελεῖτο Ἐσπερινὸς τῆς συμμετοχῆς πολλῶν ἱερέων μετ' Ἀρχιερατικῆς χοροστασίας. Πρὸς τοὺς συνέδρους ὠμίλησεν ὁ Σεβασμιώτατος με θέμα «ὁ ἱερεὺς καὶ τὸ ποιμνιον». Ἐπηκολούθησε λύσις διαφόρων ἀποριῶν ἐπὶ τῶν ἱερατικῶν καθηκόντων τῶν συνέδρων καὶ διδασκαλία ὑποδειγματικῆ ὑπὸ τοῦ Σεβασμιωτάτου ἐπὶ τῆς ἀκριβοῦς τελέσεως τῶν ἱερῶν Μυστηρίων καὶ τῆς Προηγιασμένης θείας Λειτουργίας.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ὑπὸ τὴν προεδρίαν τῆς Α.Θ. Παναγιότητος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου κ. Ἀθηναγόρα, τὴν 10 Σεπτεμβρίου ἔ. ἔτους συνήλθεν ἡ Ἱερά Σύνοδος εἰς τὴν τακτικὴν αὐτῆς συνεδρίαν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἀνεγνωσθήσαν γράμματα: 1) τοῦ Μακαριωτάτου Πατριάρχου Μόσχας κ. Ἀλεξίου καὶ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ. Ἱερωνύμου, οἵτινες παρέχουν τὴν συγκατάθεσιν των περὶ ὀνομασίας τῆς Διορθόδοξου Ἐπιτροπῆς τῆς Γενεῦσης ὡς Δ' Πανορθόδοξου Διασκέψεως, καὶ 2) τῆς Ἱερᾶς Κοινοτήτος τοῦ Ἀγίου Ὁρους, αἰτουμένης τὴν ἔγκρισιν τῆς γενομένης μετατροπῆς τῆς ἰδιορθόθμου Ἱερᾶς Μονῆς Σταυροκινήτα εἰς κοινοβιακὴν.

Εἰς τὸ τέλος τῆς συνεδρίας ταύτης ἐτελέσθη τὸ Μικρὸν Μήνυμα καὶ ἀκολούθως ἐν τῷ Πατριαρχικῷ Ναῷ τὸ Μέγα Μήνυμα καὶ ἡ Εὐχαριστία τοῦ ἀπὸ Γερμανίας Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλιοπόλεως καὶ Θείων κ. Πολυεύκτου.

— Τὴν 9 Σεπτεμβρίου ἡ Α.Θ.Π. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Ἀθηναγόρας ἐδέχθη τὸν νέον πρεσβευτὴν τῆς Ὀμοσπόνδου Δυτικῆς Γερμανίας κ. Τέρφελντερ καὶ τὸν Πρύτανιν τοῦ Πανεπιστημίου Βιέννης κ. Φρίτς Σβίνδ, ὅστις ἀνῆγειρεν ἐπισήμως τῷ Πατριάρχῃ, ὅτι ἡ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ εἰρημένου Παν/μίου ἀνεκήρυξεν αὐτὸν ἐπίτιμον διδάκτορα.

— Ἡ Α.Θ. Παναγιότης ὁ Πατριάρχης ἐδέχθη ἐπίσης πνευματικὴν ἐπίσκεψιν Ἱταλῶν κληρικῶν καὶ λαϊκῶν, πρὸς τοὺς ὁποίους ὠμίλησε περὶ τῶν τριῶν συναντήσεων μετὰ τῆς Α. Ἀγιότητος τοῦ Πάπα Παύλου τοῦ ΣΤ' καὶ τῆς κοινῆς πορείας πρὸς τὴν ἐνότητα.

— Τὴν 24 Σεπτεμβρίου ὁ Παναγιώτατος μετέβη εἰς τὴν Χάλκην, ὅπου τὴν ἐπομένην παρέστη εἰς τὴν τελετὴν ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τῶν μαθημάτων τῆς ἐκεῖ Θεολογικῆς Σχολῆς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Εἰς ἐπιστολὴν του πρὸς τὸν Προκαθήμενον τῆς ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας κ. Δωρόθεου, ἡ Αὐτοῦ Μακαριότης ὁ Πατριάρχης Βουλγαρίας κ. Κύριλλος γράφει, ἐξ ἀφορμῆς τῶν προσφάτων ἐνεργειῶν τοῦ καθολικισμοῦ κατὰ τῆς Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας τῆς Τσεχοσλοβακίας, μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς:

«Εἰς πάντας ἡμᾶς προεκάλεσε βαθεῖαν λύπην τὸ γεγονός, ὅτι ἐν ὀνόματι τοῦ Χριστοῦ προσενοῦνται μαρτυρία εἰς χριστιανούς καὶ ὅτι τοῦτο γίνεταί εἰς ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ πιστοὶ ὀλοκλήρου τοῦ κόσμου διὰ τῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης ἀναζητοῦν τὴν ἐνότητα, εἰς τὴν ὁποίαν ἐκάλεσε πάντας ἡμᾶς ὁ Κύριος.

Ἡ Ἱερά Σύνοδος καὶ ἡμεῖς εἰλικρινῶς συμμετέχομεν εἰς τὴν θλίψιν τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος καὶ τῆς ἐν Τσεχοσλοβακίᾳ Ἀγίας Ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας. Ἐξ ὅλης ψυχῆς δεόμεθα τοῦ Θεοῦ νὰ ἀρῇ τὰς δοκιμασίας τῆς καὶ νὰ δώσῃ εἰς αὐτὴν τὴν εἰρήνην».

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἡ Α. Ἀγιότης ὁ Πάπας Παῦλος ΣΤ', δεχθεὶς εἰς ἀκρόασιν τὰ μέλη τῆς Πολιτικῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Συμβουλίου τῆς Εὐρώπης, εἶπεν εἰς αὐτοὺς μεταξὺ ἄλλων τὰ ἑξῆς: «Τὸ ἐπικρατοῦν κλίμα εἶναι ψυχρὸν εἰς τὴν Εὐρώπην... Τοῦτο δὲν θὰ παύσῃ νὰ συμβαίνει, ἐφ' ὅσον ἡ κτηνώδης ἰσχύς θὰ ὑπερισχύῃ τῆς δικαιοσύνης πρὸς ἐξυπηρέτησιν τῶν συμφερόντων τῶν μὲν εἰς βάρος τῶν δικαιωμάτων τῶν δέ». Πρὸς ἐξουδετέρωσιν τοῦ κζκοῦ, ἀσφαλῶς «ἡ ἐνοποίησης τῆς Εὐρώπης ἀποτελεῖ ἀναμφιβόλως μίαν τῶν ἀσφαλεστέρων ὁδῶν. Εἴθε αἱ χῶραι, αἵτινες εἶναι μέλη τοῦ Συμβουλίου Ὑμῶν, νὰ συσφιγῶσιν τὴν ἀλληλεγγύην των, διὰ νὰ καταστήσουν περισσότερον ἰσχυράν καὶ εἰρηνικὴν τὴν φωνὴν τῆς λογικῆς καὶ τῆς δικαιοσύνης!».

— Εἰς Ἔσσεν τῆς Γερμανίας ὁργανώθη τὸ 82ον ἔθνικὸν συνέδριον τῶν Γερμανῶν Καθολικῶν (Katholkentag). Οἱ σύεδροι ἦσαν ὑπὲρ τὰς 100 χιλιάδας. Τὸ γενικὸν θέμα τοῦ Συνεδρίου ἦτο: «Ἐν μέσῳ τοῦ κόσμου τούτου».

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Παν. Ν. Τρεμπέλα, Ὁμοτίμου Καθηγητοῦ τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν, Ὑπόμνημα εἰς τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν. Ἀδελφότης Θεολόγων «Ὁ Σωτήρ», Ἀθήναι 1968 σ. ιε' + 757.

1. Ὁ ὀτρηρὸς συγγραφεὺς, ὁ ἐν γήρατι πλῆρι τὴν γραφίδα χειριζόμενος μετὰ σφρίγγους νεανικοῦ καὶ δυναμειῶς ἐκπληκτικῆς, χαρίζεται τῇ Ἐπιστήμῃ τῆς Θεολογίας, εἰδικώτερον τῷ κλάδῳ τῆς Ἑρμηνευτικῆς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐκ τῆς μεταφράσεως τῶν Ἑβδομήκοντα (Ο') τὸ παρὸν («Ὑπόμνημα εἰς τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν»). Προηγεῖται σύντομος Εἰσαγωγή (σ. 1-14), δι' ἧς ἐν γλαφυρότητι καὶ ἐν γνώσει τῆς περὶ τὸ ἱερὸν πρόσωπον τοῦ μεγάλου Προφήτου Ἡσαΐου προβληματολογίας, παρέχονται εἰς τὸν ἀναγνώστην «βιογραφικαὶ σημειώσεις» τοῦ Προφήτου, ἱστορικὰ τινὰ περὶ τῆς ἐποχῆς του, τὰ περὶ τοῦ προφητικοῦ τοῦ ἔργου; οἱ γενικοὶ τούτου χαρακτηριστῆρες, σύντομος ἀνάλυσις τοῦ περιεχομένου καὶ τέλος τὰ περὶ τῆς γνησιότητος τοῦ προφητικοῦ ἔργου ἐπιχειρήματα.

Τὸ ὅλον («Ὑπόμνημα») διαιρεῖται εἰς δύο μέρη. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον περιλαμβάνει τὰ κεφ. Α'—ΛΘ' (σ. 15-435), ἅτινα ἀναφέρονται εἰς τοὺς «ἐλέγχους, τὰς ἀπειλάς καὶ τὰς ἐπαγγελίας κατὰ τοῦ Βασιλείου τοῦ Ἰούδα, τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τῶν Ἐθνικῶν». Τὸ πρῶτον τοῦτο μέρος ἐπιτέμνεται εἰς πέντε τμήματα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἐμπεριλαμβάνει καθ' ἑλὴν διακρινόμενα ἐπὶ μέρους κεφάλαια, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τοῦ ἱεροῦ κειμένου.—Τὸ δευτέρον μέρος περιλαμβάνει τὰ κεφ. Μ'—ΞΣΤ' (σ. 437-739) καὶ ἐπιτέμνεται εἰς τρία τμήματα, ἀναφερόμενα εἰς τὰς μεγάλας ὑπόσχσεις εἰς τὸν Ἰσραήλ, ἧτοι τὴν ὑπόσχσιν τῆς ἀπελευθερώσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς Βαβυλωνίου αἰχμαλωσίας, τῆς σωτηρίας αὐτοῦ (βιβλίον ἐξίλασμοῦ) καὶ τέλος τῆς δόξης καὶ τοῦ θριάμβου (βιβλίον θριάμβου). Ἐκαστον τμήμα ὑποδιαιρεῖται εἰς «Λόγους» τοῦ Προφήτου. Τὸ δευτέρον τοῦτο μέρος ἐμπεριέχει καὶ τὰς περὶ τοῦ Χριστοῦ Κυρίου, τοῦ Λυτρωτοῦ τοῦ κόσμου προφητείας. Σημειῶ περαιτέρω, ὅτι ἐν ἐκάστῃ παραγράφῳ δίδεται ἀναλυτικῶς τὸ περιεχόμενον τῶν ἐρμηνευομένων κεφ., ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ λαμβάνῃ ἐκ τῆς ἀπλῆς καὶ μόνον θεωρήσεως τοῦ Πίνακος τῶν περιεχομένων, πλήρη τὴν εἰκόνα τούτων.—Ἐν τέλει παρατίθεται («Ἐυρετήριο ἑμαῶν καὶ ὀνομάτων») λεπτομερὲς καὶ κατ' ἀλφαβητικὴν σειρᾶν.

2. Ὁ σ. ἀκολουθεῖ καὶ εἰς τὸ «Ὑπόμνημα» τοῦτο τὴν αὐτὴν ἐρμηνευτικὴν μέθοδον, ἣν διεχάραξεν ἀπὸ ἐτῶν ἐν τοῖς ἑαυτοῦ «Ὑπομνήμασιν» εἰς τὰ ἱερὰ βιβλία τῆς Κ.Α. Ἐκάστη σελὶς τέμνεται καθέτως καὶ ὀριζοντίως εἰς δύο στήλας. Ἡ πρώτη τυποῖ τὸ «κείμενον» ἐκ τῆς τῶν Ο' μεταφράσεως ἢ ἔναντι στήλῃ δίδει τὴν ἐν παραφράσει ἀπόδοσιν εἰς ἀπλῆν γλῶσσαν. Μετὰ τὴν ὀριζόντιον τομὴν τοῦτε κειμένου καὶ τῆς μεταφράσεως, ἀκολουθεῖ παρὰ πόδας, πάλιν εἰς δύο στήλας, ἀλλ' ἐν συνεχείᾳ περὶ τοῦ ἰδίου ἀντικειμένου, ἢ μετ' ἐκτενῶν σχολίων καὶ ποιικίλων δι-

ερμηνευτικῶν ἐπεξηγήσεων διασάφσις ἀπὸ πάσης ἀπόψεως τοῦ ἱεροῦ κειμένου.

3. Τὰ παρὰ πόδας ἐρμηνευτικὰ σχόλια ἀποτελοῦν καὶ τὴν σπουδαιότεραν συμβολὴν τοῦ σ. εἰς τὴν κατανόησιν τῶν ὑψηλῶν καὶ δυσνοήτων ἐνοπιῶν τοῦ ἱεροῦ Προφήτου. Θαυμάζει τις τὴν πολυμέρειαν τοῦ συντάκτου τοῦ «Ὑπομνήματος» τούτου καὶ τὴν βαθεῖαν γνώσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἐπιτυχῆ ἐπιλογὴν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν Πατερικῶν χωρίων. Μέγας Βασίλειος, Εὐσέβιος Καισαρείας, Θεόδωρος Ἑρακλείας, Θεοδώρητος, Κύριλλος Ἀλεξανδρείας, Προκόπιος Γαζαῖος καὶ ἱερὸς Χρυσόστομος εἶναι οἱ ἐκκλησιαστικοὶ συγγραφεῖς, ἐξ ὧν ἀντλεῖ εἰς ἐπίρρωσιν τῆς ἐρμηνευομένης θέσεως γνώμας καὶ ἐμφαντικὰ χωρία, ἅτινα παρατίθῃσιν ὁ σ. πρὸς διασάφσιν καὶ κατοχύρωσιν τῆς ἰδίας ἐρμηνείας καὶ τῆς ἐλευθέρας ἐννοιολογικῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἱεροῦ κειμένου.

4. Σὺν ἐπὶ τούτοις ὁ σ. ἐχρησιμοποίησεν ἐπικουρικῶς ἐκ τε τῶν ἡμετέρων καὶ ἐκ τῶν ξένων σχετικὰ πρὸς τὸ ἱερὸν κείμενον τοῦ Προφήτου Ἡσαΐου ἔργα, οἷα: Π. Μπρατσιώτου, Ὁ Προφήτης Ἡσαΐας, τεῦχος Α', Ἀθήναι 1956.—Αρχιμ. Ἰωὴλ Γιαννακοπούλου, Ἡ Π.Δ. κατὰ τοὺς Ο'.—Fillion, La sainte Bible commentée, Paris 1925 τ. 5.—Joseph Addison Alexander, Commentary on the Prophecies of Isaiah, 1962.—R. Jamieson, A. Fausset, D. Brown, Commentary on the whole Bible, 1962 καὶ τέλος Matthew Henry, Commentary of the whole Bible. Πλὴν τῆς μεταφράσεως τῶν Ο' ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν ὁ σ. διὰ τὴν ἀσφαλῆ τοῦ κειμένου ἀπόδοσιν τὴν «Βουλγάτα», ὡς καὶ τὰ ἔργα: The complete Bible. Transl. by J. M. P. o w i s S m i t h καὶ La S. Bible trd. en français sous la direction de l' Ecole Bibl. de Jérusalem.

5. Προλογίζων τὸ ἔργον του ὁ σ., μετὰ τῆς χαρακτηριστικῆς τούς ἱκανοὺς ἐπιστήμονας σεμνότητος, λέγει: «Ἀπετολήμασμεν καὶ ἀπόπειραν συγγραφῆς ὑπομνήματος εἰς τὸν Ἡσαΐαν. Παρὰ τοὺς καταβληθέντας κόπους καὶ τὴν ἦν τοῦτο προσέλαβεν ἔκτασιν, παμπλείστας ἀναμφιβόλως θὰ παρουσιάσῃ καὶ ἐλλείψεις καὶ ἀτελείας». Καὶ ὁμως τὸ μέγα τοῦτο πόνημα δέον νὰ χαιρετισθῇ ὑπὸ τῆς ἐλληνικῆς θεολογικῆς Ἐπιστήμης καὶ ὑπὸ τῆς πρακτικῆς καὶ ἐποικοδομητικῆς δεοντολογίας, ὡς μέγα ἐπίτευγμα τῆς Ἑρμηνείας ἐνὸς μεγάλου Προφήτου, τοῦ Ἡσαΐου, τοῦ καὶ πέμπτου Εὐαγγελιστοῦ κληθέντος διὰ τὴν μετὰ τὴν προφητικῆς ἀκριβείας ἐξαγγελίαν ἐν πνεύματι θείῳ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσία, τοῦ Λυτρωτοῦ καὶ Σωτήρος τοῦ κόσμου.

6. Ὁ σ., ἀποβλέπων εἰς τὴν ὠφέλειαν τῶν πολλῶν κυρίως, χωρὶς ν' ἀφίσταται τῆς ἐπιστημονικῆς ἀκριβολογίας, χρησιμοποιοῖ ἐν τῇ μεταφράσει ἢ μᾶλλον παραφράσει αὐτοῦ, γλῶσσαν ἀπλῆν καὶ ὑπὸ τῶν πολλῶν κατανότην, διὸ καὶ πολλάκις ἀναμίχτως φέρεται ἢ τε ὀμιλουμένη καὶ ἢ καθαρεύουσα. Δὲν δυνάμεθα ὁμως ἢ νὰ ἐξάρωμεν τὴν γλαφυρότητα, τὴν σαφήνειαν καὶ τὴν ἀκριβολογίαν ἐν τῇ διατυπώσει καὶ ἰδίᾳ ἐν τῷ

σγολιασμῶ τῶν ἐννοιῶν, τῶν θεμάτων καὶ τῶν ὀνομάτων, ἅτινα ἀπαντῶσιν ἐν τῷ ἱερῷ κειμένῳ.

Ὁ χαράσσειν τὰς ὀλίγας ταύτας γραμμὰς ἐπιθυμῶν μετ' ἅπαξ ἔτι νὰ διαδηλώσῃ τὴν ἑαυτοῦ συγκίνησιν, ἣν ἠσθάνθη, ἅμα τῇ λήψει τοῦ σπουδαιοτάτου τούτου ἔργου καὶ τῇ πρώτῃ μετ' αὐτοῦ γνωριμίᾳ.

Ὁ ἐντροφῶν εἰς τὰς θεοπνεύστους Γραφὰς θὰ εὕρῃ ἐν τῷ παρόντι « Ἰπομνήματα εἰς τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν » τὴν ἐν Πατερικῶν πνεύματι Ἑρμηνείαν, ἐπιστημονικὴν καὶ διδασκτικὴν, εἰς τὸν μέγαν τοῦτον Προφήτην καὶ προάγγελον τῆς ἐλευσεως τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ λυτρωτικοῦ Αὐτοῦ ἔργου.

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

Πρὸς
τὸν ἀρχιμ. Ἀγαθόγγελον Λουμίδην
ἀγνωστού Μητροπόλεως καὶ διαμονῆς

Καλεῖσαι νὰ ἐφανισθῆς ἐνώπιον ἐμοῦ, ἐνεργοῦντος ὡς ἀνακριτοῦ δυνάμει τῆς ὑπ' ἀριθμ. 11555/2731/16-8-68 Διαταγῆς τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν κ.κ. Ἱερωνύμου, ἐν τῷ Γραφεῖο Ἱ. Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Πευκακίων τῇ 11ῃ Νοεμβρίου 1968 ἡμέρᾳ Δευτέρα καὶ ὥρα 9η π.μ., προκειμένου ν' ἀπολογηθῆς ὡς κατηγορούμενος ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι. Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι ἂν μὴ ἐφανισθῆς τῇ ὥσ' ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ, θέλεις κριθῆ ἀναπολογητῶς καὶ ὁ σχετικὸς φάκελλος θέλει διαβιβασθῆ ἀμέσως εἰς τὸ ἀρμόδιον Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον πρὸς ἐκδίκασιν.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

Ὁ Ἀνακριτὴς
πρεσβύτερος Νικόλαος Γ. Φίλιας

Ἱερά Μητρόπολις Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», ὡς ἐτροποποιήθη καὶ διὰ μεταγενεστέρων Νομοθετικῶν Διαταγμάτων, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πληρωσιν τῶν κενῶν Ἐφημεριακῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν : 1) «Παμμεγίστοι Ταξιάρχαι» Ἀμβρακιάς, 2) «Ἁγιος Ἀθανάσιος» Ἀρειάδος, 3) «Ἁγιος Κωνσταντῖνος» Αὐλακίου, 4) «Ἁγιος Γεώργιος» Βάτου, 5) «Ἁγιος Νικόλαος» Βουστρίου, 6) «Ἁγιος Νικόλαος» Γιαννοπούλων, 7) «Ἁγιος Ἀνδρέας» Κανδήλας, 8) «Ἁγιος Γεώργιος» Κάμπου, 9) «Μεταμόρφωσις τοῦ Σωτῆρος» Κοκκινόβρυσης, 10) «Ἁγιος Κωνσταντῖνος» Μαλατείκων, 11) «Ἁγιος Νικόλαος» Μεσαρίστης, 12) «Ἁγιος Ἀθανάσιος» Νεροχωρίου, 13) «Κοίμησις τῆς Θεοτόκου» Παναγούλας, 14) «Ἁγιος Δημήτριος» Ρίγανης, 15) «Ἁγία Παρασκευὴ» Ρουπακιάς, 16) «Ἁγιος Βλάσιος» Σκλαβαίνων, 17) «Ἁγία Τριάς» Σπαρτιάς, 18) «Ἁγιος Ἀθανάσιος» Στενοῦ καὶ 19) «Ἁγία Παρασκευὴ» Στριγανιάς, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων καὶ Νόμων τοῦ Κράτους προβλεπόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης προκηρῶμεν ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικὰ.

Ἐν Μεσολογγίῳ τῇ 7ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

† Ὁ Αἰτωλοακαρνανίας ΘΕΟΚΛΗΤΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀρτης

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰ ἄρθρα 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἀρτης τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς κατάληψιν τῆς χηρευούσης θέσεως Ἐφημερίου Ἁγίου Γεωργίου Κωστακίων.

Ἐν Ἀρτῇ τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

† Ὁ Ἀρτης ΓΕΝΑΤΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «περὶ Ἱ. Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» Νόμου 2200/940, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν τῶν χηρευουσῶν θέσεων ἐφημερίων τῶν Ἱ. Ναῶν : 1) Γεννήσεως Χριστοῦ Γεροβουνοῦ, 2) Ἁγ. Μοδέστου Κ. Σουλίου, 3) Ἁγ. Γεωργίου Ν. Περάμου, 4) Ἁγ. Δημητρίου Ἀσπροπύργου καὶ 5) Κοιμήσεως Θεοτόκου Παλλήνης, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς ἀνακήρυξιν των ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 14ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς σχετικὰς διατάξεις τοῦ «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» Νόμου 2200/40, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ τε κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσι μίαν θέσιν Διακόνου τοῦ Ἱ. Ν. Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ν. Λιοσίων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ὑπὸ τοῦ ὡς ἄνω Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικὰ πρὸς ἀνακήρυξιν των ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Κηφισίᾳ τῇ 14ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

† Ὁ Ἀττικῆς καὶ Μεγαρίδος ΝΙΚΟΔΗΜΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἡλείας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς Κανόνας τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πληρωσιν τῆς κενῆς θέσεως ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Μαρίας Καταρραχίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ ἐπίσημον δελτίον τῆς Ἐκκλησίας «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ δικαιολογητικὰ των, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων ἐφημερίων.

Ἐν Πύργῳ τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου 1968

† Ὁ Ἡλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Θήρας

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσιν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν : 1) Τιμίου Σταυροῦ Δονούσης, 2) Ἀναλήψεως Ποταμοῦ Ἀμοργοῦ, 3) Ἁγίου Ὀνούφριου Ἀρκεσίνης, 4) Ἁγίου Γεωργίου Καταπόλων Ἀμοργοῦ, 5) Ἐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου Ἰου, 6) Ἁγίου Νικολάου Ἀνάφης, 7) Μυρτιδιωτίσσης Καναρίου Θήρας, 8) Βισοδίων Θεοτόκου Ἡμεροβιγλίου Θήρας, 9) Ἁγίου Γεωργίου Θήρας, 10) Ἁγίου Εὐσταθίου Κοντοχωρίου Θήρας καὶ 11) Ἀκαθίστου Οἴας Θήρας, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς

παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Θήρᾳ τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

† Ὁ Θήρᾳ ΓΑΒΡΙΗΛ

Ἱερὰ Μητρόπολις Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημεριῶν» ὡς ἐτροποποιήθη, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ Νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ Νόμιμα καὶ κανονικὰ πιστοποιητικὰ πρὸς κατάληψιν τῆς κενῆς Ὀργανικῆς θέσεως τοῦ Ἐφημερίου τῆς Ἑνορίας Ἀνατολῆς Ἱεραπύτνης.

Ἐν Ἱεραπέτρα τῇ 11ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

† Ὁ Ἱεραπύτνης καὶ Σητείας ΦΙΛΟΘΕΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Λευκάδος καὶ Ἰθάκης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ Α.Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημεριῶν», ὡς ταῦτα ἐτροποποιήθησαν καὶ συνεπληρώθησαν διὰ μεταγενεστέρων Νόμων καὶ Διαταγμάτων, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσιν τὰς κάτωθι κενὰς ὀργανικὰς ἐφημεριακὰς θέσεις: 1) Ἱεροῦ Ναοῦ Γενεσίου Θεοτόκου Λευκάδος, 2) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀποστόλων Φρυνίου, 3) Ἱεροῦ Ναοῦ Εἰσοδίων Θεοτόκου Τσουκαλάδων, 4) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Στεφάνου Ἄνω Ἐξανθείας, 5) Ἱεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀθανίου, 6) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου Ἁγίου Πέτρου, 7) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Βασιλείου Εὐγύρου, 8) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Νικολάου Φτεροῦ, 9) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Σπυρίδωνος Βλυχοῦ, 10) Ἱεροῦ Ναοῦ Εὐαγγελιστρίας Περιγιαλίου, 11) Ἱεροῦ Ναοῦ Γενεσίου Θεοτόκου Σπανοχωρίου, 12) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Παρασκευῆς Πλατυστόμων, 13) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίων Ἀναργύρων Πηγαδισάνων, 14) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἐγκλουβῆς, 15) Θείων Ταξιαρχῶν (Βουνάκι) Ἰθάκης, 16) Εἰσοδίων Θεοτόκου Λευκῆς Ἰθάκης, 17) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίας Μαρίας Ἐξωγῆς Ἰθάκης καὶ 18) Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Γεωργίου Ἐπισκοπῆς Καλάμου, ἵνα ὑποβάλλωσιν ἡμῖν ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Λευκάδι τῇ 14ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

† Ὁ Λευκάδος καὶ Ἰθάκης ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ

Ἱερὰ Μητρόπολις Σερῶν καὶ Νιγρίτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 46, 47 καὶ 48 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2200/1940 Α.Ν. «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημεριῶν», ὡς ἐτροποποιήθη διὰ μεταγενεστέρων διατάξεων, καὶ προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν πλήρωσιν τῶν κενῶν ὀργανικῶν ἐφημεριακῶν θέσεων: 1) Ἁγίας Ἐλένης, 2) Ἀδελφικοῦ, 3) Ἀηδονοχωρίου, 4) Βαμβακούσης, 5) Ἄνω Βροντοῦς, 6) Ἐλαιῶνος, 7) Ζερβοχωρίου, 8) Ἄνω Καμήλας, 9) Κυδωνιάς, 10) Νέων Κερδυλλίων, 11) Κωνσταντινάτου, 12) Λαχανᾶ, 13) Λίμνης, 14) Μονοβρύσεως, 15) Μονοκκλησιάς, 16) Ἐηροποτάμου, 17) Οἰνούσης, 18) Ἄνω Ὀρεινῆς, 19) Κάτω Ὀρεινῆς, 20) Ὀρεσκείας, 21) Παραλιμνίου, 22) Νέας Σεβαστείας, 23) Ἁγίων Ἀναργύρων Σερῶν (πτυχίον Θεολογίας), 24) Τιμίου Σταυροῦ Σερῶν (πτυχίον Θεολογίας), 25) Σιτοχωρίου, 26) Συκιάς καὶ 27) Κρίνου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ κεκτημένους τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ἵνα καταλάβωσιν τὰς ἄνω θέσεις, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν αἴτησιν μετὰ τῶν σχετικῶν δικαιολογητικῶν.

Ἐν Σέρραις τῇ 2ῃ Ὀκτωβρίου 1968.

† Ὁ Σερῶν καὶ Νιγρίτης ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος **ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ**
† Ὁ Τρῶκῆς καὶ Σταγῶν **ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ**
† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης **ΣΤΥΛΙΑΝΟΣ**

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Κ Ω Ν. Γ. Μ Π Ι Ο Ν Η Σ
Καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν: Δρχ. 50, 75, 100 ἔτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἔτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.
Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 4.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν Ἱερωνύμου, Ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἑλληνικὸν λαόν.

Κων. Μπώνη, Καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, Ἐκκλησία καὶ πρόοδος.

Ἐγκύκλιος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

Ἀναγκαστικὸς Νόμος 591/68.

Κωνσταντίνου Δ. Μουρατίδου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Κανονικὴ γυνάμτευσις.

Ἀρχιμ. Ἀναστασίου Γ. Γιαννουλάτου, Ἀφητριακαὶ σχέψεις διὰ τὴν Ἐξωτερικὴν Ἱεραποστολήν.

Κωνσταντίνου Κ. Παπουλίδου, Αἱ περὶ Ἐκκλησίας γινώμαι Ρώσων θεολόγων τοῦ 19ῦ αἰῶνος.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικὰ χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Προκηρύξεις.

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ

Λένορμαν 185— Ἀθήναι — Τηλ. 530.318

Υπεύθυνος Τυπογραφείου Δημήτριος Β. Δεσποτάκης
Λεωφόρος Ἡρώων 26, Περιστέρι